

številka 13

marec 2010

Tema

Šola: hetero- normativna tovarna

narobe.
revija,
kjer je
vse prav.

Intervju

Dr. Judith Stacey
Dr. Barbara Rajgelj

Za Narobe ni potrebno plačati.

narobe

Na naslovnici so Vesna Vravnik, Mojca Koželj in Petra Hrovatin, osnovna celica aktivistične skupine Vstaja Lezbosov. Več o njihovih gverilskih akcijah na straneh 22-24.

Foto: Nada Žgank/Memento

Zadnje ...

Kristina Hočevnar je dobila nagrado zlata ptica za svojo tretjo pesniško zbirko *Repki*, ki je leta 2008 izšla pri zbirki Škuc-Lambda, predstavili pa smo jo v osmi številki *Narobe*. To je že njena druga zlata ptica. Iskreno čestitam!

V Združenih državah Amerike so v zadnjem času zabeležili kar nekaj incidentov, povezanih z maturantskim plesom in željo nekaterih učencev, da na ples povabijo svojega istospolnega partnerja. Posebej je odmevala zgodba 18-letne lezbijke Constance McMillien iz Mississippija, kjer so maturantski ples raje odpovedali, kot pa da bi ji dovolili, da na ples pride s svojo punco. Stvar se je končala na sodišču, ki je odločilo, da ima šola pravico odpovedati maturantski ples, hkrati pa je sodišče presodilo, da so bile kršene pravice Constance McMillien. Šola v Bleckleyju v Georgi se je odločila drugače; Derricku Martinu je dovolila, da na maturantski ples pripelje svojega fanta Richarda. Številni so odločitev šole pozdravili z navdušenjem, na Facebooku je celo nastala posebna stran »We support Derrick Martin taking his boyfriend to the prom«, drugače pa je bilo pri Derricku doma. Ker so o njegovi zgodbi poročali številni mediji, sta starša Derricka vrgla iz hiše. Toliko o odgovornem starševstvu.

Nekateri nemški časopisi so obtožili nemškega zunanjega ministra Guida Westerwelleja, ki je prvi razkriti istospolno usmerjeni zunanji minister v Evropi, da meša zasebne in službene stvari. Problem naj bi bil v tem, da ga je na njegovi službeni poti v južno Ameriko spremljal njegov partner. Westerwelle meni, da ga poskušajo osebno diskreditirati, ker ga politično ne morejo, na njegovo stran pa je stopila tudi nemška kanclerka Angela Merkel, ki je izrazila zaupanje, da Westerwelle svoje delo opravlja v skladu s predpisi.

Westerwelle je svojo istospolno partnersko skupnost prvič javno razkril julija 2004, ko se je s svojim partnerjem Michaelom Mronzom (na sliki levo) udeležil zabave ob 50. rojstnem dnevu Angele Merker.

Narobe. Revija, kjer je vse prav.
Letnik IV, številka 13
Marec 2010

ISSN 1854-8474

Urednik: Roman Kuhar
[narobe.urednik@gmail.com]

Sodelovali so: Aleš Zobec, Alma M. Sedlar, Ana Janjevak, Anamarija Šporčič – Janis, Andrej Zavrl, Boštjan Mlakar, Irena Woelle, Jasna Magič, Katarina Majerhold, Ksenija Zubkovič, Lothar Orel, Luka Pieri, Meta Blagšič, Miha Lobnik, Mihael Topolovec, Mitja Blažič, Suzana Tratnik, Zala Hriberšek
[e-naslovi uredništva na www.narobe.si]

Lektorica: Zala Hriberšek

Urednica fotografije: Nada Žgank
Fotografija na naslovnici: Nada Žgank/Memento

Oblikovanje: Irena Woelle

Izdaja: Društvo informacijski center Legebitra
Trubarjeva 76/a, 1000 Ljubljana

Vodja projekta: Simon Maljevac

Tisk: Tiskarna Pleško

Naklada: 800 izvodov

Revija je izšla ob finančni pomoči ŠOU (Študentska organizacija Univerze v Ljubljani), Urada RS za mladino in Urada za mladino MOL.

[priznanje avtorstva + nekomercialno].

Za *Narobe* ni potrebno plačati.

Naročite si *Narobe* na dom po pošti

www.narobe.si

[rubrika: naročanje]

Narobe na

www.facebook.com

[išči: Revija Narobe]

DVAKRAT VRŽEN IZ ŠOLE

Obe zgodbi verjetno že poznate: leta 1998 je ena od srednjih šol Društvu za nenasilno komunikacijo, v katerem sem takrat delal kot prostovoljec, poslala dopis, da bi tudi v novem šolskem letu svojim učencem radi ponudili njihove izbirne vsebine »vzgoja za mir in nenasilje«, a da naj iz nabora delavnic črtajo tisto, ki govori o homoseksualnosti. Na šolo so se namreč pritožili štirje starši in jo obtožili, da »navija za homoseksualizem«. Društvo na kaj takega seveda ni želelo pristati, saj se jim je zdela razprava o homofobiji ključni del vsebine, ki naj bi prispevala k miru in nenasilju. Zgodba se je ponovila letos. V četrtem razredu ene od osnovnih šol naj bi kot gostujoči strokovnjak pripravil kratko, predvsem slikovno predavanje o različnih oblikah družin, kar predvideva tudi uradni kurikulum za četrti razred osnovne šole. V predstavitvi sem omenil tudi istospolno družino – tako kot nuklearno, enostarševsko, razširjeno, reorganizirano in rejniško družino. A prav omemba dejstva, da tudi v Sloveniji obstajajo istospolne družine je enega od staršev tako zmotila, da je zagrozil, da bo svojega otroka v času predavanja vzel iz razreda, če bodo v šoli omenjali istospolne družine. Prestrašena učiteljica je predavanje zaradi tega odpovedala. No, potem pa me je ena od mam povabila, da predavanje izvedem kar pri njih doma – in prišlo je 37 staršev in otrok, s katerimi smo preživeli prijeten petkov večer in se pogovarjali o različnih oblikah družin. Otroci so seveda vedeli, da obstajajo tudi istospolne družine in brez težav razložili, kako je takšna družina sestavljena. Zdelo se je, kot da živijo v čisto drugem svetu kot tisti starš, ki je svojega otroka želel na vsak način zaščititi (le zakaj?) pred dejstvom, da v kakšnem sosednjem stanovanju živi istospolna družina.

Kolegica s Filozofske fakultete dr. Mojca Kovač Šebart – intervju z njo si lahko preberete v okviru tokratne osrednje teme »šola in homoseksualnost« – je za razliko od večine, ki se je raznežila ob dejstvu, da nas je neka mama sprejela na svoj dom, kjer smo lahko razpravljali o različnih oblikah družin (vse skupaj vendarle malce spominja na Roso Parks, mar ne?), jasno opozorila, da si šola tega ne bi smela dovoliti. In pri tem jo seveda še kako razumem: že leta razlaga, da morajo biti ustava, človekove pravice in s tem povezane vrednote okvir, znotraj katerega mora delovati javna šola. Pri tem starši nimajo pravice s svojimi partikularnimi vrednotami spreminjati ali posegati v uradni šolski kurikulum. Tu pa se je zgodilo prav to: ker ima eden od staršev problem z istospolnimi družinami, o tem učenci v šoli niso slišali ničesar. Njegov partikularni vrednotni sistem je udaril po uradnem kurikulumu, človekove pravice so padle v vodo ... in zmagali so nestrpnost, paranoja, strah, predsodki in stereotipi.

Eden od staršev mi je ob koncu našega petkovega večernega krožka rekel: »Že res, da so naši otroci vedeli vse o istospolnih družinah. Mi se o tem pogovarjamo doma. Ampak tisti otrok, ki so ga hoteli vzeti iz razreda, o tem ne ve ničesar.« Je mar res v interesu katerega koli otroka, da živi v nevednosti, da se v družbi razširja nestrpnost in da se ne nauči živeti z razlikami? Je to tista dobra skrb za otroke, ki so jo polna usta nasprotnikov Družinskega zakonika? Ali pa bo morda kakšen od teh otrok čez dobrih petnajst let čutil potrebo, da pred glbt-lokalom z granitnimi kockami in baklami v rokah izrazi svoje mnenje o homoseksualcih?

ROMAN KUHAJ, UREDNIK

Kazalo

- 2 **Novice od tu**
- 4 **Novice od tam**
- 5 **Slovnica**
- Intervju**
- 6 Dr. Judith Stacey: Homofobija ni dobra za nobenega otroka
- 9 **Zgodilo se je pred ...**
- Tema**
- 10 Heteronormativna tovarna: pedri in lezbe v šoli
- 11 Dr. Mojca Kovač Šebart: Ne vzgajamo po svoji ali večinski podobi
- 12 Oprostite gospa učiteljica, ste lezbijka?
- 13 Lgbt-skupine v ameriškem izobraževalnem sistemu
- Kolumna**
- 16 Mitja Blažič: Božja beseda
- 17 Suzana Tratnik: Najprej je bil kokošnjak ...
- Politika**
- 18 Padec na glavo
- 19 V zagovor nasilju
- Komentar**
- 21 Miha Lobnik: Gospod predsednik, ovrednotite ta pogum
- Portret**
- 22 Vstaja Lezbosov: Pri vsaki akciji je kaj narobe, a to je dobro
- 24 **Knjiga**
- 26 **Film**
- 28 **Plošča**
- Aids**
- 29 Ko upadejo lica na obrazu
- 29 Z legom nad aids
- Intervju**
- 30 Dr. Barbara Rajgelj: Spolna usmerjenost ni najhujše, kar se ti v življenju lahko zgodi
- 33 Pet dobrih: Danijel Malalan
- Pesticid**
- 34 Zastrupljena moškost: mačizem in homofobija v znanstveni preobleki
- 35 Sovražni govor za začetnike
- Slehernik**
- 36 Jedla: l'enfant terrible ali preživetvena strategija?
- Biznis**
- 42 Čudoviti rožnati časi
- 43 Slovarček
- Portret**
- 44 Janis Ian: Otrok, ki je prebijal molk družbe
- Družina**
- 42 Marijan, Christian in Zora: Najboljša družina na svetu
- 42 Urša Chitrakar, odvetnica
- Report**
- 45 Nova Zelandija: V deželi dolgega belega oblaka

Napadalci obsojeni

Foto: Irena Wobelle

Rubriko začnemo z razveseljivo novico, da so bili trije napadalci na Cafe Open in Mitjo Blažiča na Okrožnem sodišču v Ljubljani obsojeni na leto in šest mesecev zapora. V izrečeno kazen se jim bo sicer štel tudi čas, ki so ga preživeli v priporu in hišnem priporu. Marko Kous je tako že odpravil približno 8 mesecev kazni, Jan Stenovec in Jernej Šercer pa dobre štiri mesece. Mladenci so bili obsojeni storitve kaznivega dejanja spodbujanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti v sosterilstvu. Pohvalno je, da je po dobrem delu policije svoje korektno opravilo tudi sodišče, ki je s tem poslalo jasno sporočilo: nasilnega izražanja sovraštva do katere koli skupine v Sloveniji ni moč tolerirati. Mitja Blažič je izjavil, da je z rozsodbo zadovoljen in upa, da bo le-ta spodbudila žrtve homofobnega nasilja, da bodo tovrstna dejanja pričele prijavljati. Majhen, a pomemben korak k družbi, ki ne tolerira sovraštva, nasilja in nestrpnosti. Bil je že čas.

Posvojitve v tujini veljavna tudi v Sloveniji

Poročali smo že, da je gejevski par Marijan in Christian iz Slovenije (partnerja imata hkrati slovensko in ameriško državljanstvo, svojo partnersko zvezo pa sta registrirala v Ameriki) marca 2006 v ameriški zvezni državi New Jersey posvojil deklico Zoro (na sliki), ki je ameriška državljanica. S tem sta z odločbo ameriškega sodišča pridobila vse pravice do tega otroka, v Sloveniji pa sta zaprosila za priznanje tuje sodne odločbe in Okrožno sodišče v Ljubljani je potrdilo ameriški dokument. Zapletlo se je, ko je vrhovna državna tožilka vložila zahtevo za varstvo zakonitosti, saj naj bi priznanje te sodne odločbe ogrozilo pravno in moralno integriteto slovenske pravne ureditve. Ja, čisto zares. Vrhovno sodišče temu, milo rečeno, čudaškemu argumentu ni nasedlo, kot tudi ne tistemu, da v rojstno matično knjigo kot starše oziroma posvojitelje ni mogoče vpisati dveh oseb istega spola. Ker to je pa res povsem nemogoče spremeniti, mar ne? Kakorkoli že,

po štirih letih na sodišču imamo tako prvi gejevski par, ki je posvojil otroka v tujini, odločba o po-

svojitvi pa velja tudi v Sloveniji. Ljudmila pa spet v jok in na drevo ... Vi pa si medtem na straneh 22-24 lahko preberete pogovor z Marijanom in Christianom.

Demokracija = pederastija?

Če se je mentaliteta na policiji in v sodstvu končno premaknila v 21. stoletje, pa to nikakor ne velja za Slovensko vojsko. Sindikat Ministrstva za obrambo se je užaljeno odzval na Mladinino pobudo »Ukinimo vojsko« in med drugim obtožil podpisnike peticije, da imajo sadove demokracije za sa-

moumevne. Med omenjenimi sadovi demokracije podpisniki (predsednik sindikata in trije sekretarji) omenjajo tudi »uresničitev fantazij iz naslova pederastije in istospolne usmerjenosti ter sodomije«, medtem ko je argumentacija podpisnikov Mladinine peticije označena za nekaj, kar je »na ravni gostilniškega prerakanja tistih ljubezenskih mojstrov, ki jim tajne G točke niso neznanka«. Slovenska vojska pa je ob tem seveda »še tisto malo pozitivnega, kar je ostalo v tej družbi, še tisto malo, na kar se lahko zaneseš, da bo verjetno delovalo, ko bo nam vsem šlo za nohte«. Takšen diskurz kar sam po sebi dokazuje, kdo je v resnici odkrito gostilniško navdahnjen, in če je to nivo razmišljanja v slovenski vojski, potem se nam res slabo piše.

Družina je zlorabila raziskave

Avgusta 2009 je Roman Kuhar kot urednik glbt-revije *Narobe* Častnemu novinarskemu razsodišču poslal pritožbo proti novinarki tednika *Družina* Barbari Kastelec, ker je po njegovem mnenju v komentarju »Modernejša definicija družine« (*Družina*, 19. julij 2009) kršila tri člene Kodeksa novinarjev Slovenije. Pritožnik je opozoril na

zlorabo in napačno navajanje podatkov znanstvenih raziskav, zamolčanje pomembnih informacij iz raziskav in na napačno navajanje podatkov o zakonodaji o homoseksualnih porokah v Evropi. Novinarica je v odgovoru Častnemu novinarskemu razsodišču zavrnila vse očitke in med drugim v zagovoru trdila, da ima v »komentarju osebno pravico do interpretacije povsem znanstvenega izsledka«. Častno novinarsko razsodišče njenih pojasnil ni sprejelo in ugotavlja, da je novinarica podatke iz znanstvenih raziskav »namenoma napačno interpretirala in pomembne informacije zamolčala«, poleg tega pa je podatke potvarjala, »da bi dokazala, da je v istospolnih partnerskih zvezah več partnerskega nasilja« in »z zamolčanjem pomembnih podatkov in potvarjanjem le-teh ustvarjala in spodbujala stereotipe o gejevskih in lezbičnih skupnostih«. To pa seveda ni preprečilo nasprotnikom novega Družinskega zakonika, da ne bi v parlamentu opletali z identičnimi »interpretacijami« omenjenih podatkov.

Na Balkanu nič novega

Obravnavala predloga Družinskega zakonika v državnem zboru je zopet postregla s fascinantnim seznamom predsodkov in žaljivk na račun istospolno usmerjenih. Nasprotniki in nasprotnice izenačenja pravic istospolnih in raznospolnih partnerskih skupnosti so se eden za drugim posluževali enostranskih interpretacij raziskovalnih rezultatov in statistik, med t. i. »argumenti« pa so se znašle tudi povsem očitne laži (npr. trditev poslanca Jelinčiča, češ da »Evropska konvencija o posvojitvah otrok ne dovoljuje posvojitve istospolnim partnerjem«, saj kon-

vencija v resnici določa, da se države »lahko same odločijo, da posvojitve omogočijo homoseksualnim parom in heteroseksualnim parom, ki živijo v trajnem razmerju«). Zopet smo lahko uživali ob tem, da so nas prikazovali kot homogeno, patološko, otrokom vsaj potencialno nevarno skupino, kot nevrotične, zmedene, okužene (vsaj potencialno) z virusom HIV, nezmožne dolgotrajnih partnerskih razmerij, najbolj radikalni pa so istospolno usmerjenost celo povezali z nagljenostjo h kriminalnim dejanjem spolnih zlorab. Nič novega torej, le da so tokrat vse to počeli s sklicevanjem na dobrobit otrok, ki jih »nihče ni vprašal, ali želijo imeti istospolno usmerjene starše«. Sploh ne dvomimo, da so njihovi otroci vsi neizmerno navdušeni nad svojimi desničarskimi, homofobičnimi roditelji. Saj ne, da jih je kdo vprašal.

Samo da šprica

V Cafeju Open je februarja potekala okrogla miza o medijskem formatu pro et contra in novinarski odgovornosti. Tovrsten format je v slovenskih medijih zelo pogost, tudi ko se govori o človekovih pravicah. Čeprav je povprečnemu slovenskemu novinarju jasno, da v format pro et contra ne bo postavil nacistov in Judov in se z njimi pogovarjal o vprašanih holokavsta, v takem formatu vedno znova pristanejo izbrisani, homoseksualci, Romi in podobne skupine, ki so jim kršene človeko-

ve pravice. Tovrsten format naj bi bil za novinarje najlažji, vendar je pogosto problem za kvalitetno izpeljavo takšne oddaje časovna omejitev, saj govorniki ne uspejo razviti svoje misli do konca in zato prihaja do preprirov med gosti. S tem se ni strinjal Gregor Repovž, predsednik Društva novinarjev Slovenije, ki je menil, da problem ni v časovnih omejitvah, pač pa v tem, da novinarji točno vedo, kaj počnejo, ko se odločijo za format pro et contra. Hočejo špricanje krvi, ker se to dobro prodaja. Dr. Sandra Bašič Hrvatina, strokovnjakinja za medijska vprašanja, je poudarila, da novinarji format pro et contra pogosto prodajajo kot nekaj, kar naj bi uravnotežilo novinarsko poročanje in ga naredilo za objektivnega. Predsednica Častnega novinarskega razsodišča Ranka Ivelja je opozorila, da v vsej razpravi o Družinskem zakoniku nihče v studio ni povabil na primer treh razvojnih psihologov. To se ni zgodilo, ker vsebina pravzaprav ni bila pomembna, pač pa je bil pomemben spektakel. Sandra Bašič Hrvatina je menila, da nihče ni naredil tovrstnega pogovora, ker novinarji niso našli levega in desnega razvojnega psihologa. Televizija namreč vsak večer razdeli na leve in desne – in tudi gostje v studiih sedijo na tak način. Ivelja je ob tem poudarila, da ključno vlogo odigra voditelj oddaje, ki mora biti odgovoren in znati voditi pogovor, ne pa da gostje vodijo njega. Repovž pa je dodal, da je ključna tudi izbira gostov. Meni, da so v razpravi o Družinskem zakoniku sodelovali ljudje, ki o tem preprosto nimajo kaj za povedati. »Če se moj avto pokvari, ga peljem k mehaniku, za mnenje o tem pa ne sprašujem peka,« je še dodal.

Homoseksualnost in šola

Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije je januarja organizirala okroglo mizo ob izidu tematske številke Sodobne pedagogike »Homoseksualnost in šola«. Avtorji in avtorice člankov v publikaciji ugotavljajo, da se o homoseksualnosti v šolah ne razpravlja veliko in da je pogosto odvisno od dobre volje učiteljev in učiteljic, ali bodo učenci o homoseksualnosti in s tem povezanimi vprašanji kaj slišali pri pouku in na kakšen način bo tema predstavljena. Analiza kurikula za devetletno osnovno šolo je pokazala, da je v njem »spolna usmerjenost« kot tema eksplicitno zapisana le enkrat, vendar noben izmed potrjenih učbenikov te teme ne obravnava. Kot je na osnovi raziskave, ki jo je izvedla Legebitra, poudaril Simon Maljevac, je šola za geje in lezbijke pogosto nevaren in izključujoč prostor. 35% vprašanih (N=160) je poročalo, da so bili v šoli zaradi svoje istospolne usmerjenosti žrtve verbalnega in drugega nasilja. Dr. Mojca Kovač Šebart (FF, na sliki), sourednica tematske številke, je ob koncu poudarila, da je eden od ključnih problemov šol v tem, da so naravnane na prevladujoče norme, s tem pa ne zagotavljajo, da se nihče v šoli ne bi počutil izključenega. Poudarila je, da mora šola temeljiti na univerzalnih vrednotah, na človekovih pravicah in svoboščinah, ki pripadajo vsem. Posnetek okrogle mize si lahko ogledate na naši spletni strani.

Evrovizija prihaja

Tisti, ki smo imeli to srečo, da smo iz kakršnega koli razloga zamudili letošnjo EMO, bomo imeli še obilo priložnosti za nelagodje, ko bomo kolegom iz tujine poskušali obrazložiti naš letošnji izbor. Evrovizija je tik pred vrati in vsakoletna parada kiča, bleščic, perja in (tam nekje na zadnjem mestu) muzike bo gotovo spet navdušila, vendar Slovenci letos ne bomo pripomogli k vsesplošnemu »pogejevanju« festivala. Poleg vseh običajnih umotvorov se je na slovenskem predizboru sicer pojavila nekolikanj gejevsko obarvana ljubezenska pesem Franjo, ki jo izvaja zasedba Zadnji taksi, vendar se taksisti niso uvrstili v finale. Pesem je parodija na tipične hetero-ljubezenske pesmi, ki v naslovu nosijo žensko ime, čeprav se avtor besedila zaveda tudi »specifičnosti« ljubezenskega razmerja, o katerem poje, saj v uvodu pravi, da mu ni mar, kaj o njegovi ljubezni pravijo drugi. Fantomski gejevski lobi je bil tokrat očitno neuspešen, morda pa mu bo šlo bolje na samem Evrosongu, kjer bomo Slovenci po napovedih letos prejeli natanko dve točki: po eno od Nemčije in Švice, Avstrija pa letos na žalost ne sodeluje. Jodl-ju-hu tudi vam.

NOVICE OD TU UREJA JANIS.

Oda radosti

Evropsko sodišče za človekove pravice je soglasno potrdilo, da diskriminacije istospolnih partnerjev ne moremo opravičiti z definicijo zakonske zveze kot zveze med moškim in žensko. S to odločbo je pritrdilo Piotru Kozaku v njegovi pritožbi proti Poljski, ker mu je bilo preprečeno, da bi še naprej bival v stanovanju, v katerem je bival do smrti svojega istospolnega partnerja. Kozak je skupaj s svojim partnerjem živel deset let, nato je njegov partner umrl. Pogodba za najem stanovanja je bila na ime umrlega, zato je Kozak vložil prošnjo za podaljšanje najemne pogodbe, vendar je bila njegova prošnja zavrnjena, češ da pravice, ki izhajajo iz poljske zakonodaje in so vezane na partnerje, ki živijo skupaj, ne veljajo za istospolne partnerje. Poljska sodišča so se pri tem sklicevala na 18. člen poljske ustave, ki določa, da je zakonska zveza skupnost moškega in ženske, zato naj bi bila edina oblika kohabitacije tista med moškim in žensko. Evropsko sodišče za človekove pravice se s tem ni strinjalo in je odločilo, da je Poljska kršila 14. člen (preoved diskriminacije) in 8. člen (pravica do zasebnosti in družinskega življenja) Evropske konvencije o človekovih pravicah. Gre za že drugo odločitev Evropskega sodišča za človekove pravice (prva je bila izrečena v primeru Karner proti Avstriji), ki potrjuje, da mora

država, če priznava določene pravice kohabitaciji heteroseksualnega para, enake pravice priznavati tudi kohabitaciji istospolnega para.

Sveti oče spet na pohodu

Papež je napovedal, da bo letos septembra obiskal Veliko Britanijo, v pismu katoliškim škofom v Angliji in Walesu pa je zapisal, da je britanska antidiskriminacijska zakonodaja v neskladju z naravnimi zakoni. Izrazil je svoje obžalovanje, da cerkvene organizacije niso izvzete iz te zakonodaje in zato ne morejo delovati v skladu s svojimi prepričanji. Kamen spotike so ponovno istospolno usmerjeni, britanska zakonodaja namreč ne dovoljuje diskriminacije na osnovi spolne usmerjenosti pri posvojitvah otrok, kar velja tudi za agencije za posvojitve. Katoliške agencije so ob tem naletele na težavo, ker po britanski zakonodaji ne smejo več diskriminirati istospolnih parov, ki želijo posvojiti otroka. Papež je pozval škofo, naj se še naprej borijo in zaščitijo vero, saj, kot pravi, katoliško učenje ni nikoli ogrožalo svobode drugih ljudi. No, vsaj ne heteroseksualnih belcev srednjega razreda, seveda. Na papeževo izjavo so se odzvali v National Secular Society in napovedali proteste v času papeževega obiska. Predsednik združenja Terry Sanderson je ob tem poudaril, da bo papežev obisk davkoplachevalce stal 20 milijonov

funtov. »Papež bo za ta denar napadel enakopravnost in promoviral diskriminacijo,« je še dejal. Medtem je italijanska policija prišla papeževega ožjega sodelavca, ki naj bi se v vatikanski palači veselo zabaval s prostitutami. Toliko o pometanju pred lastnim pragom.

Gejevski pornografija v cerkvi

Nameni Ugande, da uzakoni smrtno kazen za homoseksualnost, so sprožili številne proteste po vsem svetu. Zadnja »kaplja čez rob« v tej zgodbi je duhovnik Martin Ssempe, ki je v svojih prizadevanjih, da bi za uvedbo smrtne kazni dobil podporo svojih vernikov, šel tako daleč, da je v svoji cerkvi vernikom predvajal gejevski pornografski film. Homoseksualnost je v Ugandi že kriminalizirana, zanjo je predvidena zaporna kazen, z novim zakonom pa želijo uvesti smrtno kazen za homoseksualnost in posebne kazni za vse, ki bodo vedeli za posameznikovo homoseksualnost, pa je ne bodo prijavili. Predlagani zakon prepoveduje tudi pisno ali ustno podpisovanje homoseksualnosti in nasploh govorjenje o njej. »Moramo se podučiti o tem, kaj homoseksualci počnejo,« pa je dejal Ssempe, ki je film predvajal približno tristo vernikom. Ali je film vzletel iz svoje domače zbirke, ni znano, kot tudi ne, ali so njegovi verniki ob gledanju morda dobili kakšno novo

idejo za popestritev svojega spolnega življenja. Pa šalo na stran, položaj istospolno usmerjenih v večini afriških držav se slabša in le upamo lahko, da bodo pritiski zahodnih držav dovolj močni, da predlagani nečloveški zakon ne bo sprejet. Obamovi odposlanci naj bi se že sestali z borci za pravice istospolno usmerjenih v Ugandi.

Roza olimpijske igre

Zato pa so bile toliko bolj gejem in lezbijkam prijazne letošnje zimске olimpijske igre v Kanadi. Športne ekipe iz vseh držav so v Vancouvru namreč imele »svojo hišo«, geji in lezbijke med atleti in atletinjami, njihove družine, navijači in prijatelji pa so se srečevali v t.i. »hiši ponosa« (Pride House). Odprtje te hiše je pomemben korak naprej v zgodovini sicer precej konservativno naravnanih olimpijskih iger, ki so svojo filozofijo pogosto gradile na predstavah o močnih moških in feminilnih ženskah. Takšno okolje, pravi Kevin Wamsley, profesor na Univerzi Western Ontario, homoseksualcem ni bilo preveč naklonjeno. Hišo ponosa je med drugim obiskal tudi kanadski olimpijski prvak v plavanju iz leta 1992, Mark Tewksbury (na sliki), ki je leta 1998 naredil coming out in po besedah organizatorja odigral pomembno vlogo pri tem, da so na letošnjih olimpijskih igrah odprli hišo ponosa.

Malo mešano

Ciudad de Mexico, prestolnica Mehike in eno izmed največjih mest Latinske Amerike je uzakonilo istospolne poroke in posvojitve istospolnih parov. Trenutna zakonodaja opredeljuje zakon kot sku-

pnost moškega in ženske, vendar bodo to sedaj spremenili v skupnost dveh oseb. Vse se da, če se hoče.

Vse srednje šole na Škotskem bodo v kratkem prejele DVD o homofobiji, homofobičnem nasilju in stereotipizaciji. Z njegovo pomočjo naj bi dijaki in dijakinje bolje spoznali težave svojih istospolno usmerjenih vrstnikov in vrstnic in prenehali uporabljati besede, povezane z istospolno usmerjenostjo, kot žaljivke. Optmistično.

Češki premier Jan Fischer je ostro kritiziral vodjo sindikata prevoznikov Jaromira Duseka, ki je izjavil, da Češke železnice »upravljajo homoseksualci«, in se za izjavo ne namerava opravičiti. Dodal je še, da se boji »skloniti po svinčnik na tleh hodnika« v prostorih podjetja. Vendar tudi premier ni ravno posrečeno izbral besed, ko je izjavil, da je Dusekovo natolcevanje »najpodlejši in najbolj primitiven napad na človeško dostojanstvo«. Avtorica pričujoče novičke sicer ne verjame, da bi geji upravljali kar celotne Češke železnice (morda le tu in tam kakšen wc press).

NOVICE OD TAM UREJA JANIS.

ZALA HRIBERŠEK

HOMO – BESEDA ALI DEL BESEDE?

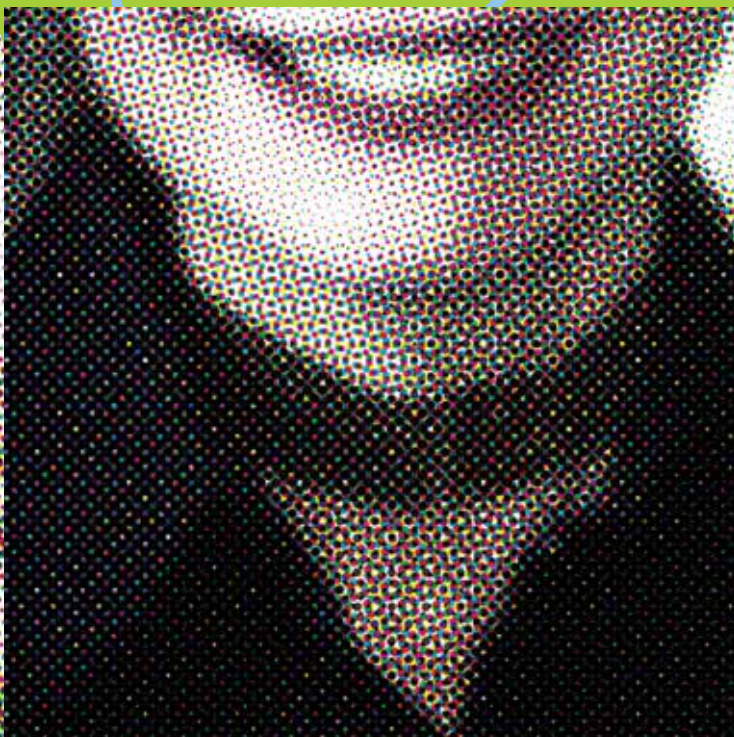
Tokratna slovniciarska tema je o zapisu skupaj / narazen, in sicer besed *homo družina* ali *homodružina*, *hetero par* ali *heteropar* ... V različnih virih tovrstne besede lahko zasledimo zapisane narazen, zlasti v lgbt-virih, druge pa tudi skupaj (*homogibanje*).

Besede z obema zapisoma so navadno okrajšave: *fotopapir* za fotografski papir, *porno film* / *pornofilm* je pornografski film in *homo družina* je homoseksualna družina, *homo noč* je pač noč homoseksualcev, *homogibanje* pa homoseksualno gibanje ... Seveda se za starejši besedi kot *homoerotika* (homoseksualna erotika) ali *homofobija* (fobija pred homoseksualnostjo) zapisa narazen ne pojavljata.

Za celo skupino besed z morfemom *homo-* ali *hetero-* slovarji predpisujejo zapis skupaj. Takega tipa so tudi besede z morfemi *foto-* ali *porno-*, *bio-* ... Predvsem predpono *porno-* se vse bolj piše narazen in vse manj skupaj (*porno zvezda*, *porno šik*). Slovenski pravopis zahteva, da tovrstne zloženke pišemo skupaj, Slovar slovenskega knjižnega jezika pa dopušča zapis narazen, če je drugi del zloženke domačega izvora: *fotopapir* in *foto papir*, vendar le skupaj, če je v drugem delu tujka: *fotomontaža*. V Sskj-ju v Uvodu piše, da pisave skupaj in narazen slovar »ni izpeljal dosledno; zaradi močno neenotne rabe namreč ni mogoče brez večjega nasilja prikazati vseh primerov v sistemu«.

Jezikoslovka prof. dr. Erika Kržišnik meni, da se te besede zapisujejo narazen tudi zato, ker se besede z enako obliko uporabljajo tudi kot pridevniki, v smislu *Ta film je porno*, *Ona je homo* (kot je to pri pridevniki, ki se sklanjajo brez glasovnih končnic: *To je bež*, *ono pa roza ali lila srajca* ...).

Zaključila bi tako: *homo-* je del besede. Slovenski pravopis je zavezujoč, torej je pravilen zapis skupaj: *homodružina* in *homoaktivizem*, *heteropar* ipd. V praksi prevladuje zapisovanje narazen, vendar tako kot besed *fotograf* ali *homoerotika* nihče ne zapisuje narazen, se bo sčasoma ustalilo tudi zapisovanje novih besed tipa *homonoč*.

ROMAN KUHAR

POGOVOR Z JUDITH STACEY

Homofobija ni dobra za nobenega otroka

Sociologinja Judith Stacey je ena najplivnejših ameriških raziskovalk na področju gejevskih in lezbičnih družin. Skupaj s kolegom Timom Biblarzom sta leta 2001 objavila rezultate metaraziskave o pomembnosti spolne usmerjenosti staršev pri vzgoji otrok, ki je postala ena najpogosteje citiranih raziskav na tem področju. Februarja letos sta objavila rezultate nove študije, v kateri sta pretresla 81 študij o pomenu spola staršev pri vzgoji otrok. Z Judith Stacey smo se za Narobe pogovarjali o rezultatih obeh raziskav in o nekaterih vprašanih, ki se pojavljajo v razpravi o novem Družinskem zakoniku.

Nekateri menijo, da primerjave med hetero- in homodružinami sploh niso smiselne, ker naj bi bilo to tako, kot da bi primerjali jabolka in hruške; v obeh primerih gre za sadje, ampak jabolko nikoli ne more biti hruška ...

Mislím, da lahko primerjaš jabolka in hruške, če veš, kaj primerjati. Lahko bi, na primer, pogledali, koliko soka da določeno sadje ... (smeh). Sicer pa se mi ideja gejevskih in lezbičnih družin zdi nekoliko smešna, saj to implicira, da ima družina spolno usmerjenost. Bistveno bolj smiselno je primerjati istospolne starše z raznospolnimi starši, vendar fokus teh primerjav ne bi smel biti, kateri starši so boljši za otroka, ker bi to pomenilo presejanje vprašanja jabolka in hrušk. To bi bilo tako, kot če bi

spraševali, ali je boljše za otroka, da ima belske ali črnske starše. V rasistični družbi ima otrok, ki odraščá z belskimi starši, verjetno več možnosti, ampak to ne pomeni, da so ti starši boljši.

V raziskavi iz leta 2001 ste zapisali, da je problem tudi v tem, da raziskovalci in raziskovalke heteroseksualno nuklearno družino vzamejo za zlat standard, vsako razliko, ki jo zabeležijo, pa interpretirajo kot pomanjkljivost preostalih oblik družin.

Res je. Prav zato sva s Timom Biblarzom izhajala iz stališča, da razlika ni nujno pomanjkljivost. Zanimale so naju razlike in kako jih je možno razumeti. V nekaterih primerih je razlika pač samo razlika. Tako kot pravi Freud: cigara je včasih samo cigara.

Katere so torej razlike, ki ste jih v raziskavi zaznali in kako je te razlike moč razumeti?

Ne obstaja veliko razlik. Bistveno več je podobnosti in s Timom sva želela opozoriti na to, da za dobrobit otroka ni potrebno, da je vse identično. Razlike se v povprečju kažejo v tem, da so otroci gejevskih in lezbičnih staršev bolj strpni, ker so tudi njihovi starši bolj senzibilni za vprašanja diskriminacije in stigme. Obstajajo tudi dokazi, da bodo otroci istospolnih staršev sprejemali svojo spolno usmerjenost, kakršna koli že bo. Ne bodo čutili toliko potrebe potopiti se v heteroseksualnost, če to ni nekaj, kar si želijo. Hkrati ti otroci bolj sprejemajo spolne razlike in variacije kot otroci na splošno – seveda spet kot posledica večje strpnosti. Ampak vse te razlike so majhne. Obstajajo pa razlike v starševski vlogi med lezbičnimi družinami in heterodružinami; dve ženski si bolj enakopravno delita družinske obveznosti kot moški in ženska v heteroseksualni vezi. Za lezbične družine je manj verjetno, da en starš ostane doma – ponavadi se obe ukvarjata z otrokom in obe delata. Ni še veliko podatkov, a nekateri kažejo, da bodo gejevske družine bolj podobne heterodružinam; v gejevskih družinah večkrat ena oseba ostane doma in skrbi za otroke. Raziskave prav tako kažejo, da v povprečju v lezbičnih družinah manjkrat uporabljajo telesno kaznovanje otrok kot v heterodružinah. To je deloma posledica spola, deloma pa tudi tega, da so ženske v lezbičnih družinah v povprečju višje izobražene, hkrati pa so želele postati starši. V

lezbičnih družinah namreč ni nezaželenih otrok. Pri gejevskih in lezbičnih starših v povprečju torej beležimo nekoliko boljše rezultate kot pri heterostarših, predvsem zaradi tega, ker se pri heteroseksualcih lahko zgodijo ne načrtovane nosečnosti in podobno.

Vaša raziskava iz leta 2001 je bila pogosto citirana in uporabljena tudi v političnih bojih. So bili rezultati raziskave kdaj zlorabljeni?

Da. Raziskava je bila objavljena v času razprave o istospolnih porokah v Kanadi in Massachusettsu in nasprotniki so jo takoj zlorabili in citirali, češ da dokazuje, da istospolnim staršem ne smemo dati enakih pravic. Selektivno so izbrali določene vidike, za katere so menili, da predstavljajo pomanjkljivost istospolnih staršev. V raziskavi natančno analizirava pomanjkljivost določenih študij, nasprotniki pa so to preprosto preobrnilo in trdili, da v članku dokazujeva, da so raziskave o istospolnih starših slabe in ničvredne, kar seveda ni res. Podobno so spreobrnilo najino razpravo o spolni identiteti otrok v istospolnih družinah in zaključili, da trdiva, da bodo ti otroci postali homoseksualci. Midva pa sva le trdila, da raziskav na tem področju še ni veliko in da ne moremo z gotovostjo ničesar trditi. Menim, da bo ta odstotek res nekoliko večji, a ne zaradi staršev, pač pa zaradi tega, ker bodo otroci v takih družinah, če bodo imeli ta občutja in želje, to lažje izrazili. Nasprotniki pa so napačno trdili, da bodo starši tisti, ki bodo iz otrok naredili homoseksualce.

Hočete reči, da otroci, ki odraščajo v heteronormativnem okolju in se srečujejo z istospolnimi občutji in željami, to poskušajo potlačiti?

To je odvisno od njihovih staršev, a v povprečju bi lahko rekli, da je homoseksualna občutja težje razkriti v heteroseksualni družini. Tudi v raziskavah imamo nekaj podatkov, ki kažejo, da so istospolno usmerjeni starši bolj tolerantni do seksualne identitete svojih otrok, ne glede na to, ali gre za hetero- ali homoidentiteto.

Rekli ste, da za vse vidike življenja v istospolnih družinah še nimamo dovolj raziskav. To je tudi argument, ki se pojavlja v slovenski razpravi o tem vprašanju; nasprotniki trdijo, da gre za nov družbeni fenomen, ki še ni raziskan ...

Ne, to ne drži. Dovolj raziskav imamo, ki dokazujejo, da so istospolne družine povsem varno okolje za otrokovo odraščanje. Imamo raziskave iz treh desetletij in nekatere med njimi so visoke kvalitete, ki kažejo, da otroci ob istospolnih starših odrastejo povsem zdravi, čustveno stabilni in uspešni. Nimamo pa dovolj raziskav o seksualni identiteti teh otrok, a tu ne gre za vprašanje varnosti otrok. Vprašanje je torej le, kako družba sprejema take družine. Gre za vprašanje stigme. A če zakonodajalci tem družinam ne podelijo enakih pravic, potem zgolj krepijo to stigmo, namesto da bi otrokom izboljšali položaj. To je tako, kot če bi v antisemitski družbi judovskim staršem rekli, da ne smejo imeti otrok, ker bodo stigmatizirani in diskriminirani.

Problem, ki vendarle obstaja, so reakcije homofobičnega okolja. Mar potem res ni bolje, da otrok ne dajemo v take družine – zdaj ponavljam argument nasprotnikov – in jih tako zaščitimo?

Na to imam dva odgovora, ameriško vrhovno sodišče pa verjetno najboljši odgovor. Mislim, da to ni pravi način razmišljanja, ker tak pristop le krepí družbeno stigmatizacijo in diskriminacijo. S tem boste stvari samo še poslabšali za tiste otroke, ki že živijo v istospolnih družinah. Hkrati je vprašanje, ali otroci, ki so soočeni s tovrstno stigmo, res doživljajo več težav. Jih res bolj zafrkavajo kot otroke iz heterodružin ali pa je to le razlog, na osnovi katerega jih zafrkavajo? Mislim, da je precej odvisno od tega, kje odraščajo. Hkrati se mi zdi pomembno, da moramo idejo o tem, kaj je v otrokovem najboljšem interesu, postaviti v širši družbeni kontekst; v interesu nobenega otroka ni, da se v družbi krepijo homofobija, družbena stigma in neenakost. Če se otroci ne bodo naučili živeti z razlikami, potem to ni preveč dobro. Naj omenim še to, da otroci, ki so soočeni s stigmo, pogosto razvijejo strategije odpora in posebno moč. Čeprav ni zabavno, stvar ni nujno na dolgi rok škodljiva zanje. Sama sem kot judinja odraščala v precej antisemitskem mestu v petdesetih letih prejšnjega stoletja. To ni bilo vedno zabavno, a sem se iz tega tudi veliko naučila. Najverjetneje je to prispevalo tudi k temu, da sem postala sociologinja (smeh).

Sicer pa je na to vprašanje posredno odgovorilo že ameriško vrhovno sodišče v primeru *Palmore vs. Sidoti* leta 1984. Belski par se je razvezal in mati je dobila skrbništvo nad otrokom. Potem pa se je ponovno poročila, tokrat s temnopoltim moškim, in takrat je njen bivši mož želel vzeti skrbništvo nad otrokom, češ da ni pošteno do otroka, da bo živel v rasno mešanem zakonu in bo s tem izpostavljen sti-

gmi. Sodišče je razsodilo v prid materi, rekoč, da je naloga sodišča v demokratični družbi, da se bori proti stigmati in diskriminaciji, ne pa da jo s svojimi odločitvami zgolj podpira in širi nedemokratične vidike družbe.

Susan Golombok v svoji raziskavi ugotavlja, da med otroci ni bistvenih razlik do zgodnje adolescence, potem pa oblika družine, v kateri živiš, lahko postane razlog za izključevanje. Takrat naj bi glavno vlogo odigrali starši, ki morajo otroka pripraviti na to. Kaj ni logično, da bodo istospolni starši, ki so bili tudi sami žrtve homofobije, znali otroka na to pripraviti?

V povprečju to zagotovo drži, a seveda obstaja tudi zanič istospolni starši. Tega ne smemo romantizirati. Veliko je odvisno od razmerja med starši in otroci. V povprečju so istospolni starši pripravljeni na homofobično družbo, o tem veliko razmišljajo, imajo posebne podporne skupine in se trudijo po svojih najboljših močeh, da otroke pripravijo na to. In v povprečju otroci dobro opravijo s homofobično družbo.

V raziskavi iz leta 2001 se sprašujete, ali je spolna usmerjenost staršev pomembna pri vzgoji otrok in odgovarjate, da ne. Februarja letos pa ste objavili rezultate raziskave, kjer se sprašujete, ali je spol staršev pomemben pri vzgoji otrok. Kaj kaže ta raziskava?

Podobne stvari. Tokrat je bil projekt bolj ambiciozen. Želela sva se odzvati na to, kar ne prestando poslušamo: da ni problem spolna usmerjenost, ampak to, da otrok potrebuje mamo in očeta in da ni pošteno, da otroke oropamo te možnosti. Govori se, da raziskave to dokazujejo in zanimalo naju je, če res. Izkazalo se je, da raziskave, ki jih ob tem citirajo, nikoli niso raziskovale vprašanja imeti očeta in mater, pač pa so zgolj primerjale poročene očete in mame z družinami, kjer starši niso poročeni ali so se razvezali. Večinoma so torej primerjali dvostarševske družine z enostarševskimi ali reorganiziranimi družinami. Te raziskave torej nič ne povedo, ali je res bolje imeti očeta in mamo. Da bi odgovorila na to vprašanje, sva pregledala raziskave, ki so primerjale

starša istega spola (ponavadi dve ženski) in starša različnega spola, pregledala pa sva tudi raziskave, ki so primerjale enostarševske družine z mamo in enostarševske družine z očetom. Rezultati so zelo zanimivi; primerjava istospolnih in raznospolnih staršev je zelo podobna tistemu, kar sva ugotovila že leta 2001, le da smo tokrat delali z več raziskavami in z boljšo bazo raziskav. Pri primerjavi enostarševskih družin – čeprav smo tu imeli deloma opravka z jabolki in hruškami – pa se kaže, da so matere nekoliko boljše pri tem, da vzpostavljajo disciplino, so bolj vključene v otrokovo odraščanje, otroci so manjkrat prenehali s šolanjem in podobno. Vendar pa na osnovi pregledanih raziskav ugotavljava, da je spol trivialen faktor pri vzgoji otrok, bistveno bolj pomembna je kvaliteta starševskega odnosa. Torej ne spol ne število staršev ni bistveno, pač pa kvaliteta opravljanja starševske vloge.

Torej ne drži, da otrok pri odraščanju potrebuje moško in žensko figuro?

Ne. Sicer pa je vsak otrok v družbi izpostavljen dvema spoloma. Noben otrok ne odraščata hermetično zaprt v svoji družini. Spolna identiteta otroka, ki se vzpostavi zelo zgodaj v življenju, ni nikakor povezana s kombinacijo spolov staršev.

Ali se na simbolnem nivoju zgodi, da v lezbičnih in gejevskih družinah eden od staršev prevzame eno vlogo, drugi pa drugo, tako kot naj bi bile tudi v heterodružinah te vloge razdeljene. Ne razumite me napačno, ne sprašujem vas, če je ena lezbijka v družini moški, druga pa ženska ...

Mislím, da vas razumem. Imamo zelo poenostavljene predstave o tem, kaj naj bi bilo moško in kaj žensko starševstvo. Ne obstajata dve kategoriji staršev: moška in ženska. Pri tem gre zgolj za povprečne razlike, kako moški in kako ženske igrata vlogo staršev. Tako kot so tudi v povprečju razlike med višino moških in žensk. Ampak veliko žensk je večjih od moških. Enako velja tudi za starševske vloge. Obstaja vrsta različnih načinov opravljanja starševske vloge. Veliko je žensk, ki so bolj permisivne kot moški, in veliko je moških, ki so bolj permisivni kot ženske. Ne obstajata torej le dva »starševska paketa«. Obstajajo le tendence v igranju starševskih vlog, ki smo jih poimenovali kot bolj moške ali bolj ženske, vendar to ne pomeni, da tega ne morejo opraviti tako moški kot ženske. V povprečju bi res lahko rekli, da je v lezbičnih ali gejevskih družinah vedno eden, ki bi mu zunanji svet pripisal, da starševsko vlogo opravlja bolj po moško ali bolj po žensko, a to so majhne razlike. V bistvu obstaja bistveno več prekrivanja v teh vlogah. Vemo tudi, da so heteroseksualni starši pogosto bolj

podobni drug drugemu v stilu opravljanja starševske vloge, kot pa je, recimo, mama podobna vsem drugim ženskam ali oče vsem drugim moškim. Obstajajo razredne, izobrazbene, verske ... razlike, zato je res zelo poenostavljeno, če rečemo, da obstaja moški in ženski način vzgoje, da otrok potrebuje oboje in da to lahko dobi le, če ima mamo in očeta.

V svoji zadnji raziskavi omenjate, da nekatere raziskave nakazujejo, da lezbične partnerske zveze v povprečju trajajo manj časa kot heteroseksualne zveze. Zakaj?

Tega ne vemo zagotovo, obstaja le nekaj indicij. Predvsem ne morem reči, če bo to še vedno tako, ko bodo gejevski in lezbični pari imeli enake pravice. Stvar je precej zapletena, naj jo razložim: lezbični pari imajo v povprečju v primerjavi s heteroseksualnimi pari višje standarde, višja pričakovanja glede svoje partnerske veze predvsem v smislu enakopravnosti. Zaradi tega so tudi bolj razočarane, če enakopravnosti, tudi v smislu starševstva, ni mogoče zagotoviti. Ponavadi ena partnerka rodi otroka in ga doji in ponavadi ima tudi vse pravice do tega otroka, medtem ko druga, vsaj ponekod, do otroka nima nobenih pravic. Zaradi tega je težko zagotoviti enakopravnost. Paradoks je torej ravno v tem, da zaradi višjih standardov, ki jih onemogoča biološka asimetrija, ne izpolnijo svojih pričakovanj in ciljev glede partnerske zveze. Problem je torej v tem, da nimajo enakih pravic, tudi v odnosu do otroka, in to lahko povzroča napetosti v partnerski zvezi.

V knjigi »V imenu družine« razpravljate o družinskih vrednotah v postmoderni. Je sploh možno, da si v tem času delimo skupne vrednote, ko pa toliko ljudi rohni proti istospolnim družinam?

Ne, seveda si jih ne moremo deliti, a naučiti se moramo živeti v pluralistični družbi. To pa pomeni spoštovanje in strpnost do različnih oblik družin. Če resno jemljemo enake pravice za vse, potem moramo priti do skupka vrednot, ki ne pomeni enakih družinskih vrednot za vse, pač pa vrednote, povezane z odgovornostjo, predanostjo in dopustitvijo. Cilj družbe bi moral biti zagotoviti strukturne pogoje za enake pravice in možnosti ne glede na spol, spolno usmerjenost, raso, narodnost, vero in tako naprej, ne pa da vsiljujemo družinske oblike in spolne in seksualne norme. Seveda je vse to nekoliko utopično, a tudi demokracija je utopična ideja.

Zgodilo se je pred ...

5. leti

Marca 2005 Jožef Tivadar, v. d. direktorata za družino na Ministrstvu za delo, družino

in socialne zadeve, nevladnim organizacijam predstavi osnutek Zakona o registraciji istospolnih partnerskih skupnosti. Nevladne organizacije prosijo za pripombe na predlog in doda, »da pripomb nujno ne bomo upoštevali«. Seveda jih niso, zato smo junija tega leta tudi dobili tako grozljivo slab zakon o registraciji.

10. leti

Maja 2000 Urad varuha človekovih pravic, ki ga vodi Ivo Bizjak, odgovori na pobudo Škuc LL za odpravo diskriminacije istospolnih partnerstev. Urad meni, da to vprašanje za njih »ni perspektivno« in da »dela varuha človekovih pravic ni mogoče izenačevati z aktivnostmi nevladnih organizacij.«

perspektivno« in da »dela varuha človekovih pravic ni mogoče izenačevati z aktivnostmi nevladnih organizacij.«

15. leti

Marca 1995 Urad za žensko politiko, ki ga vodi Vera Kozmik, na Vlado RS ponovno naslovi pobudo po spremembi Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih tako, da ta ne bi diskriminiral istospolnih parov.

Pobuda naleti na gluha ušesa, Zakon o zakonski zvezi pa ostane nespremenjen. No, morda ga bodo končno spremenili to poletje.

20. leti

8. aprila 1990 Škuc LL in Škuc Magnus sodelujeta na parlamentarnih volitvah v okviru neodvisne liste Novih družbenih

gibanj. Lista, ki nastopa s sloganom »Politika je preveč resna stvar, da bi jo prepustili resnobni heteroseksualni možatosti. Brez humorja, ironije in drugačnosti politike ni«, je dobila le 0,2% volilnih glasov.

ALEŠ ZOBEC

HETERO- NORMATIVNA TOVARNA: PEDRI IN LEZBE V ŠOLI

Osemdeset odstotkov vprašanih v raziskavi Vsakdanje življenje gejev in lezbijk v Sloveniji (2005) je povedalo, da v šoli o homoseksualnosti niso govorili nič ali pa zelo malo. Če k temu dodamo še ugotovitve, da je 18 % respondentov in respondentk dejalo, da jim je bila homoseksualnost v šoli predstavljena kot nekaj nesprejemljivega, se zdi teza, da je šola »varno in vključujoče« okolje, vprašljiva. Morala bi biti – za lezbijke, geje, biseksualke, biseksualce in transspolne osebe pa pogosto ni.

Govor o homoseksualnosti v šoli naleti vselej na burno reakcijo. Ko nekoliko podrezamo v učitelje in učiteljice, se razkrije množstvo predsodkov in izgovorov. Čeprav si nekateri šolo predstavljajo kot institucijo, ki (naj) presega krivične družbene obrazce, je takšen pogled, milo rečeno, naiven. O splošnem molku o homoseksualnosti, na primer v medijih, ne moremo govoriti, so pa te informacije kljub ponavadi dobrim nameram novinarjev in novinark prepogosto nasičene s predsodki in stereotipi. Molk vztraja še naprej, čeprav se zdi, da ga je preglasilo novinarsko poročanje o homoseksualnosti. Vendar to v duhu strpnosti in politične korektnosti ohranja obstoječa družbena razmerja in razmerja moči. Molk se torej pojavi tam, kjer bi bilo potrebno dekonstruirati ta razmerja.

Tudi homoseksualnost v šoli je »navidezno« ovita v molk. Ko pogledamo učne načrte, učne cilje in standarde znanja, se ta teza zdi povsem utemeljena. Ksenija Ko-

midar je v okviru diplomskega dela na Filozofski fakulteti v Ljubljani ugotovila, da se v celotnem osnovnošolskem kurikulumu na homoseksualnost nanaša samo en cilj v 5. razredu pri predmetu družba, predpisani učbeniki za ta predmet pa istospolne usmerjenosti sploh ne omenjajo. Molk je očitno. Po drugi strani pa je *peder* ena najbolj osovraženih identitet in tudi ena najbolj pogosto uporabljenih žaljivk v šoli. Raziskava, ki je bila izvedena na osnovnošolskih v okviru evropskega projekta Stamina (Mirovni inštitut, 2009, N=726), je pokazala, da je v zadnjih treh mesecih 35 % vprašanih kakšnemu svojem vrstniku v obraz reklo »peder«. Pa verjetno še kdo, ki tega v anketi ni priznal.

Molk? Daleč od tega. Šola je prav nasprotno s (homo)seksualnostjo prežeta – pedagoški delavci in delavke pa to vztrajno zavračajo. Izgovori, da »pri nas 'takšnih' otrok ni«, da »otrok to ne zanima«, da »tema ne nanese na to«, da je »že drugod dovolj informa-

cij«, preprosto ne vzdržijo kritične presoje – pravzaprav bi to lahko bili izgovori za molk v zvezi z vsakim drugim učnim ciljem, trdovratno pa se ti izgovori držijo vprašanj o istospolni in vsaki drugi ne-heteroseksualni spolni usmerjenosti.

Ni treba torej daleč, da vidimo, da je šola heteronormativna tovarna. Tezo lahko začnimo z učnim načrtom spolne vzgoje (2004), ki smo ga našli na strani Zavoda RS za šolstvo: homoseksualnost ima privilegirano, prvo mesto med »različnimi oblikami spolnega vedenja«, sledijo pa ji »mazohizem, sadizem, nekrofilija, ekshibicionizem, transvestizem, transeksualizem, vojerizem, fetišizem, posilstvo, incest, prostitucija, pedofilija, sodomija in pornografija«. (Spominja tale niz tudi vas na parlamentarno razpravo o Družinskem zakonu?)

Ko šolo označimo za heteronormativno tovarno, ne smemo pozabiti na njen emancipatoren mo-

ment. Prvi velik korak na institucionalni ravni je bil narejen prav pred kratkim: zadnja številka Sodobne pedagogike (najpomembnejša revija pedagoške stroke v Sloveniji) je obravnavala prav razmerje med šolo in homoseksualnostjo. Tudi institucionalizacija gejevskih in lezbičnih študij na Univerzi v Ljubljani je obetajoča. Prav znanje je namreč tisto, ki posamezniku in posameznici daje emancipatoren potencial, heteronormativno paradigmo pa lahko v šoli presežemo samo tako, da se jo začnemo zavedati in jo kritično reflektirati.

Tako lahko v zaključku pometemo še z enim predsodkom:

(homo)seksualnost se zdaj ne kaže več kot »obrobna« tema – zadeva namreč človekove pravice. Šola, ki je zavezana k pluralnosti, kritičnosti in objektivnosti, je tako ne sme izključiti iz svojega delovanja, govor o homoseksualnosti pa tako koristi vsem. Lgbt-posameznikom in posameznicam nudi verodostojne informacije in oporo pri premagovanju (ponotranjene) homofobije, saj se prav v času šolanja posamezniki in posameznice začno soočati z lastno ne-heteroseksualnostjo. Heteroseksualnim posameznikom in posameznicam pa sporoča, da so tudi samoumevnosti samo partikularnosti, ki prav zato ne morejo veljati kot norme.

Pri ukvarjanju z razmerjem homoseksualnost – šola moramo torej

vključevati različne vidike: od najsplošnejšega institucionalnega do posamičnih zgodb lgbt-posameznikov in posameznic, tako istospolno usmerjenih učencev in učenek kot tudi učiteljev in učiteljic. V nadaljevanju tako ponujamo v branje tri intervjuje: dva pokrivata izkušnje istospolno usmerjene učiteljice in učitelja; pogovarjali pa smo se tudi z dr. Mojco Kovač Šebart z Oddelka za pedagogiko in andragogiko na Filozofski fakulteti v Ljubljani, ki je osvetlila institucionalni vidik tokratne glavne teme.

ALEŠ ZOBEC

Ne vzgajamo po svoji ali večinski podobi

Dr. Mojca Kovač Šebart je redna profesorica na Oddelku za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete v Ljubljani in sourednica zadnje številke Sodobne pedagogike, ki je tematizirala homoseksualnost in šolo in se spoprijela z nelaгодjem, zaradi katerega je ta tema v šolah ovita v molk.

Temelj delovanja v šoli bi morale biti vrednote, zapisane v Deklaraciji o človekovih pravicah, Ustavi RS in zakono-

daji RS. Kaj to pomeni za javno šolo v Sloveniji?

Človekove pravice in dolžnosti so temeljna etična in pravna norma. Gre za mrežo med seboj prepletanih vrednot in norm, katerih relevantnost se je potrdila v dolgem obdobju. V tem smislu človekove pravice, kot ugotavlja denimo Hall, niso le ena od ideoloških doktrin, ampak v sebi združujejo najboljše, kar so proizvedli različni moralni in vrednotni sistemi in o čemer v danem trenutku velja soglasje, da je obče sprejemljivo. Ta vrednotni okvir zavezuje tudi strokovne delavce v javni šoli, ki morajo ravnati tako, da nihče od učenek in učencev zaradi svoje spolne usmerjenosti – ali katere koli druge osebne okoliščine – ni izključen niti privilegirani. O izključevanju lahko govorimo že, če učitelj ob obravnavi homoseksualnosti izraža nelagodje, se opira na stereotipe, pa tudi če učenca oz. učenko pomiluje ali pa tematike niti ne obravnava. Učitelj se mora vedno spraševati, ali ravna pristransko, in če to ugotovi, mora svoja ravnanja ustrezno spremeniti.

V šoli si ne kaže prizadevati za vzgojo k strpnosti, ki bi temeljila na sočutju do »drugačnih«, pač pa si mora vzgoja v šoli prizadevati za odnos, v katerem je samoumevno, da ima vsak pravice, povsem enake našim in da morajo biti takšna do njega tudi naša ravnanja.

V nasprotnem primeru stališča o »pravem«, ki je seveda naše, in »drugačnem« – do katerega je sicer prav, da smo strpni, je pa kljub temu manj vredno –, v šoli diskriminirajo, saj za tisto, kar je v nekem okolju prevladujoče, ohranja prepričanje, da je »naravno« in »pravo«, četudi v resnici ni.

Ali je v šoli mogoče presežati družbeno heteronormativnost?

Odgovarjam s primerom: učitelj v javni šoli heteroseksualne nuklearne družine ne bi smel izpostavljati kot norme, v razmerju do katere se interpretira in vrednoti vse ostale oblike družin, ki se morajo po tej logiki šele »dokazovati«, da so tako rekoč »enake«. Tako prepričanje namreč samoumevno predvideva, da npr. »razlika« med eno- in dvostarševsko družino pomeni primanjkljaj prve v razmerju do druge, ki naj bi bila »prava«. Bojim se, da je pri obravnavi različnih oblik družin vedno čemur govor o drugačnosti od norme (norma pa je seveda heteroseksualna nuklearna družina), ne pa o različnosti, kar bi terjalo vrednotni okvir človekovih pravic.

Različne raziskave kažejo, da se v šoli o homoseksualnosti ne govori veliko. Kako pripeljati govor o homoseksualnosti v šolo?

Zakon o šolski inšpekciji šoli nalažja, da posreduje znanje na objektivni, kritični in pluralistični način. To hkrati pomeni, da se javna šola ne sme izogniti obravnavi potencialno spornih vsebin. Učitelj je zavezan k objektivnemu posredovanju znanja, katerega temelj so znanosti, pa tudi k dejanskemu pluralizmu vrednot in prepričanj, ki se mora izražati pri pouku. Učence je potrebno navajati na razlikovanje med vednostjo in vrednotami, med znanjem in prepričanjem (verovanjem), med dejstvi in mnenji. To v šolah še premalo uresničujemo.

Učitelje pri načrtovanju in izvajanju pouka v šoli zavezujejo cilji, zapisani v učnih načrtih, zato bi bila vključitev eksplicitnih ciljev in standardov znanja o homoseksualnosti v učne načrte eden od pomembnih korakov, ki bi v šolo pripeljal govor o tem vprašanju. Peda-

goški programi na fakultetah pa bi morali študente usposabljati tudi za obravnavo teh učnih vsebin.

Nekateri učitelji in učiteljice pogostokrat svoj molk opravičujejo s »pritiskom staršev«. O homoseksualnosti ne želijo govoriti, ker bodo imeli »težave« s starši. Znani so primeri, ko so starši grozili, da bodo »poklicali inšpekcijo« in podobno. Ali je ta strah upravičen?

Vzgoja v javni šoli lahko pride v nasprotje s partikularnimi vrednotami staršev. Spoštovanje človekovih pravic in dolžnosti kot skupnega vrednotnega okvira učitelju seveda nalaga, da učencem ne vsiljuje in od njih ne zahteva identifikacije s stališči, o katerih imajo ljudje različna prepričanja, pač pa mora takšne razlike eksplicirati in omogočiti izražanje, sobivanje in spoštovanje različnih pogledov. Toda meja, kjer se v javni šoli konča upoštevanje pravice staršev do vzgoje otroka v skladu z lastnimi prepričanji, je v Sloveniji for-

malno postavljena z ustavo in z vrednotnim okvirom človekovih pravic ter dolžnosti.

Javna šola mora torej upoštevati, da so lahko partikularna prepričanja in vrednote tudi vir sovražnosti, denimo sovražnosti do gejev in lezbijk. In ne glede na prepričanja posameznih staršev ali okolja, mora učitelj pri pouku vselej slediti načelom objektivnosti, kritičnosti in pluralnosti, ob tem pa vse to navezati na koncepte človekovih pravic, pravne države, strpnosti in solidarnosti. Zato zahtevam staršev, ki bi bile v nasprotju s skupnim okvirom vrednot, javna šola ne more in ne sme popustiti. Učitelj mora vztrajati na uveljavljanju načela nediskriminacije in dolžnosti do spoštovanja dostojanstva vsake osebe. Četudi bi bila, denimo, sovražnost do homoseksualcev »družinska norma«, ki jo starši pogosto nezavedno prenašajo na svoje otroke, učitelj te norme ne sme preprosto nekritično in nereflektirano privzemati, jo prenašati

naprej ali se nanjo ne odzivati. Nasprotno, postaviti jo mora v vrednotni kontekst načel enakosti, nediskriminacije, strpnosti itd. in iz tega izpeljati svoje vzgojno-izobraževalno delovanje. Tudi pri sami obravnavi »spornih vsebin« je odgovor nedvoumen. Ko so se na Danskem starši pritožili, ker je vlada uvedla obvezno izobraževanje o spolnosti v nižje razrede javne osnovne šole, je Evropsko sodišče za človekove pravice v sodbi poudarilo, da spoštovanje človekovih pravic od javne šole ne zahteva, da bi se morala obravnnavati takih tem izogniti in da ni potrebe, da bi se dovolila odsotnost otrok pri pouku, ko se te teme obravnavajo, če so vsebine posredovane na objektivni, kritični in pluralistični način in je odpravljen vse, kar bi lahko vodilo v indoktrinacijo.

V okviru aktualne razprave o novem Družinskem zakoniku se zlasti iz klerikalnih krogov pojavljajo očitki, da bodo učitelji,

ki istospolnih družin ne »podpirajo«, diskriminirani, ko bodo morali govoriti o tem vsaj nevtralnno, če ne že podporno.

V medijih je bilo mogoče zaslediti tudi »argument«, da bodo morali zato učitelji v zasebnih šolah vzgajati v nasprotju z vrednotami teh šol. Temu seveda ni tako: za razliko od javne šole lahko zasebna šola otrokom zagotavlja vzgojo, ki je skladna s prepričanji in vrednotami otrokovih staršev. Da v šoli, naj bo javna ali zasebna, ni dopusten sovražni govor, nestrpnost in podobno, pa najbrž ne pomeni diskriminacije učiteljev?! Seveda tudi v javni šoli učitelji osebno niso in ne morejo biti vrednotno nevtralni, toda pri delu morajo slediti zahtevi, da se nihče ne sme počutiti izključenega in da ima vsak otrok enake pravice in dolžnosti, četudi z učiteljem (in z drugimi učenci) ne deli nekaterih vrednotnih prepričanj. Učitelji v javnih šolah pač ne vzgajamo učencev po svoji ali po večinski podobi.

JASNA MAGIČ IN ANA JANJEVAK

»OPROSTITITE GOSPA UČITELJICA, STE LEZBIJKA!?!«

Josiene Reid je Kanadčanka, ki v Slovenji živi že tri leta, v tem času pa je poučevala na različnih stopnjah v osnovni šoli in na gimnazijah. Pri svojem delu ne skriva, da je poročena z žensko.

V šoli, kjer trenutno učiš, si popolnoma razkrita. Zakaj si se razkrila?

Zato, ker se ne želim skrivati. Ne želim razmišljati o tem, kateri

osebni zaimek bom uporabljala. Dostikrat se mi zgodi, da ko govorim o svoji ženi, ljudje v Sloveniji mislijo, da sem se zmotila in da še ne znam uporabljati zaimkov. Vedno me popravijo, potem pa jaz popravim njih nazaj, dokler ne dojamemo, da resnično nimam moža, ampak ženo. (Smeh) Menim, da z razkritjem izkazujem predvsem spoštovanje svojemu razmerju. Mislim pa, da je pomembno, ko se odločimo za ta korak, predvideti različne situacije. V Kanadi se mi je na primer zgodilo, da je med uro nek dijak zavpil »Ste res lezbijka?«. Takrat moraš znati odreagirati. Problem je v tem, da imaš samo dve možnosti: lahko se skrivaš in lažeš ali pa poveš resnico in si pripravljen

spoprijeti se s posledicami, tako na osebni kot tudi profesionalnem nivoju.

Ali se med učnimi urami kdaj dotakneš teme homoseksualnosti?

Poudariti moram, da ne govorim specifično o homoseksualnosti. Če pa vidim, da lahko temo pripeljem v uro, jo bom. Ne želim dati iniciative, saj imam občutek, da bi lahko sodelavci in učenci to narobe razumeli kot promocijo teme, ki zadeva tudi moje osebno življenje. Verjetno bi kot heteroseksualna ženska lažje in bolj sproščeno pristopila k tej vsebini.

Problem je torej občutek, da je govorjenje o homoseksualnosti promocija homoseksualnosti?

Da. Če si istospolno usmerjen, ljudje takoj pomislijo, da želiš »rekrutirati«. Seveda vem, da je to absurd in čisti nesmisel, ampak tako pač je.

S kom bi lahko v tem primeru imela konflikt – z dijaki, s starši ali sodelavci?

Predvsem s starši, saj se pritožujejo nad vsem mogočim in seveda tudi ne želijo razprave o homoseksualnosti med poukom. Starši imajo neverjetno moč, kar zadeva izobraževanje, in želim si, da bi končno že enkrat doumeli, da si nihče ne želi, da bi ravno njegovga otroka šikanirali, ker je istospolno usmerjen. Starši bi si morali želeli čim lažje odraščanje za svoje otroke, to pa ni mogoče,

ANAMARIJA ŠPORČIČ

LGBT-SKUPINE V AMERIŠKEM IZOBRAŽEVALNEM SISTEMU

Počutila sem se kot edina lezbijka na svetu. Kot da me nihče ne bo nikoli razumel. Če pogledam nazaj, od tišine pa do razkritja staršem in zveze z Erin ... Ozrla sem se nazaj na ta grozljiv in dolg proces. Nisem hotela, da bi kdorkoli moral še kdaj skozi to. Zato sem se odločila, da bi bil Gay Straight Alliance pravi način, da se pokažemo, da drugim povemo, da niso sami, da niso grozni, in da popolnoma razumemo, kaj prestajajo.

Kelli Petersen, dokumentarni film *Out of the Past*.

Ameriški izobraževalni sistem spodbuja pripadnost izobraževal-

Zaradi razprave o novem Družinskem zakoniku o tej temi gotovo v tem času govorijo tudi v šolah. Samooklicani psihanalitiki in psihoterapevti, politiki, katoliški veljaki in konec koncev tudi precejšen del javnosti ponavlja, da potrebuje otrok očeta, ki je moški, in mamo, ki je ženska. Kako bi jim odgovorili?

Z interpretacijo, ki jo povzimate v vprašanju, je več kot sprenevedajoče nasprotovati novemu Družinskemu zakoniku, češ da bo istospolno usmerjenim osebam dovoljeval posvajanje otrok, zaradi česar bodo ti »prikrajšani« za očeta ali mamo. Geji in lezbijke otroke imajo, vzgajajo jih sami ali v istospolnih družinah. Ne le to, otroci lahko živijo v istospolni družini, tudi če ne živijo v družini gejev ali lezbijk. Tudi v enostarševskih družinah ni bodisi očeta ali matere – in še bi lahko naštevala. Zato rešitve v predlogu Družinskega zakonika bolj kot o tem, da bodo lahko geji in lezbijke »imeli« otroke (kot to implicirajo trdi-

tve, da »imeti otroka« ni pravica), govorijo o tem, da bosta osebi istega spola, ki danes formalno ne moreta oblikovati družine z otrokom in pridobiti ustreznih formalnih pravic in dolžnosti, ki bi jim zagotavljale posebno družbeno varstvo, četudi otroka dejansko imata, to lahko storili. Trenutno se tistemu od partnerjev, ki je otrokov roditelj (četudi gej ali lezbijka, kar nasprotniki zakona namerno zamolčijo) formalno priznane pravice in dolžnosti, ki jih ima enostarševska družina kot skupnost. Partner starša, ki je sicer dejanski član družine, ki za otroka skrbi in bistveno vpliva na kakovost njegovega življenja in vzgoje, pa do tega otroka nima nikakršnih formalnih pravic in dolžnosti. In to bi moralo skrbeti tiste, ki zase deklarirano poudarjajo, da jim gre za otroke.

Če bi nasprotniki novega družinskega zakonika resnično verjeli v to, kar govorijo, bi morali svoje argumente in transparente, ki jih

obešajo tudi na otroke (kar je, mimogrede, nedopustna zloraba otrok v politične namene, ki je nihče, če mu gre za otroka, ne bi zagrešil!), obesiti v vseh primerih, ko oče ali mati otroka zanemarjata, izvajata nad njim nasilje, v primerih, ko otroke odrasli spolno zlorablajo, ne glede na to, kdo to počne ipd. Če bi dosledno zahtevali, da biološki oče, tudi če je to npr. duhovnik, prevzame do svojega otroka očetovsko dolžnost, bi me morda prepričali vsaj v to, da mislijo resno. A v svojih nastopih so vse prej kot dosledni, zato se zdi, da jim v resnici ne gre za otroke, pač pa za politično mobilizacijo javnosti, ki nima s koristmi otrok nikakršne zveze.

dokler se sistematično izogibamo pogovorom o homoseksualnosti.

Si imela kdaj kakšno negativno izkušnjo?

Negativne pripombe ponavadi prihajajo s strani učencev. V razredih padajo različne pripombe, nesramne, včasih celo sovražne. Še nikoli pa nisem doživela negativne pripombe ali opazke od sodelavcev, kar pa me sploh ne preseneča. To je šolstvo in v tem delovnem okolju, vsaj po moji izkušnji, se večina stvari dogaja za našimi hrbti (smeh).

Kako pa si s to temo opravila med pogovori za službo?

Čisto na vseh pogovorih so mi namignili, naj tega ne govorim naokoli, češ da je to moja stvar, ki

se nikogar ne tiče. Tudi v Kanadi. Gre namreč za to, da imaš seveda lahko konflikt s kakšnim od sodelavcev zaradi tega. Zato menijo, da je bolje ne tvegati in biti tiho. Ne vidijo pa, da tako potiskajo nekoga med štiri stene in ga silijo v laž.

Če primerjaš izkušnje v Kanadi in Sloveniji ...

Ko sem učila v Quebecu, sem videla lezbične in gejevske pare, ki se držijo za roke in poljubljajo. Dijaki so bili veliko bolj odprti. Tu nisem nikoli videla, da bi se fanta ali puncu držali za roke. V šolah v Kanadi, kjer sem učila, je ta tema tudi na rednem programu, tudi ko učimo o varni spolnosti, vedno omenimo gejevski in lez-

bični seks. V Kanadi je sovražni govor prepovedan že z ustavo, enostavno ne smeš žaliti ali zmerjati, sošolci in sodelavci bodo odreagirali, za razliko od tu, kjer slišim mnogo sovražnega govora v razredu, pa zelo malo reakcij.

Kako ocenjuješ stanje razkritosti med učitelji pri nas?

JR: Sama poznam kar nekaj lezbijk in gejev učiteljev, ki pa niso razkriti. Ponavadi sem edina, ki sploh kaj razpravljam o homoseksualnosti. Menim, da se jih veliko boji za službo, mene osebno pa je predvsem strah nasilja, ki bi potencialno prišlo od učencev. Tukaj sem kot učiteljica veliko manj zaščitena, kot sem bila v Kanadi.

Kaj bi kot učiteljica potrebovala, da bi se počutila varneje?

Pomembno se mi zdi, da ta tema pride na urnik in da se začne o tem svobodneje razpravljati. Zdi se mi pomembno, da bi se šole začele bolj povezovati z različnimi organizacijami, ki delujejo na tem področju. Vsaka šola bi morala imeti na vidnem mestu nalepljene plakate in zloženke z informacijami na to temo. In seveda učiteljem bi moralo biti jasno rečeno, da se ne smejo bati za službo. Zelo pomembno je imeti podporo nadrejenih. Jaz jo imam in to mi zelo pomaga pri mojem delu.

nim ustanovam, druženje znotraj njih ter doživljenjsko navezanost na »almo mater«. Prva dva cilja dosega tudi s pomočjo t.i. kampusov, študentskih naselij, ki pogosto nimajo veliko stikov z zunanjim svetom, saj študentom nudijo bolj ali manj vse, kar potrebujejo. Takšno okolje, v katerem sem sama doživljala precejšnjo klavstrofobijo, pa seveda vzpodbudi študente, da se, odvisno od okusa in interesov, pridružijo različnim iniciativam, klubom in skupinam, ki so jih sami ustanovili. Dokler so to zgolj šahovski in kvačkarski krožki še gre, tudi skupine, ki vsak teden marljivo berejo Sveto pismo in ga interpretirajo, so več kot dobrodošle, prav tako (sicer po letih bojev) feministične skupine. Zatakne pa se, seveda, pri gejih, lezbijkah, biseksualcih, transeksualcih in kar je še teh »deviantov«.

Prvi poskusi ustanavljanja takšnih organizacij (danes se imenujejo Gay-Straight Alliances ali krajše

GSA, kar bi površno lahko prevedli kot Združenja homoseksualcev in heteroseksualcev) segajo v sedemdeseta leta prejšnjega stoletja, prvi uspešnejši pa v devetdeseta. Pionirji kot so Kevin Jennings (Massachusetts), dijakinja Kelli Peterson (Utah) in učitelj Robert Parlin (Massachusetts) so se morali v sredini devetdesetih boriti s šolskimi odbori, starši, zakonodajo in cerkvijo ter se nepričakovano izpostaviti v medijih, da so lahko izborili pravico do formiranja glbt-skupin na svojih šolah oziroma fakultetah. Težava ameriškega izobraževalnega sistema je seveda v tem, da vsaka izobraževalna ustanova odloča zase, zato zmagata na sodišču v primeru tožbe proti tej ali oni šoli ni pomenila avto-

matičnega dovoljenja za ustanavljanje glbt-skupin tudi v drugih izobraževalnih zavodih. Kljub temu je v zadnjih desetih letih vzcvetelo vsaj 3000, po nekaterih podatkih pa celo še enkrat več študentskih in dijaških skupin, ki združujejo geje, lezbijke, biseksualce, transeksualce in njihove podpornike oziroma »zaveznike« (»allies«), kot jim pravijo Američani. Težave povzročajo tudi lokalne skupnosti, ravnatelji in pogosto tudi kakšen svet staršev. Po njihovem mnenju naj bi take teme ne spadale v šole, saj je homoseksualnost nemoralna ali pa – ta argument me vedno znova zabava – sploh ne obstaja. Starši, učitelji in cerkveni dostojanstveniki jih pogosto obtožujejo promoviranja

homoseksualnega vedenja in spolnosti.

Večina dijakov in študentov si v končni fazi pribori pravico do ustanovitve skupine na sodišču ali preko medijskega pritiska in sicer s sklicevanjem na prvi amandma ameriške ustave. Pogosti so tudi protesti in skupinsko »špricanje« pouka z namenom opozoriti na problem. Zdaj lahko mladi v večini primerov sicer res ustanavljajo svoje GSA, vendar pa so šole še vedno korak pred njimi. Tako se pogosto zgodi, da jim šola sicer omogoči formiranje, nato pa jim ne odobri sredstev, prostorov ali možnosti obveščanja sošolcev preko šolskih medijev. Seveda pa obstajajo tudi šole in univerze, ki GSA podprejo že ob ustanovitvi in jim nudijo vso potrebno podporo.

Pred časom sem del študijskega leta preživela na St. Mary's College v zvezni državi Maryland, kjer sem si lahko od blizu ogledala

Andrej Pišl je učil na dveh ljubljanskih gimnazijah. Na prvi ni bil razkrit, na drugi pa je na vprašanje, če ima punco, vedno odgovoril, da ima fanta. Za njegovo spolno usmerjenost so vedeli tudi njegovi učenci, saj je bil v tistem času aktiven v glbt-skupnosti in so informacijo o tem dobili na spletu. Meni, da so bili učenci zaradi tega med njegovimi urami bolj politično korektni.

Kako se je kazala politična korektnost, ki jo omenjaš?

Ko smo pri pouku omenjali partnerska razmerja in rekli »punca in fant«, je kdaj pa kdaj kdo navrgel

»Ja, kaj pa če sta dva fanta?« To je bilo nekaj, kar sem opazil in upam si trditi, da verjetno ne bi tako spontano razmišljali, če ne bi vedeli določenih informacij.

Si to kdaj razumel kot zbadanje?

Ne, to sem razumel, kot da so želeli pokazati, da so do neke mere strpni. Res pa je, da sem dostikrat ujel kako pripombo na hodniku in mi ni bilo lahko. Nihče mi sicer ni nič povedal v obraz ali me izzval v razredu, slišiš pa veliko stvari.

Kakšne pa so bile te pripombe, ki si jih ujel?

Na primer »poglej ga, kako hodi«, »vsak dan ima novo srajco«. Skratka zelo stereotipne izjave. Teh pripomb tudi ni bilo veliko,

res pa je, da sem se na začetku zelo obremenjeval, kako bo v razredu, ko bodo izvedeli, saj sem učil ravno v času, ko so šole množično zavračale delavnice o homoseksualnosti, tako da ni bilo ravno optimistično ozračje.

Kakšne so bile reakcije sodelavcev?

Cel proces razkritja ni bil ne vem kaj, je pa res, da je zbornica nekakšen »pasji prostor«. Lahko bi rekel, da so dijaki po svoje zelo nesramni, vendar so učitelji lahko še hujši. Biti del učiteljske zbornice je bilo po svoje zanimiva izkušnja, saj zbornica na večini šol ni homogen prostor, ampak se tam formirajo skupinice učiteljev, ki so lahko glede določenih tem še bolj otročji od dijakov samih.

Si imel kakšne slabe izkušnje?

Ne spomnim se, da bi me kdorkoli od sodelavcev zbadal. Je pa res, da se pravzaprav s tem nisem obremenjeval, ker sem imel pogodbo za določen čas. Če bi bil redno zaposlen, bi bil verjetno bolj pozoren na pripombe in opazke in na to, ali se kaj govori o meni za mojim hrbtom. Dostikrat sem namreč slišal nestrpne pripombe iz ust učiteljev, ki niso bile samo proti homoseksualnosti, ampak so letele na vse vrste drugačnosti.

Si se kdaj med urami dotaknil teme homoseksualnosti?

Ko sem učil, ta tema ni bila del programa. Z dijaki sem se sicer pogovarjal o 1. decembru pa o

delovanje glbt-klubov na univerzah. St. Mary's College je relativno majhna izobraževalna ustanova z okoli 2000 študenti in velikim številom različnih krožkov, ki pokrivajo vse interesne sfere, od irskih plesov do učenja kitajščine. Za glbt-študente in njihove prijatelje ter podpornike skrbi STARS, skupina nadebudnih mladeničev in mladenk, ki organizira tedenska srečanja, ogleda filmov, izobraževalne dneve in še kaj.

Predsednica STARS Joanna Suder pojasnjuje, da je bila skupina sprva neformalna, študentke in študenti pa so na srečanja hodili predvsem zato, da bi spoznali potencialne partnerje. »Potem jih ni bilo nazaj, dokler niso iskali novega fanta ali punce. Na začetku so bile torej bolj nekakšne zmenkarije kot pa kaj drugega.« Čez čas je skupina dobila formalne okvire, kar pomeni, da ni bila več le kraj za iskanje partnerja, temveč je postala pribežališče za vse, ki so potre-

bovali podporo ali se želeli o čem pogovoriti. »Leta 2002 je postal predsednik moj predhodnik Patrick McConnell in pod njegovim vodstvom smo postali eden najbolj dejavnih klubov na kolidžu. Pridobili smo velik vpliv in sodelovali z drugimi študentskimi organizacijami, ki so se ukvarjale s človekovimi pravicami. V tem času smo se veliko ukvarjali z glbt-aktivizmom in smo poleg tega izvajali kar nekaj različnih programov.« Med njimi so na primer *Coming Out Day* (dan za razkritje), *National Day of Silence* (dan molka) v spomin na tiste, ki so bili ubiti zaradi svoje spolne usmerjenosti, STARS ples v pomladnem času ter ogled filma *Rocky Horror Picture Show*, ki ga spremljajo kostumi iz filma in vse zabavne ter žaljive podrobnosti, ki so tudi sicer del ogleda filma. Oboževalci filma v ZDA imajo namreč izdelan kodeks obnašanja, ki vključuje npr. metanje opečenca v filmsko platno, ko eden izmed likov naz-

dravi z 'A toast!' STARS je nekoč prirejal tudi izbor za travestitsko miss, vendar, kot pravi Joanna, jim v zadnjih letih primanjkuje prostovoljcev.

Tesno sodelujejo tudi z vodstvom šole. »Običajno imamo na začetku leta sestanek s profesorji in tako med drugim ugotovimo, kateri so nam še posebej naklonjeni. Tako študentje vedo, na koga se lahko obrnejo, kadar potrebujejo pomoč. Seveda pa povsod najdemo nevedne ljudi. St. Mary's College s tem nima prav veliko težav, saj smo majhna in liberalna ustanova. Seveda kdo kdaj kaj reče, pa tudi kakšen napis na zidu se pojavi. Vendar takšni incidenti niso spregledani in so tudi sankcionirani. Pred kratkim smo na primer dobili sporočilo enega izmed vzdrževalcev, ki je na vratih fantovskega študentskega doma opazil napisano besedo »peder«. Preden je poskrbel za odstranitev napisa, nas je o tem obvestil. V

štirih letih, odkar študiram, je to šele drug takšen primer in skupnost študentov na St. Mary's se mi tudi sicer zdi zelo odprta.«

Po svetu je tovrstnih organizacij manj, saj večina držav ne prakticira ameriškega modela takorekoč hermetično zaprtih kampusov. Skupine, namenjene glbt-mladini, zato pogosteje ustanavljajo izven izobraževalnih ustanov, čeprav so včasih pod okriljem različnih študentskih organizacij. GSA, kot jih poznamo v ZDA, ustanavljajo tudi v Veliki Britaniji in Kanadi, od koder prihaja tudi zadnja novica o prepovedi mladinske glbt-skupine. Srednja šola Richmond Hill se že leta spopada s prepričanjem vodstva, da takšne vsebine ne spadajo v šole. Sedemnajstletni Sean Kaw je imel tega končno dovolj, zato je o težavah obvestil medije in šola si je potem premislila.

HIV/AIDS-u, o spolno prenosljivih boleznih in podobno, pa tudi o različnih spolnih praksah.

Kako so se dijaki na to odzvali?

Večino časa jih je razganjalo in so se hihitali, proti koncu ure pa smo celo kako pametno rekli. Moje mnenje je, da se dijaki želijo o tem pogovarjati in so na to pripravljene, vendar nihče z njimi ne želi o tem govoriti.

Zakaj?

Opazil sem, da se noben od učiteljev ne čuti dovolj kompetentnega, da bi o teh temah razpravljali. Po drugi strani pa se učitelji strogo držijo načrta in sploh ne odstopajo od zapovedanega programa. Z dijaki se o splošnih stvareh sploh ne pogovarjajo. Problem je

tudi v tem, da se učitelji ne zavedajo, da dostikrat izrečejo marsikatero nestrpno izjavo samo zato, ker na to niso pozorni. Ampak s tem pošljejo v razredu napačne signale, in če so v tem razredu tudi dijaki, ki so istospolno usmerjeni, je lahko tem dijakom zelo hudo in se počutijo manjvredne.

Kaj bi bilo potrebno storiti, da bi bil sistem bolj odprt tudi za LGBT-učitelje?

Pred nekaj leti sem sodeloval v mednarodnem projektu, kjer sem dal pobudo za prevod priročnika za učitelje na temo homoseksualnosti. No, potem tega v slovenščino nismo prevedli. Menim, da bi nekaj takega bilo nujno, priročnik za učitelje, kako na neobremenjen način pristopiti k temi in ozaveščati otroke in dijake/inje. Menim

tudi, da bi se moralo pričeti sodelovanje med nevladnimi organizacijami z Zavodom za šolstvo in razviti delavnice na to temo. To je nujno potrebno, saj se te teme sistematično ne obravnava, profesorji pa se bodo začeli s tem ukvarjati šele, ko bo problem tako očiten, da se mu več ne bo mogoče ogniti, na primer takrat, ko bo kakšen dijak zaradi spolne usmerjenosti izpostavljen nasilju.

Intervjuja sta bila opravljena v okviru projekta »Oprostite, gospa učiteljica, ste lezbijka?«, ki ga izvaja Legebitra. V projektu načrtujejo še izvedbo raziskave (spletni vprašalnik), intervjujev in fokusnih skupin z glbt-učitelji in učiteljicami. Rezultati projekta bodo objavljeni konec leta v posebnem poročilu, na osnovi katerega bo Legebitra poskušala s šolami vzpostaviti bolj sistematično sodelovanje in tako vplivati na zmanjševanje diskriminacije na osnovi spolne usmerjenosti v šolah. Če bi želeli sodelovati v raziskavi, ali vas zanima še več, pišite na legebitra@siol.net ali pokličite 01/4305144 (Jasna). Vse pridobljene informacije bodo obravnavane popolnoma zaupno.

MITJA BLAŽIČ

BOŽJA BESEDA

Odlično organizirani, usklajeni in hiperaktivni nasprotniki Družinskega zakonika so v zadnjih šestih mesecih pokurili domala ves arzenal t. i. argumentov, zakaj je nedopustno odpraviti sistemsko diskriminacijo istospolnih parov in njihovih otrok. In vendar opažam, da z enim vendarle ne mahajo tako prešerno, kot bi morali, če bi vanj res verjeli. Gre za kronski »protiargument«, temeljni dokaz, ultimativno resnico, aksiom, iz katerega rastejo vsi ostali »podargumenti«. Če ta klecne, se kot babilonski stolp zruši vse, na čemer že leta gradijo nosilci nasprotovanja nove družinske zakonodaje: predsednik Civilne iniciative za družino in pravice otrok Aleš Primc, predsednica Nove Slovenije Ljudmila Novak, predsednik Društva za družino naklonjeno družbo Družinska pobuda Tomaž Merše, direktor Zavoda za kulturo življenja Iskreni.net Igor Vovk, podpredsednica društva Pobuda za šolo po meri človeka Angelca Likovič, dr. Tadej Strehovec ... Kdo je dr. Strehovec? Na spletnem portalu, kjer je skoncentrirana vsa »argumentacija« in akcija nasprotnikov Dužinskega zakonika 24kul.si pravijo, da gre za strokovnega sodelavca portala, moralnega teologa in bioetika ter predavatelja na Teološki fakulteti v Ljubljani. Pogled v javno dostopne evidence AJPEsa pokaže, da gre za direktorja Zavoda za družino in kulturo življenja KUL.si, ta je lastnik spletnega portala 24kul.si. Pater dr. Tadej Strehovec je tajnik Komisije za pravičnost in mir, organa Slovenske škofovske konference.

In kakšen je ta sveti gral nasprotnikov Družinskega zakonika, iz katerega vse izhaja? Prvič se je jasno zapisal v Družini 28. februarja letos. V članku *Potiskanje v spiralo molka* Bogomir Štefanič ml. citira preroške besede patra Branika Cestnika: »Gledamo, denimo, tv-soočenje /o homoseksualnosti/. Na eni strani postkomunistični liberalci (praviloma ateisti), na drugi konzervativci (praviloma kristjani). Velika verjetnost je, da bodo v dvoboju besed zmagali liberalci. Redko bo obrnjeno. Konzervativec nammreč igra v gosteh. Ni na domačem terenu. Svoj glavni argument, zakaj je homoseksualnost greh, bo moral skrivati. Glavni in izhodiščni argument pa ni nič drugega kot božja avtoriteta. Homoseksualnost je greh (napaka, nepravilnost, prestopak ...), ker gre proti božjim načrtom glede spolnosti in ljubezni med moškim in žensko. Toda tega na tv-soočanju ne moreš in ne smeš povedati. Tv-soočenje je kantovsko 'umno' in transcendentalij ne prenaša. S transcendentco se osmešiš. Povrh živimo v diktatu politično korektnega, kar bistveno zoži tvoje besedišče. Besed 'greh', 'nenormalno', 'proti naravi', 'nezdravo' ne smeš niti uporabljati. Izpadel boš kot nestrpnež in fašist.«

Alfa in omega resnice, zakaj je treba nasprotovati Družinskemu zakoniku je torej bog. kateri? Krščanski, jasno, katoliški. Dovolite mi torej kratek izlet v svet katoliškega boga.

Temeljni tekst, na katerem sloni vse krščanstvo, tudi katoliško, je Sveto pismo. To se, predvsem v Stari zavezi, jasno opredeljuje do homoseksualnosti. V tretji Mojzesovi knjigi je v 18. poglavju, Spo-

štovanje zakonske zveze, zapisano: »Ne smeš ležati z moškim, kakor se leži z žensko, to bi bila gnusoba.« Res je torej, judovsko-krščanski, ergo katoliški bog je neizpodbitno proti novemu Družinskemu zakoniku. Zato mora biti tudi katoliška cerkev proti, saj bi sicer zanikala lastnega boga. Do tu, vse logično. A pogledimo поблиže.

20. poglavje, Kazenske določbe, te iste tretje Mojzesove knjige: »Če kdo leži z moškim, kakor se leži z žensko, sta oba storila gnusobo, naj bosta usmrčena, njuna kri pade nanju.« Torej bi morala katoliška cerkev zagovarjati smrtno kazen za homoseksualce. Zakaj je ne? Cerkevni dokument *Premislek o predlogih za pravno priznanje zvez med istospolnimi osebami*, ki politikom narekuje nasprotovanje vsakršnemu zakonskemu urejanju istospolnih zvez, hkrati pa katoliške vernike uči, da morajo moške in ženske, ki imajo homoseksualna nagnjenja »sprejemati s spoštovanjem, sočutjem in obzirnostjo«, in da se je treba »v/ razumevanju do njih /.../ izogibati slehernemu znamenju krivičnega zapostavljanja«, je torej v nasprotju s temeljnim naukom, zapisanim v svetem tekstu. Zakaj lahko cerkev nadmudri lastnega boga? Naprej. 20. poglavje tretje Mojzesove knjige: »Če kdo prešustvuje z ženo svojega bližnjega, naj bosta oba usmrčena, prešustnik in prešustnica. /.../ Če kdo leži z žensko, ko ima ta mesečno čiščo, in odkrije njeno nagoto, je odgrnil izvir njene krvi in sama je odgrnila izvir svoje krvi, naj bosta oba iztrebljena izmed svojega ljudstva.« Torej bi morala katoliška cerkev pobiti vse, ki varajo in iztrebiti vse, ki seksajo med menstruacijo. Zakaj ne uboga lastnega boga, ki v tretji Mojzesovi knjigi jasno pravi: »Držite se torej vseh mojih zakonov in vseh mojih odlokov in jih izpolnjujte, da vas ne izbruhna dežela, v katero vas vodim, da boste prebivali v njej.« In še: »Razlikujte torej med čistimi in nečistimi živalmi, med nečistimi in čistimi pticami, da se ne ognusite ne z živalmi ne s pticami ne z ničimer, kar mrgoli po zemlji, kar sem za vas izločil kot nečisto.«

Kaj je krščanski bog izločil kot nečisto? 11. poglavje tretje Mojzesove knjige, Čiste in nečiste živali: »Izmed prežvekovalcev in izmed

tistih s parklji pa ne smete jesti /.../ zajca, ker sicer prežvekuje, pa nima parkljev: za vas je nečist; in svinje, ker sicer ima parklje, preklane parklje, pa ne prežvekuje: za vas je nečista. /.../ Kar koli pa v morjih in rekah izmed vsega, kar se giblje v vodi in izmed vseh živih bitij, ki so v vodi, nima plavuti in luskin, je za vas gnusoba.« Zakaj torej cerkev ne prepove svinjine, zajčjega mesa, rakov in školjk? Je pametnejša od boga, ki mu služi?

Naprej. 25. poglavje pete Mojzesove knjige: »Če se tepeta moška, mož in njegov brat, in se približa žena enega, da bi rešila svojega moža iz rok tistega, ki ga tepe, pa iztegne roko in ga zgrabi za sram, ji odsekaj roko, tvoje oko naj bo brez usmiljenja.« Zakaj cerkev ne predlaga sprememb Kazenskega zakonika?

V Novi zavezi v Matejevem evangeliju Jezus v Govoru na gori: »Kdor koli gleda žensko, da jo poželi, je v srcu že prešustvoval z njo. Če te desno oko pobušuje, ga iztakni in vrzi od sebe, kajti bolje je zate, da izgubiš en del telesa, kakor da bi bilo celo tvoje telo vrženo v peklenko dolino. In če te desna roka pobušuje, jo odsekaj in vrzi od sebe, kajti bolje je zate, da izgubiš en del telesa, kakor da bi celo tvoje telo prišlo v peklenko dolino.« Zakaj katoliška cerkev ne iztika oči in seka rok?

Zakaj je torej cerkev v določenih okoliščinah pripravljena dvigniti bogu sredinec in se držati sodobnih človeških načel, v drugih pa nas zatira s svetimi teksti? Kje so zapisani kriteriji, kdaj se boga lahko odjebe in kdaj se mu je treba popolnoma pokoriti? Kdo jih piše? Kdo izvršuje? Kdo nadzoruje?

In če že prezremo dejstvo, da se katoliška cerkev ne drži niti predpisov lastnega boga, in dejstvo, da ima (zaenkrat še) 42 ostalih verskih skupnosti najverjetnejše podobne seznam svetih pravil, mar ne bi v sekularni državi, kjer so verske skupnosti po ustavi ločene od države, leta 2010 vendarle moral prevladati nek bolj univerzalen civilizacijski diskurz? Npr. tisti o univerzalnih, nedeljivih in neodtujljivih človekovih pravicah in svoboščinah?

Foto: Nada Žgank/Memento

SUZANA TRATNIK

NAJPREJ JE BIL KOKOŠNJAK ...

Pred kratkim sem v nekem dnevnem časopisu prebrala novičko, da so znanstveniki iz belgijskega mesta Liege odkrili gen za homoseksualnost. Eureka – spet! Če se spomnite, so ta gen tam nekje v devetdesetih, ko je genetika postala modna disciplina, odkrili večkrat, pa potem odkritje ni držalo, a vsake toliko časa ga spet najdejo. Jaz ne vem, ali je teh homo-genov že toliko kot virusov za prehlad? V glavnem, vrli znanstveniki so še povedali, da potemtakem nihče ni kriv za ta spolni odklon, saj to ni niti stvar odločitve niti vedenjska motnja, zato res ne kaže preganjati gejev in lezbij, ker so pač takšni od rojstva. A se ob takih novicah vprašate, kaj bi bilo, če bi znanstveniki odkrili, da geni niso razlog, ampak da smo »osebno odgovorni« za svojo spolno orientacijo? V Ugandi in še v kaki državi namreč že velja osebna odgovornost za homoseksualnost in ponekod – tudi smrtna kazen. Simptomatično pa je tudi to, da znanost tako vztrajno in navidezno nevtralnno išče gen za homoseksualnost, seveda pa nikoli ne za heteroseksualnost, ker je ta pač večinska in ne more veljati za odklon. In potencialno bi bilo ta gen, če bi res obstajal, mogoče spremeniti ali eliminirati že pred rojstvom. »Vzroke« se namreč pogosto išče ravno zato, da bi se jih potem odpravilo ... Sama se sprašujem še nekaj drugega. Zakaj vendar znanstveniki ne iščejo gena za neumnost? Saj veste, za tisto prirojeno topoglavost, ki je nič ne more zmleti in od katere se argumenti odbijajo kot

žoge. No, saj včasih se neumnost tudi odpušča: za nekoga velikodušno porečemo, da sicer ni brihten, je pa dober. Pa da si ni sam/a kriv, ker je imel/a težko otroštvo, ker je živel/a v revščini ali v neurejenih življenjskih razmerah ali da mu/ji učenost preprosto ne gre v glavo in da ga/jo je vse to nepovratno zaznamovalo. Pa vendar poznamo tudi drugačne primere ljudi, ki se niso dosti šolali, pa jim vseeno inteligenca dobro služi. In revni so lahko zelo ambiciozni in pridni ter slednjič uspešni. Obratno pa srečujemo primere posameznikov in posameznic, ki so že od rojstva imeli dobre možnosti za kvaliteto življenje, lahko so se šolali in se povzpeli na lestvici mobilnosti, se uveljavili, pa se nam kljub temu zdijo zabiti in o najbolj vsakdanjih rečeh klatijo take oslarije, da je jasno, da jim ni pomoči. Ali je v tem primeru kriv gen za neumnost ali pa bog, ki jim je vлил premalo »naravne« pameti? Ali pa so se v življenju samo piflali ter se gnali za dobrinami in statusnimi simboli, ne da bi tudi razumeli? Nedavno se je po predavanju v Cafeju Open na temo zmanjševanja samomorilnosti, h kateremu naj bi domnevno prispevalo tudi športno navijaštvo, vnela zanimiva razprava o vzrokih za samomor. Ali je krivo to, da se nekdo znajde v zares brezizhodni socialni stiski, ali prej to, da je bil že genetsko močnejše predisponiran za duševne motnje ali pa za samomor? Mene to spominja na slovito filozofsko vprašanje, ali je bila prej kokoš ali

jajce. Sicer sem lani na poročilih slišala novico, da so znanstveniki revolucionarno odkrili, da je bilo prej jajce. Takrat je moja mama komentirala, kakšna znanost pa je to, saj je vendar jasno, da je bilo prej jajce. Ko sem jo vprašala, od kod pa je prišlo to jajce, je rekla, da vendar iz kokoši in da je bila torej prva kokoš. Ko sem jo vprašala, od kod je potem kokoš, mi je rekla, da jo bo od tega vprašanja še začela boleti glava. Hm, jaz bi rekla, da je bil vsekakor najprej kokošnjak. Potem je pa bog v njem ustvaril jajce in kokoš hkrati ter si rekel, da človeštvo potrebuje tudi znanost, pa naj se ubada s tem, kaj je bilo prej.

Morda je pravo vprašanje, kakšen je vzrok za to, da se za nekatere človeške lastnosti, stanja in vedenjske značilnosti sploh iščejo vzroki. Seveda tudi zato, da se lahko odpravijo vzroki za razne bolezni in druge negativne pojave, to je že razumljivo. Ni pa videti kaj dosti humanega in naprednega v nenehnem lovu po »znanstvenih dokazih in vzrokih« za homoseksualnost – ki je nenazadnje splet življenjskih okoliščin in naključij in še marsičesa, gotovo pa ne nekega dokazljivega monovzroka v genetskem zapisu. Konec koncev pa – koga brigajo vzroki, razen če se z njimi ne želi predvsem premazati vprašanja nestrpnosti do lgbt-manjšin (pa še kakšnih)? Tako kot če bi človeku, ki bi se mu zgodila krivica na osnovi barve kože, začeli pleteničiti o teoriji o nastanku ras. Ali pa bi namesto o tem, kako dosledno reševati dostopnost javnih prostorov za hendikepirane, raje razglabljali o vzrokih, zakaj so nekateri ljudje gibalno ovirani. Seveda mi zdaj lahko kdo ugovarja, češ, da ima znanost pravico raziskovati kar koli, saj to vendar počne »nevtral-

no« in v interesu napredka človeške vrste. Seveda, naj kar raziskujejo, čeprav ideološke nevtralnosti ni, na oblikovanje interesov pa seveda vplivata politična moč in kapital. Nekdo pač plačuje lov na homoseksualni gen, čeprav nekih velikih koristi od njegove »najdbe« ni pričakovati, zgovorno je že samo dejstvo, da se ga sploh išče in se iz tega izpeljuje, kakšna naj bi bila potemtakem družbena drža do gejev in lezbij, sploh če ti niso sami »krivi« za svoje nagnjenje – in se potemtakem krivda prenese na gen.

Res se sprašujem, zakaj ni nikomur v interesu, da bi lovili gen za neumnost? Lepo bi bilo vedeti, da si trapi in trape niso sami krivi in da jim ne gre zameriti ali se celo norčevati iz njih. Ne gre pa zameriti niti medijem in populizmu, ki menda tako hudo poneumljata – morda pa le tiste, ki so že genetsko predisponirani. Marsikaj bi se dalo iskati, tudi gen za prave vrednote, ki jih imajo nekateri že dobesedno in naravno v krvi – kar prisluhnite raznim tv-soočenjem, polemikam, dilemam, klubom, piramidam in drugim kokošnjakom –, drugim pa so nekako tuje. Gotovo obstaja tudi gen za nestrpnost, ki bi znanstveno pojasnil, da so nekateri pač že po naravi bolj nastrojeni in popadljivi do vsega njim drugačnega. Pa gen za konservativnost, odprtost, zaprtost, pitje laškega ali uniona, za nošenje visokih pet ali športnih copat ...

Zdaj se mi je utrnilo: vse bi lahko razumeli in tolerirali, če bi le našli prave krivce v genih.

ROMAN KUHAR

Parlamentarna
»znanost« o
homoseksualnosti

PADEC NA GLAVO

Ljudje okrog mene me prijazno opozarjajo, da mi leta 2010 res ni potrebno dokazovati, da homoseksualnost ni bolezen. Da naj že enkrat požrem traparije, izrečene med prvim branjem Družinskega zakonika v parlamentu, in naj neham legitimirati njihove izpade s tem, da jih poskušam analizirati,

razkrinkati in obelodaniti. Češ da tako ali tako idiotizmi govorijo sami za sebe. Načeloma se s tem strinjam, ob vsaki omembi Cukjatijevega ali Jelinčičevega govora v parlamentu – in v tokratnem *Narobe* ju omenjamo kar nekajkrat – jima dajemo pomembnost. A vendarle se mi zdi vredno razkriti, kakšna gniloba tiči v osrčju domnevnih argumentov proti Družinskemu zakoniku. Res je, da s tem ne bom prepričal nikogar; tisti, ki so proti, že mesece sedijo na ušesih in nočejo ničesar slišati (in včasih se mi zdi, da si ti ljudje že leta zakrivajo tudi oči in ne vidijo, da svet okrog njih ni narejen po romantičnih podobah srečne, čeprav s patriarhalno logiko

prežete družine iz hollywoodskih filmov petdesetih let prejšnjega stoletja). Tisti, ki so za, ne potrebujejo pojasnitev, da homoseksualnost ni bolezen in da sodomije, pedofilije in homoseksualnosti ni moč najti v istem predalu. A tako kot je razkrinkanje zlorab, ki jih je v svojem pisanju uporabila novinarka *Družine*, vendarle prispevalo k temu, da vsaj v javnih predstavitvah mnenj poslanskih skupin let niso upale več obnavljati povtorjenih podatkov (koalicija se je dobro poučila o zlorabljenih podatkih, ki so jih nasprotniki v medijih neprestano reproducirali), je morda vendarle vredno opozoriti na par zelo problematičnih in domnevno znanstvenih dejstev, ki jih je v svojem govoru predstavil Franc Cukjati. Nenazadnje, kot lahko vidite na zadnji strani tokratne številke, *Narobe* berejo tudi v parlamentu ...

Cukjati je v predstavitvi stališč poslanske skupine SDS najprej zatrdil, da je »javna razprava o

homoseksualnosti včasih še vedno obremenjena z nerazumevanjem in pogosto tudi s predsodki«, nato pa v nadaljevanju razprave počel prav to: širil predsodke in stereotipe o homoseksualnosti, poskušal razsvetliti gejevsko in lezbično skupnost, da se je homoseksualnosti moč otresti, preostalih pa pojasnjeval, da je homoseksualnost bolezen in da očitno v SDS bolje poznajo stvari kot na primer pri Svetovni zdravstveni organizaciji, ki je homoseksualnost leta 1991 črtala s seznama bolezni, številna druga znanstvena združenja pa že mnogo pred tem. A očitno – tako kot je pri SDS pogosta praksa – je na delu spet nekakšna zarota, ki že desetletja preprečuje, da bi svet spoznal resnico o homoseksualnosti. Prav zato nas je Cukjati povabil na »kratek izlet v svet homoseksualnosti«, jaz pa vas povabim na kratek izlet v paranoični svet cukjatijev.

ROMAN KUHAR

V ZAGOVOR NASILJU

Med parlamentarno razpravo o Družinskem zakoniku in organiziranim protestom proti odločitvi sodišča, ki je v primeru Cafe Open napadalcem določilo leto in pol zaporne kazni, je le kratek korak. Logika pa je ista; tako kot so Baričeviča tedne in tedne vlačili po medijih in zgodbo s psi – šepetaje, a vendarle – pripisovali dejstvu, da je bil Baričevič transseksualec (kar seveda pomeni nekaj čudnega in logično je, da se je prav zaradi tega dajal dol z bulma-

stifi), tako so tudi organizatorji protesta v isti koš pometali bulmastife, brezizhoden položaj mladih, homofobijo, sodomijo, elito in še kaj – in nastala godlja je bila po okusu prav takšna, kakršna se je med večurno razpravo o Družinskem zakoniku zlivala skozi televizijske ekrane. Če je že niso skuhalo isti ljudje, so jo zagotovo ku-

hali po istih, preverjenih, populistično učinkovitih receptih.

»Shod« pred Okrožnim sodiščem v Ljubljani so prek spletnega portala Facebook in z zlorabo loga revije Mladina (nalepke »Mladi«, ki so jih lepili po Ljubljani, so namreč izgledale prav tako kot naslov revije Mladina) organizirali

»prijatelji in sošolci treh mladih fantov«, ki so lani poleti napadli lokal Cafe Open in zaradi tega, kot pišejo organizatorji, »dobili nepravilno kazen«. Poslano je bilo prek 10.000 vabil, shoda pa se je udeležilo približno 100 ljudi. Organizatorji poudarjajo – tako kot je pisalo tudi na enem od transparentov – da je oškodovanec

Ameriško psihiatrično združenje

Cukjati trdi, da je Ameriško združenje psihiatrov leta 1973 črtalo homoseksualnost s seznama psihiatričnih diagnoz zaradi pritiska »maloštevilnih, a zelo agresivnih homoseksualnih skupin«, čeprav, pravi, »za to ni bilo nobenih strokovnih razlogov«. To je celotna vsebina njegovega argumenta. Ne poda nobenega dokaza, da bi Ameriško psihiatrično združenje črtalo homoseksualnost s seznama bolezni brez strokovnih razlogov. Zanimivo je, da se ta zgodovinska zarota, ki jo razkriva Cukjati, nikoli ni razkrila in da Ameriško psihiatrično združenje še kar naprej ponavlja, da homoseksualnost ni bolezen. Očitno jim za ovrtnik dihajo (in s kakšnim kalašnikovim merijo na vrat) gejevski lobiji, pa so zato pripravljeni iti preko svojih strokovnih analiz in dognanj. Takšna je resnica v cukajtijevem svetu. O drugačni resnici pa govori dejstva. Melvin Sabshin, dol-

goletni direktor Ameriškega psihiatričnega združenja, pojasnjuje, da so v začetku sedemdesetih o vprašanju homoseksualnosti razpravljali tudi zaradi nastajajočega gejevskega in lezbičnega gibanja, vendar to ni imelo neposrednega vpliva na njihove odločitve. Odločitev so namreč sprejeli na osnovi pregleda takrat obstoječih znanstvenih študij, ki so kazale, da je večina istospolno usmerjenih posameznikov zadovoljnih s svojo spolno usmerjenostjo in jih ta ne ovira v vsakdanjem življenju. Odločitev je bila zagotovo zgodovinska, saj je, kot se spominja Sabshin, še leta 1972 na srečanju Ameriškega psihiatričnega združenja nek psihiater, ki je bil gej, svoj referat predstavil z masko na obrazu, saj bi sicer ob razkritju svoje spolne usmerjenosti izgubil službo in bi bil žrtev stigmatizacije. Odločitev o črtanju homoseksualnosti s seznama duševnih bolezni je sprejel znanstveni odbor Ameriškega psihiatričnega združenja, vendar so nekateri člani združenja

zahtevali »referendum«, na kateri so o odločitvi odbora odločali vsi člani združenja. 58% jih je takrat potrdilo odločitev, da se homoseksualnost umakne s seznama duševnih motenj. Ameriško psihiatrično združenje, ki danes šteje 38.000 psihiatrov in psihiatrin iz ZDA in širše, je tako oralno ledino, ki je pomembno vplivalo na današnje razumevanje homoseksualnosti.

Spet cel kup študij

Cukjati je v nadaljevanju svojega govora navajal vrsto študij, ki naj bi dokazovale »vedenjske motnje in psihične nagnjenosti« istospolno usmerjenih. Pri tem je navedel zgolj letnico raziskave in državo, v kateri naj bi bila raziskava narejena, kar seveda onemogoča preverjanje teh podatkov. Vsak si lahko izmisli letnico in državo in reče, da je raziskava pokazala tisto, kar se sklada z njegovimi ideološkimi cilji. Raziskave, pravi Cukjati, dokazujejo »nekajkrat

pogostejšo anksioznost, težko depresijo, poskuse samomora, odvisnost od nikotina, alkohola, trdih drog ter podobne vedenjske odklone«. Cukjati pri tem raziskave bere zelo selektivno (in problem je seveda v tem, da jih sploh ne bere, pač pa selektivno povzema zadetke z Googla, ko vanj vtipka »homosexuality« in »disease«) in ne navede, da znanstvene raziskave govorijo o tako imenovanem »minority stress«, torej posebni obliki stresa, ki jo doživlja homoseksualna manjšina v heteronormativnem okolju. Stres je odziv na stigmatizacijo, ki jo geji in lezbijke doživljajo v vsakdanjem življenju, pa tudi na ponotranjeno homofobijo in tako naprej. Anksioznost, depresija in samomori torej niso nekaj, kar bi izhajalo iz homoseksualnosti same, pač pa iz družbene reakcije nanjo. Homofobija, ki jo Cukjati jev govor spretno reproducira, je tista, ki te ljudi potiska v, na primer, samomore, ki naj bi bili pogostejši prav pri mladostnikih, ko

Mitja Blažič dobil le nekaj šivov po glavi in da je zaporna kazen eno leto in pol prevelika. Pri tem ne razumejo tega, da napadalci niso bili obsojeni zaradi fizičnih poškodb, ki so jih zadali Blažiču, pač pa zaradi spodbujanja sovraštva, nasilja in nestrpnosti. Slednje pa se seveda ne meri zgolj po številu šivov in udarcev. A če so or-

ganizatorji zavestno populistično primerjali šive z leti v zaporu (ali pa res ne razumejo koncepta zločina iz sovraštva?), je toliko bolj zaskrbljujoče, kako sta osrednji televizijski hiši v svojih večernih poročilih poročali o protestu. Preprosto sta le v nekaj sekundnih prispevkih navedli, da je neka skupina protestirala pred sodiščem zato, ker naj bi napadalci na Blažiča dobili preestrogo kazen. V ničemer niso problematizirali tega, da je bil to pravzaprav protest, ki je opravičeval sovraštvo. Kot da je pač šlo za nek čisto običajni protest, ki ne potrebuje nobene kontekstualizacije. Fašistična ideologija v ozadju protesta je ostala povsem nereflektirana.

Organizatorji so v pozivu k protestu sprva freudovsko zanikali tisto, kar so pravzaprav želeli sporočiti. Zapisali so namreč, da njihov shod ni »namenjen opravičevanju nasilja ali uperjen proti drugače spolno usmerjenim«, vendar v nadaljevanju svojega povabila vendarle zapišejo, da mladim ne preostane drugega kot nasilje. Hkrati so zapisali, da so trije napadalci na Cafe Open zanje junaki, in ne kriminalci. Na spletni strani Antifašistične akcije Šiška so razkrili, da je organizator spletnega poziva k shodu (spletna stran je bila takoj po shodu umaknjena s Facebooka) »odkriti neonacist«, saj njegova osebna stran na Facebooku razkriva, da je privrženec neonacistične trgo-

vine Dr. Gebi v Ljubljani, ultra nacionalističnega francoskega politika Le Pena, neonacistične glasbene skupine Battle Flag in nena zadnje uporabnik aplikacije Adolf Hitler. Medtem ko večina mainstreamovskih medijev v protestu ni videla nobenega problema, so udeleženci protesta vendarle čutili, da svojih obrazov ni pametno razkrivati. Zato je marsikdo svoj obraz skrnil pred kamerami in foto aparati. Če je bila kazen res tako krivična, če protest res ni opravičeval nasilja, če v ozadju res ni bila neofašistična logika ... zakaj si je potem potrebno skrivati obraz? Česa te je sram, mladenič?

se soočijo s svojo homoseksualnostjo na eni strani, na drugi strani pa z molkom, predsodki in stereotipi o tem vprašanju v šoli, družini, cerkvi in tako naprej. Gre torej za klasično zgodbo obrata: žrtev postane problem.

Robert Spitzer

Za piko na i Cukjati na koncu svojega izleta v svet homoseksualnosti na dan povleče še dr. Roberta Spitzerja, ki že vrsto let buri duhove s svojo raziskavo o tem, da je homoseksualnost moč spremeniti. Spitzer je rezultate svoje raziskave predstavil leta 2001 na kongresu Ameriškega psihiatričnega združenja in trdil, da tisti, ki so visoko motivirani, lahko spremenijo svojo homoseksualnost v heteroseksualnost. Ameriško psihiatrično združenje je takoj zatem objavilo uradno stališče, v katerem oporekajo Spitzerjevemu referatu. Pri tem so poudarili, da ne obstajajo znanstveni dokazi, da bi reparativne terapije (spreobračanje v heteroseksualnost) delovale. Spitzerju strokovna javnost očita predvsem metodološke težave, ki jih ima njegov vzorec in raziskava. V njej je namreč opravil intervjuje s 143-imi ex-geji in 57-imi ex-lezbijkami (pri tem je imel precejšnje težave dobiti ljudi, ki so poročali o tem, da so spremenili svojo spolno usmerjenost, kar pod vprašaj postavlja trditve združenj ex-homoseksualcev, ki poročajo o tisočih ljudeh, ki naj bi »zapustili homoseksualnost«). Vzorec je problematičen zaradi tega, ker je nastal na osnovi črpanja ljudi iz združenj ex-gejev, ki so seveda imeli motiv, da poročajo o možnosti spremembe homoseksualnosti. Skorajda vsi sodelujoči v vzorcu so bili hkrati pripadniki evangeličanske cerkve, zato je na osnovi takšnega vzorca nemogoče

narediti splošno veljavne zaključke. Tudi Spitzer sam priznava, da je homoseksualnost težko ali celo nemogoče spremeniti in da je ameriška religiozna desnica njegove rezultate popačila in izrabila v politične namene. No, očitno ne samo ameriška desnica, pač pa tudi kakšna druga ...

Reparativna terapija

Cukjati se sklicuje še na predstavnico »Deutsches Institut für Jugend und Gesellschaft« (Nemški inštitut za mladino in družbo), torej institucijo, ki ima znanstveno zvane ime, a se za njim skriva, kot smo že poročali v osrednji temi desete številke *Narobe* (junij 2009), inštitut, ki sodeluje z evangeličanskimi organizacijami in skupinami, ki poskušajo z zelo spornimi reparativnimi metodami zdraviti homoseksualnost, o čemer je ameriško psihološko združenje leta 2006 izdalo tole uradno sporočilo: »Že več kot tri desetletja se skupnost, ki se ukvarja z duševnim zdravjem, strinja, da homoseksualnost ni bolezen in je zato ni potrebno zdraviti. Znanost ne podpira reparativne terapije. Preprosto ne obstaja dovolj znanstvenih dokazov, da je možno spremeniti spolno usmerjenost. Tisti, ki to počnejo, ustvarjajo okolje, v katerem se predsodki in stereotipi razrašajo.« In kako poteka to zdravljenje? Na posebnih taborih homoseksualce spreminjajo v heteroseksualce tako, da ti s teniškim loparjem udarjajo po stolu in na ta način iz sebe spravljajo določena občutja, ki naj bi posameznika vodila v homoseksualnost. Udarjanje s teniškim loparjem pa ni edina stvar, ki te pripelje nazaj v heteroseksualnost. Mladi – v tabore jih seveda pošiljajo njihovi zaskrbljeni starši – kot del zdravljenja ne smejo poslušati Beethovna

ali Bacha, moški se morajo briti vsak dan, zalisci pa ne smejo biti daljši kot do vrha ušesa. Ženske si morajo briti noge dvakrat na teden. Prepovedano je tudi nošenje določenih oblačil, modnih dodatkov, ne smejo gledati televizije, komunicirati z zunanjim svetom in tako dalje. Te tabore omogoča cerkvena mašinerija, ki na ta račun dobro služi. V enem od takšnih taborov, »Love and Action«, dvo tedensko spreobračanje v heteroseksualnost stane 2500 dolarjev, šesttedenski program pa 6000 dolarjev.

Reparativno terapijo ali načrt spreobračanja gejev v heteroseksualce je leta 1991 v svoji knjigi *Reparative Therapy of Male Homosexuality* predstavil Joseph Nicolosi. Njegov načrt vsebuje 11 korakov od homoseksualnosti do heteroseksualnosti: (1) sodeluj v športnih aktivnostih, (2) izogibaj se dejavnostim, ki zanimajo homoseksualce, kot so obiski muzejev in galerij, opere in podobno, (3) izogibaj se stikov z ženskami, razen če ne gre za romantične stike, (4) več časa preživi s heteroseksualnimi moškimi, da se naučiš oponašanja heteroseksualnega načina hoje in govora, (5) obiskuj cerkvene obrede in se pridruži cerkveni moški skupini, (6) obiskuj skupino za reparativno terapijo, v kateri poročaš o svojem napredku, (7) flirtaj z ženskami, (8) pojdi na heteroseksualni zmenek, (9) vstopi v heteroseksualno razmerje, (10) poroči se, (11) postani oče. Tovrstna »znanost« je torej temelj, na katerem je svoj govor zasnoval Cukjati, ki ga je zaključil še z ugotovitvijo, da homoseksualnost z leti izzveni. Minister Svetlik je na to odgovoril, da starejši vedo, da tudi heteroseksualnost z leti izzveni. In za to izjavo si minister zasluži vse priznanje, kajti na nebuloze ni mogoče (in ni vre-

dno) odgovoriti drugače kot s humorjem. A vendarle: razprava o Družinskem zakoniku kaže, kako ključni problem ni skrb za otroke, pač pa to, da ima precejšen del parlamentarcev (in tudi javnosti) še vedno težave s homoseksualnostjo. Te težave, fantazme (do bulmastifov je tako ali tako le korak, kajne?) in sovražnost pa so seveda prikladno ovite v celofan dobrobiti otrok in skrbi za nadaljevanje naroda.

KLUB
K4

Roza sobote

1. maj
29. maj (Viva Evrovizija!)
26. junij (Parada ponosa)

Ne pozabite tudi na roza nedelje v tednih,
ko ni roza sobot!

15. 4. ob 19h

Suzana Tratnik bo predstavila svojo prvo slikanico Zafuškana Ganca

Gej frendli lokal, ki tudi s pogovori, literarnimi večeri in koncerti odpira aktualne in manj aktualne družbene teme z drugačnega vidika.

Hrenova ulica 19, Ljubljana

www.open.si

foto: Nada Žgank/Memento

MIHA LOBNIK

GOSPOD PRESEDNIK, OVREDNOTITE TA POGUM!

Dokler nisem začel pisati, se nisem zavedal, kako zelo so me prizadele besede, izrečene v Državnem zboru. Ker nimajo argumentov, so se zatekli k čustvom in manipulacijam. Svojo moč so črpali iz strahu, ki naj bi ga vsi občutili, ker bo nov zakon sledil družbeni realnosti in prepoznal obstoj istospolnih družin. Zaradi strahu so si vzeli pravico in v parlamentu širili sovražni govor, katerega dno je prvi kar v imenu celotne poslanske skupine SDS dosegel prav opozicijski podpredsednik Državnega zbora.

Če ta zdravnik in teolog med razpravo o Družinskem zakoniku v državnem zboru v imenu druge največje poslanske skupine trdi, da je homoseksualnost bolezen, potem je to eden od najbolj grobih verbalnih napadov, ki jih lahko naslovi na neko družbeno skupino. Ta poslanska skupina namreč namenoma ignorira, kaj o tem govori in misli vsa »normalna« zahodna intelektualna civilizacija. (V kolikor se seveda strinjamo, da gresta besedi 'zahod' in 'normalno' lahko skupaj.) In ker poslanec pač ni »en idiot« (po Sskj-ju: omejen, neumen človek) s ceste ali še en redni gost šanka povprečne vaše gostilne, se hkrati zaveda, da je to, kar govori, skregano z vsemi relevantnimi znanstvenimi dognanji in nenazadnje tudi z osnovnim spoštovanjem drugačnih ljudi.

Njegovo početje mi je toliko manj razumljivo, ker se je ta dvoličnež pred štirimi leti vpričo mene očitno

neiskreno izrekal v Cankarjevem domu, ko je na otvoritvi Evropskega leta enakih možnosti dejal, da je potrebno diskriminacijo na podlagi spolne usmerjenosti (ali drugih osebnih okoliščin) neprestano in stalno odpravljati. To je bilo leta 2007 tudi sporočilo Evropske komisije in vidimo lahko, da je mož sposoben govoriti jezik strpnosti, če tako od njega zahteva situacija (takrat je bil namreč predsednik Državnega zbora) in če mu to narekuje prisotnost delegacije evropskih oblasti iz Bruslja.

Zdaj, ko je v opoziciji, je zamenjal ploščo. Nič več ni treba biti strpen. Nič več ne šteje konsenz zahodne civilizacije. Štejejo le še obskurni verski inštituti in njihove izkrivljene raziskave. Označiti spolno usmerjenost za bolezen po krvavi zgodovini zatiranja, ki so marsikje po svetu še danes vsakdanjost, je podlo dejanje. Prav ta gesta je v preteklosti omogočala krvavo zatiranje. (V Evropi nazadnje v času nacističnega režima.) Zato je to nemoralno in sprevrženo dejanje. Je tudi posmeh dejstvu, da je zaradi takih ideoloških podlag pred komaj 12. leti v Romuniji v zaporih sedelo kar nekaj moških in žensk, ki so jim svobodo vzeli zaradi homoseksualnosti. Zloraba medicine terja reakcijo slovenske medicinske stroke, saj je jasno, da s takim govorjenjem ustvarja novo (staro) podlago za stigmatizacijo državljanek in državljanov.

Kako torej deluje ta sovražna spretega? Z glasom spoštljiv, z besedami oster, je hinavsko tarnal o naši »boleznici« in postavljaj osnovo za to, da bo nekdo drug rekel, da smo moteni, tretji si bo vzel pravico, da bo 'on njim že pokazal' in četrti bo ob priliki koga brcnil ... Tako njegov prispevek ni nič manj kot načrtovane sovraštvu! Zato vas tukaj sprašujem, človek »velike morale«, zakaj načrtno sejete sovraštvu iz vaše pri-

žnice v Državnem zboru in to v imenu največje opozicijske stranke? Je vaš predsednik to odobril? Se nam bo morda za te vaše besede opravičil? Se je morda kdo opravičil za protiustavni zakon, ki so nam ga vsilili leta 2005?

Nasilje in represija nad geji in lezbijkami ni noben misterij. Začne se s tem, da se teh pojavov sploh ne prizna. No, nismo čakali dolgo, da smo videli, kam pelje taka retorika. V razpravo se je vključil še en neprepoznavni in neartikuliran poslanec ter povedal, da so »nega takega glasnega lani malo nabunkali živahni fantje...« Takrat sem res pogledal na uro in glej, ni bilo leto 1936, in ne, nismo bili priča vzponu Hitlerja na oblast, bili smo leta 2010, bili smo v Sloveniji.

Bruhali so ta svoj strah in nam risali svoje lastne problematične fantazije ter trepetali pred dnem, ko se bo zakon uveljavil. Potrdili so, da verjamejo v homofobijo in diskriminacijo. Strinjali so se, da se morajo proti ljubezni drugačnih, boriti z vsemi sredstvi, tudi z referendumom. Brezobzirno so naša razmerja, ki so soglasna razmerja dveh polnoletnih oseb, primerjali z različnimi situacijami, ki teh osnovnih predpogojev ne izpolnjujejo. Brigajo njih gejevske in lezbične družine, ki so dejstvo in malo jim je mar za pravice otrok v njih.

Česa se ti ljudje v resnici bojijo? Jih je res strah, da bodo množice mladecev potem raje kot z »dekleti« šle s fanti? Morda zato, ker se bo nenedoma več žensk opogumilo in zaživel skupaj, medtem ko se za njih ne bodo zmenile? Pa to kdo zares verjame? Koga strašijo s temi pravljičami?

In še demografska slika. Pozabite na iskrene odnose! Geji, lezbijke, poročajte se vespovprek. Glavno je, da v cerkvi in z nasprotnim spolom. Ste v dilemi? Ni problema, poskusite. Saj nenazadnje je seks v tradicional-

ni družini odobren le za spočetje otrok. Potrudite se enkrat ali dvakrat in ohranajte »normalno« obliko. Potem pa kakor veste in znate. Glavno, da bo mir in da bo cerkev srečna. Njene spovednice so vam na voljo. Vaša sreča in sreča vaših partnerjev je pa res nepomembna ob tako vesoljnih projektih. Ne razumem, zakaj še niso predlagali preprosti istospolnih družin in zakaj so enostarševske sploh še dovoljene? So že spisali amandma, da mora samski materi Center za socialno delo v 30-ih dneh po razhodu s fantom dodeliti novega?

V vsej tej, oprostite, navadni sovražni kloaki, se globoko in zares od srca klanjam Maji in Jerneji. Mnogi se trudimo, a če je kdo v zadnjem času naredil nekaj izjemnega, je bila to njuna televizijska pojavnost. Preprosto in nedvoumno nam sporoča: »Tukaj smo med vami. Družina smo in najin sina nima enakih pravic.« In medtem ko grmijo z referendummi, moramo vedeti, da to ne bo samo referendum o tem, kako bi večina dala otroke v posvojitev raje heteroparom, pač pa predvsem o tem, da pravic našim otrokom ne privoščijo in jih hočejo kaznovati, zato ker je naša spolna usmerjenost za njih greh in bolezen. Naši otroci seveda, tako kot nekoč zunajzакonski pankrti, niso del idilične demografske slike.

Zato, spoštovani predsednik države, vas tukaj javno pozivam, da z medaljo za hrabrost odlikujete Majo in Jernejo! Zaslužita si jih, ker danes in tukaj živita iskreno in sta hrabri materi. Pomislite na pogum, ki je bil potreben za to, da sta postali materi v naši družbi in kako plemenito je, da sta ob tem ostali iskreni.

SUZANA TRATNIK

PRI VSAKI AKCIJI JE KAJ NAROBE, A TO JE DOBRO

Petra Hrovatin, Mojca Koželj in Vesna Vrvnik so osnovna celica aktivistične skupine Vstaja Lezbosov.

Nastanku tako rekoč prve slovenske *act-up* skupine je botroval neprijeten incident, ko je lezbični par zaradi »eksplicitnega izkazovanja lezbilstva« 10. oktobra 2007 moral zapustiti Orto bar – varnostnik in lastnik sta jima povedala, da se ne moreta tako obnašati v heteroseksualnem lokalu. Takrat so dekleta v sodelovanju s sekcijo ŠKUC-LL in drugimi skupinami ter posamezniki z Metelkove in Roga izvedle manifestacijo pred Orto barom, ki je potekala 17. oktobra 2007. Lokalu so predale koromač in delile letake s sporočilom: »*Proti politiki izključevanja in procesu normalizacije družbe.*« Takoj zatem so spisale manifest in naredile tudi nočno akcijo po ljubljanskih ulicah, na katerih so obesile transparente s sporočili, med drugim, da je poljubljanje človekova pravica. Že prva njihova akcija je bila medijsko odmevna.

Na nekem neformalnem srečanju s članicami LL se je (najbrž!) Simona spomnila ironičnega imena Vstaja Lezbosov. »Meni je bilo ime najprej čisto mimo, ampak potem sem se navadila,« izleti Mojci Koželj. Petri Hrovatin pa je bil všeč ta spolni preobrat, kot da je lezbos en moški ali pa celo otok ali pa aludira na nekakšne veseljčke. Vesni Vrvnik je naziv všeč, ker jo vstaja spominja na duh revolucionarnosti. Hotele so poudariti pomen upora in poleg treh ali

štirih stalnih članic mobilizirati še druge, kar se jim je tudi posrečilo, saj je pri vsaki ulični akciji sodelovalo vsaj deset ljudi, ne glede na spol ali spolno usmerjenost.

»Tako smo prebile tudi krog lastne zaprtosti,« meni Petra, ki je skupaj s Simono na lastni koži doživela, kako se počutiš, ko te zaradi poljubljanja s punco redar pospremi iz lokala, češ da ta prostor ni »za take«. Odločili sta se, da bosta svoj primer obelodanili, s čimer sta nehote vznemirili tudi nekatere lezbijke na forumih, ki se morda niso mogle sprijazniti s tem, da je varno skrivaštvo v domačem fotelju lahko samo privid. Naslednja akcija je bila v okviru filmskega festivala DokMa v novembru: preimenovanje mariborskih ulic s prepleljenimi napisi na hišnih številkah: Lezbična ulica, Trg Lezbičnih brigad in podobno. Vse te dogodke so dekleta tudi snemala, a prvi aktivistični film *HomoRisk*, ki ga je montirala Irena Kovačević, je nastal še nenačrtno. Posnetkom so dodale še mnenja ljudi na ulici. Premiera s performansom je bila marca 2008 na festivalu Rdeče zore na Metelkovi, ponovitev je bila isto leto na Festivalu lezbičnega in gejevskega filma. »Sodeč po dobrem odzivu publike, smo spoznavale, da tovrstnih vsebin z akcijami in s perfor-

mansi primanjkuje, in odločile smo se nadaljevati in narediti še en film,« pove Mojca. Vesna omeni turško lezbično aktivistko Ruzgar, udeleženko festivala Rdeče zore, ki je bila navdušena nad njihovim filmom in jih je istega leta povabila v Istanbul. Kmalu zatem so bile objavljene še na dunajske Queer Filmtage in na lezbični filmski festival v Graz – kjer so jim predvajanje filma celo plačale, film je bil prikazan tudi v nemškem mestu Marburg, pa pri nas v Krškem. Žal je odpadla projekcija na Queer Sarajevo festivalu, ki ga je jeseni leta 2008 surovo prekinilo nasilje nad udeleženci in udeleženkami.

Zaključni dogodek je bila predstavitev plakatov, fotografij, filma in brošur Vstaje Lezbosov v okviru aktivistične razstave Artivizem v Monoklu in Tiffanyju, septembra 2008. Oktobra 2008 so sodelovale tudi na festivalu Mesto žensk in izvedle akcijo na ljubljanskem Tromostovju. Med svetilki so razobesile platen transparent z napisoma Lezbični trg in 12.000 lezbijk v Ljubljani. S protestno akcijo so opozarjale, »da so del javnega prostora tudi lezbijke ter da je svoboda gibanja in izražanja pravica vsakega posameznika«. Mojca pojasnjuje, da je bila to bolj načrtovana akcija, zato se med njo niso več skrivale pred

redarji, ki so jim celo pomagali nadeti transparent.

»To je vedno dobro pri teh akcijah,« hitro doda Petra. »Namreč, vsakič ko vzameš pripomočke in se odpraviš, že vnaprej veš, da bo nekaj zagotovo narobe. Prvič nam je transparent padel v Ljubljano, pa ga je šla Mojca izvleči. (Sme.) Potem smo ugotovile, da je transparent pretežek, in smo ga razdelile na dva. Vedno so kakšne komplikacije, ampak vedno tudi naredimo do konca.« Pomene javnega prostora in mesta za lezbijke so prepriševale tudi v svojem drugem filmu *Proovrstni Drugi.*, ki pa je nastajal že načrtno, z njim so se ukvarjale celo leto v okviru šole dokumentarnega filma pri Zavodu Kitch. To je bilo dosti lažje, ker so imele na voljo profesionalnega snemalca z opremo in montažni studio, pa tudi mentorsko pomoč. V šoli so dobile tudi priložnost, da se same naučijo montirati. Spet je šlo tudi za ulično akcijo s transparenti na Kongresnem trgu, vnesle so tudi nekaj novih gesel, denimo Pink partizanke in Ne tlači me v (o)queer. Posebnost učinka napisov in transparentov je ta, da se lahko podaljša, četudi ni zraven nikogar, ki bi to zabeležil s kamero. Namen je tudi, da se ljudi, ki so že tako nenehno bombardirani s sporočili in z bleščečimi plakati, le malo premakne z neko drugačno obli-

ko, ravno s transparenti ali z začasnimi preimenovanjem ulic. Vesna dodaja, »da je bila od dogodka v Orto baru naprej osnovna ideja, da se gre na ulice in da jih lezbijke simbolno zavzamejo z vidnostjo in s slišnostjo«. Mojca meni, da ne gre toliko za zavze-manje, ampak za prikazovanje, da javni prostor pripada vsakomur, torej tudi lezbijkam in gejem, in da se nikomur ne bi bilo treba skrivati.

Film je bil septembra 2009 predpremierno in zelo odmevno predstavljen na 10. mednarodnem beneškem festivalu kratkega filma Circuito Off, oktobra je bila premiera v ljubljanskem Kinodvoru, decembra pa si je film lahko ogledala tudi publika 26. FGLF.

Sproti so ugotavljale, da je ulične akcije lažje izpeljati v sodelovanju in s podporo raznih festivalov, ki so jim omogočili vsaj nekaj sredstev, same pa so se počutile zavezane, da zastavljeni projekt izpeljejo do konca. Petra sicer ugotavlja, da preveč načrtovanja tudi ni dobro, najpomembnejše je dobiti idejo in se odpraviti s kamero na ulico ter snemati izjave. Ponavadi najprej naredijo nočno akcijo s pisanjem grafitov in pisanjem

transparentov, s čimer hočejo pripraviti prizorišče in odpreti tudi temo za pogovor. Naslednji dan pa se odpravijo na ulice in delajo intervjuje v živo, s povsem naključnimi mimoidočimi, med katerimi so lahko tudi kakšni bolj znani obrazi. Vesna pravi, da tako delajo nekakšen družbeni odtis stanja oziroma družbenega odnosa do lgbt-skupnosti. Strinjajo se s tem, da je osebno preizpraševanje stališč nekaj popolnoma drugega, saj se morajo vprašani zbrati in lezbijki v obraz povedati, kaj si mislijo. Mojca verjame, da se jim je mogoče le posrečilo razširiti razmišljanje v kakšni glavi, četudi je bilo mnenje negativno – nenazadnje so imeli sogovorniki in sogovornice priložnost, da se izrazijo: »Včasih se je videlo, da so se tudi tisti z zelo negativnim mnenjem do homoseksualnosti med pogovorom vsaj malo premislili.« Vesna se sicer ne strinja povsem, meni, da je bilo malo takih, ki bi res začeli razmišljati drugače, Mojca pa vztraja, da verjame v ljudi.

»Bistvo je v tem,« poseže v razpravo Petra, »da me ne iščemo odgovorov, ki bi se zdeli nam zaželeni ali pravi, ampak samo dokumentiramo in se ne ubadamo s

tem, kaj bo vprašani odgovoril. Seveda te zmoti ali pa mogoče zaboli, če sta sogovornik ali pa sogovornica nastrojena proti tebi, ampak tega seveda ne poskušaš ne preprečiti ne cenzurirati.« Namen pouličnih snemalnih akcij je, da se potem lahko prikaže paleto mnenj o homoseksualnosti, tudi zelo odklonilnih ali nesmiselnih. Tako nastane tudi možnost, da se bo kdo, ki nima zelo jasno izdelanega mnenja, le zgrozil, ko bo slišal sovražno stališče, in si bo morda rekel, da pa sam sebe v takem ogledalu ne želi videti.

Čeprav se trenutno ukvarjajo vsaka s svojim delom, bodo nadaljevale tudi s skupnim, kajti še vedno imajo veliko posnetkov, tudi z zagrebške akcije poljubljanja pred parado leta 2008 – Vesna še omeni, da se ji zdi, da je na zagrebški aktivistični sceni več gejev, v Sloveniji pa se act-up oziroma radikalnejšega aktivizma loteva razmeroma več lezbijk.

V Ljubljani pa so posnele tudi nekaj režiranih oziroma igranih prizorov, kjer se dekletki javno poljubljata, same pa snemajo odzive na ta dogodek. Ko so to snemale na Prešernovem trgu, jih je neki lezbicni par iz tujine pobaral o lgbt-placih v Ljubljani! Skratka – večja vidnost lgbt-populacije bi marsikaj olajšala. In tukaj je prispevek skupine Vstaja Lezbosov nedvomno eden izvirnejših.

SUZANA TRATNIK

Kurba in peder sta najlepši par

Vedrana Rudan, *Ko je ženska kurba / Ko je moški peder*, prevedla Barica Smole, Založba GOGA, 2009

Kdor je bral kakšnega izmed treh romanov hrvaške pisateljice Vedrane Rudan (1949) – *Ulho, grlo, nož*, *Ljubezen na zadnji pogled* in *Črnci v Firencab*, vsi so izšli pri novomeški založbi GOGA –, je že seznanjen z njenim surovim in neposrednim slogom pisanja. Čeprav je izjemno uspešna avtorica, prevedena v več jezikov, po njenih motivih pa so postavljene tudi gledališke predstave, je zaradi kritičnosti do hrvaškega političnega in družbenega življenja med mnogimi osovražena, razglasili so jo za še eno pisateljico – čarovnico, ki ni »prava«, domoljubna Hrvatca. Opatijski HDZ ji je celo uradno grozil s smrtjo, pismo je bilo objavljeno v časopisu *Novi list*. Pričujoča zbirka esejev je klepsidra, saj spominja na pečeno uro, ki se bere z obeh strani. Rudan se seveda ne ukvarja ne s prostitucijo ne s spolno usmerjenostjo per se, ampak skozi dve najobičajnejši žaljivki zareže v gnilo tkivo hrvaškega vsakdana. *Ko je ženska kurba* je izbor kolumn za hrvaški tednik *Nacional* – avtorica jih je prenehala objavljati le malo pred ubojem lastnika tednika Iva Pukanića, ki je razkrival poveza-ve med politiko, kapitalom in mafijo. Na začetku je nekakšen manifest, v katerem Rudan ugotavlja, da za vse ženske velja splošno prepričanje, da so kurbe, ne glede na to, ali so stare, mlade, deklice, poročene, ločene, vdove, uspešne, matere, pretepe, posiljene, zavožene ..., in ko umrejo, so preprosto mrtve kurbe. Vsi se ukvarjajo s tlačanjem žensk, od neumnih nasvetov v ženskih revijah do klera, ki je obseden z ženskim mednožjem, do politikov in pesnikov, ki se norčujejo iz ženske pameti: »Ženske so v katoliški, kapitalistični, nedemokratični, tota-

litarni hrvaški Judje, ki jim vsak dan mečejo zanke za vrat neki novi Hitlerji.«

Podobno na drugi strani knjige bemo uvod, da so »pedri« moški, ki kaj skuhamo, se redno tuširajo, si umivajo zobe, pred seksom pa tudi jajca in tiča, plačujejo alimente, ne tulijo v javnosti, ne stokajo, da niso diplomirali le zato, ker se na fakulteti izpiti plačujejo s pičko ... in imajo radi ženske. A za normalne moške veljajo le tisti, ki sedijo na kavčih in gledajo nogomet ter si napletajo moške politične in družbene vezi. Na vsakoletni paradi ponosa pa marajo horde specialcev zadrževati horde divjakov – normalnih, ki napadajo nenormalne pedre –, ki bodo »Hrvaško spet pripeljali v oddaje CNN in ostalih televizijskih postaj, ki skrbno spremljajo dogajanje v državicah, v katerih se državljani do homoseksualcev obnašajo kot demokratske družbe do črncev.«

Vedrana Rudan seveda ni avtorica, ki bi jo lahko označevali za feministično ali kar koli podobnega, v svojem pisanju je boleče osebna, njeni stavki, neprizanesljivi do drugih in do nje same, pa streljajo naravnost v želodec.

Ocena

ANDREJ ZAVRL

Koliko zlata!

Gašper Malej, *Rezi v zlatem*, Ljubljana: Center za slovensko književnost, 2009 (Aleph)

Tudi v svoji drugi pesniški zbirki se Gašper Malej odreka vulgarni in vsesplošni neposrednosti, kot je v sodobni literaturi nemalo. In čeprav gre včasih za čisto trivialne pripetljaje, jih Malej zmeraj izpove poetično, skozi izpiljen slog in jezik, skozi eksplozije podob, ki izrisujejo nekakšen temnoben barok. Prav zato nemara, ker je banalnost treba iztrgati banalnosti, saj bi namesto poetičnosti sicer ostala zgolj patetičnost. Vse se bere precej zares, brez distance in (samo)ironije. Nekaj več cinizma, jeze, prezira in ostrine je v razdelku *Ekscitacije*, kadar govori subjektka. In morda so ta izrekanja prav zato tudi bolj direktno politična. A »socialna kritika je možna, / intimna stiska nepredstavljiva«.

Včasih ima Malejeva poezija nekaj skupnega z oblikovanjem njegove knjige: skoraj se zdi, da gre za predizajniranost, za preobteženost z žlahtnino. V vse to zlato pa reže želja: »telo. linija, ki napenja hlače«, seveda. In pesmi so tako polne erotičnega obupa. Dotikov: izrečenih in neizrečenih. Največkrat neiztelesenih. Želenih dotikov, dotikov, ki se skoraj zgodijo, dotikov, ki jih ni. Če bi del hrepenenja Malejevega subjekta opisali malo prostaško, bi rekli, da bi tu in tam rad, pa ne dobi. In njegova poezija se s tem prav strastno napaja. Iz zlate črke v zlato črko bemo o približevanju, ki nikoli ne doseže točke zadovoljujočega. »Čudež, ki ga pričakujem,« piše pesnik. A kaj, ko imajo čudeži to zoprno lastnost, da se ne zgodijo prav radi oz. se izkaže, da je bil vse le bolj ali manj uspešno izveden trik. Iluzija. In rez – včasih zlati.

Ocena

ALMA M. SEDLAR

Bukowski iz tropov

Pedro Juan Gutiérrez, *Umazana havanska trilogija*, prevedla Marjeta Drobnič, Zamik, 2008

Če ste bili na Kubi, se vam bo ob branju knjige enega vodilnih kubanskih avtorjev Pedra Juana Gutiérreza, nekdanjega novinarja ter pisatelja, ki se preživlja s težkimi fizičnimi deli, zazdelo, da znova hodite po romantičnih havanskih ulicah. Če tam še niste bili, si boste nemudoma zaželeli, da bi sedli na prvo letalo in se znašli na aveniji Malecon, ob pogledu na vroča karibska telesa strastnih Havank in/ali drugih Kubancev in Kubank.

Gutiérreza imenujejo kar Bukowski iz tropov, saj v socialno obarvanih zgodbah opisuje nenehen trd boj za preživetje ter revščino, pri čemer se zateka v fikcijo, ki zaradi svoje krutosti ter neposrednih opisov značajev junakov in njihovih osebnih zgodb včasih deluje celo bolj realistično kot sama resničnost. Usode posameznih junakov se največkrat prepletejo preko postelje (in vseh drugih kotičkov, ki jih je mogoče uporabiti v podobne namene), vroči prizori pa so začinjeni s strastnim karibskim značajem ter polni opisov nepozabnih trenutkov z žensko, moškim, obema oziroma sploh z vsakomer, ki glavnemu junaku prekriža pot. Ob takšnih užitkih je mogoče zlahka pozabiti na vse, tudi na lakoto. Zgodbe iz Umazane havanske trilogije vas bodo pahnilo neposredno v svet, ki je z domačega kavča videti naravnost pravljicen, za tiste, ki v tem svetu živijo, pa ni nujno povsem tako. Pisatelj zagotavlja, da boste kot turist ali turistka na Kubi seveda videli same lepe stvari. A veliko lepega kljub vsemu vidi tudi sam. Ko se mu je ponudila priložnost, da odide drugam, se v duhu misli, da tisti, ki Kubo zapusti, s tem morda za vedno izgubi sol svojega življenja, za to ni odločil.

Ocena

ZALA HRIBERŠEK

Ognjevito in skrivnostno

Sarah Waters, *Žeparka*, prevedla Alenka Ropret, Sanje, 2009

Roman se dogaja v mrakobnem londonskem predelu na ulici Lant in v blodnjakih graščine Briar, obrasle s strupenim bršljanom, v zlovešči senci ječe in norišnice, ob hladnih okljukih reke Temze. Glavni junakinji, Susan Trinder in Maud Lilly, sta hkrati prvoosebni pripovedovalki dolge zgodbe o siloviti ljubezni, ki se vzpne nad hudobijo sveta. Zlo je zastopano v sorodnikih, stricah in bratih, ki se hočejo polakomniti ženske dediščine. V romanu nastopa galerija dovršeno zgrajenih likov: najsi bo na smrt obsojena detomorilka, bolničarka ali pa bolnica v norišnici, prevarantski gospod ali sprijeti graščak. Gotsko, vendar s pretanjenim občutkom za krivice, ki so se dogajale ženskam vseh družbenih razredov v viktorijanski Angliji. *Žeparka* je pastiš viktorijanskega romana in zaključuje t. i. viktorijansko trilogijo: Okušanje žameta, Privlačnost, *Žeparka*. *Žeparka* se je uvrstila v ožji izbor za cenjeni nagradi orange in booker. Dobila je navdušene ocene, ne le v Veliki Britaniji, ampak tudi pri nas. Tako je Špela Standeker v *Dnevniku* (30. 1. 2010) zapisala, da *Žeparka* ni zgolj imenitna in napeta zgodovinska kriminalka, temveč kompleksno strukturiran roman, ki meša različne žanre. Poleg zgodovinske doslednosti v njenih delih osrednje mesto zavzemajo lezbične teme, kar jo postavlja ob bok najpomembnejšim sodobnim britanskim lezbičnim pisateljicam, kot so Jeanette Winterson, Ali Smith in Emma Donoghue.

Ocena

ANDREJ ZAVRL

Mali oglasi za velike polome

Arnold Stadler, *Smrt in jaz, midva*, prevod in spremna beseda Urška P. Černe, Ljubljana: Modrijan, 2008 (Zbirka Euroman, 19)

Engelbert, pripovedovalec romana *Smrt in jaz, midva*, ima veliko in vseprežemajočo frustracijo, ki ima opraviti s centimetri: visok je namreč le 159 cm in zato v posmeh vsej okolici in sramoto svoji ruralni družini, ki se ga – razen matere – odreče: »Dovolimo mu študij! se je glasil stavek, ki me je razdedinil.« In kot ima vsaka vas svojega izobčenca in vsako mesto svoje čefurje, ima vsaka kultura svoje pedre (kar pedre same). Takšne vrste izobčenec pa je zapuščen aristokratski gej Henry (vse življenje »misionar bontona in veleposlanik čistega jezika«), ki se je sicer rodil v blišču in se vse življenje gibal med slavnimi in vplivnimi, na starost pa ga pričakata le še samotno hiranje po domovih za ostarele in psihiatričnih bolnišnicah ter smrt v bedi.

Tako sta kakor ustvarjena eden za drugega. Ko veliko starejši Henry odgovori na oglas, s katerim mladi Englebert išče »solventno osebo«, se začne njun zapleten odnos. Engelbert, ki sicer razglaša, da ni gej (ta trditev je sicer nekoliko vprašljiva), zasluti, da bi svoje frustracije in polome lahko kompenziral s slavo in veličino, Henry, ki ljubezen in/ali seks ter bližino dobi samo za denar in na skrivaj, pa ima seveda svoje interese. Od svojega 70. rojstnega dne v glavnem čaka na svojo smrt, pripovedovalec pa na potrdilo o dedovanju, ki ga je napovedal stavek »Zate je poskrbljeno!«. Čaka pa dolgo in neproduktivno, čeravno si okrog tega stavka organizira vse svoje življenje. Henry seveda dočaka.

Ocena

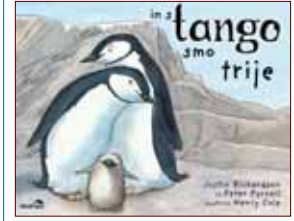
ALMA M. SEDLAR

Šel!

Suzana Tratnik, *Zafuškana Ganca*, ilustrirala Maja Petek, Litera, 2010 (Zbirka Mladež)

Suzana Tratnik je presenetila z izvrstno pravljico o Zafušani Ganci (nenavadni podgani iz družine *Rattus norvegicus*, ne pa kakšni navadni rjavi podgani *rattus rattus*!) in njenem prijatelju petelinu dipl. gospodu Kokoju (pernattus!), ki prihajata iz povsem različnih svetov. Razlike med glavnima junakom in junakinjo pa so velike kot vesolje! Perjad, recimo, praznuje praznik dela, podgane praznik jela; Koko spi na palčki, Ganca med blazinami na kavču ... A prijatelja ovire skupaj več kot uspešno premagujeta. Ona njega nauči, kako je, če sanjaš, on jo, kadar jo mučijo podganje more, pokrije z odpadlim perjem s svojih peruti. Potem pa je Koko neko noč sanjal, da je Ganca odšla in da je odnesla vse barve s seboj. Takrat je vstopil v čarni krog sanjskega življenja. Ganca pa skoraj v istem hipu prešine, da je resnični dom tam, kjer ti je lepo. V hipu se je obrnila in se vrnila k prijatelju, saj je samo pri njem vedno dišalo po veselju. Suzana Tratnik je ustvarila krasen čarobni svet, katerega sporočilo si lahko razlaga vsak po svoje. Najlepše pri tej pravljici pa je, da boste – pa naj jo berete malčici ali malčku iz mavrične ali kakorkoli drugače obarvane družine ali pa jo, ko vaša draga/dragi že davno sanja čarne sanje, sami skrivoma prebirate v postelji – ob prelistavanju Zafuškanne Gance vedno znova zaznali tisti nedolžen, prvobitni občutek nečesa prijetnega, varnega, lepega. Pravljica Suzane Tratnik vas bo vedno znova spomnila, da lahko prijateljstvo in ljubezen premagata vse. Samo prisluhni si je treba.

Ocena

ROMAN KUHAR

Tango za tri

Justin Richardson, Peter Parnell in Henry Cole, *In s Tango smo trije*, prevod Matej Krajnc, Modrijan, 2010

Zdi se, da je založba Modrijan ena najnaprednejših v Sloveniji, če bi založbe ocenjevali po »drznosti« odločitev, katere knjige prevesti v slovenski jezik. V aktualni razpravi, ko slovenski slehernik rohni proti istospolnim družinam, založba na trg daje prevod slikanice za otroke »In s Tango smo trije«, ki pripoveduje znamenito »živalsko gejevsko zgodbo« iz centralnega parka v New Yorku o zaljubljenih pingvinih Royu in Silu. Ko drugi pingvini nosijo jajca, tudi sama želita postati starša. V svoje gnezdo prineseta kamen, ki pa ga skrbnik parka nato zamenja s pravim jajcem, iz katerega se izleže mala pingvinka Tango, ki jo je še danes možno videti v živalskem vrtu v New Yorku.

Slikanica je od izida naprej ena nespornih knjig v ameriških javnih in šolskih knjižnicah, češ da je protidružinska in proizvod homoseksualnega lobija. Tako rekoč rekrutacija iz zibelke. Zanimivo bo videti, na kakšen odziv bo slikanica naletela v slovenskih šolah, kjer se razprave o istospolnih družinah prav tako bojuje kot hudič križa. In ravno v tem je problem: da sta hudič in križ prepogosto referenčni točki javne šole.

In s Tango smo trije je druga otroška knjiga o istospolnih družinah pri nas. Prvo (»Sosedje in prijatelji« avtorjev Lawrence Schimla in Sare Rojo Pérez) je leta 2008 izdala založba Škuc-Lambda. Otroci iz istospolnih družin jo bodo zagotovo prebrali. Vprašanje pa je, koliko heterostaršev bo v njej prepoznalo obvezno literaturo za boljše in strpnejšo družbo.

Ocena

LUKA PIERI

Precious

Pretenciozen film, ki stalno niha med kičastim video spotom in klišejsko dramo, kot cesarjeva nova oblčila navdušuje mase in kritike. Nenadnega uspeha potegavščine leta ne upravičujeta niti izjemni glavni igralki. Ga pa mogoče zato Oprah.

Produkcija: ZDA, 2009
Scenarij: Geoffrey S. Fletcher (po romanu Sapphire)
Režija: Lee Daniels
Igrajo: Gabourey Sidibe, Mo'Nique, Paula Patton, Mariah Carey

Lee Daniels je v filmsko industrijo zašel po naključju in precej kredibilnosti si je pridobil kot producent filmov *Bal smrti* (Halle Berry, Billy Bob Thornton, Heath Ledger) in *Prepovedan dotik* (Kevin Bacon). Nato se je sklenil posvetiti režiji. Škoda.

Danielsov režijski prvenec, *Senca preteklosti* (*Shadowboxer*) s Hellen Mirren, Cubo Goodingom in Stephenom Dorffom, je bil konfuzen miks ljubezenske drame in trilerja, nekakšen poskus mainstrimizacije gejevske senzibilnosti, umeščene v krvavo zgodbo o umorih, prevarah in maščevanju. Edino, kar je bilo v tem zmagku »vredno ogleda«, so bile namreč gole moške riti in Dorffov poltrdi penis. Že res, da je fino, če tu pa tam tudi ženske in geji pridejo na svoj račun ob gledanju akcijskih filmov »za dedce«, ampak ko te avtor obenem posiljuje s kičastimi vložki (tjavdan vržena zebra pred vilo, osladna MTV-jevska fotografija) in popolnoma nelogičnimi zapletmi, te enostavno vse mine.

V smislu vizualnega vtisa in pripovedovalne strukture Danielsov drugi

film, *Precious* – ali uradno: *Precious: Based on the Novel Push by Sapphire* (tako brezsrmen je že hollywoodski *product placement*) – ni nič boljši. Je pa le socialna drama in priznati je treba, da se lahko pohvali vsaj z dobro igro. To je pa tudi vse. In niti približno dovolj.

Nezaslišano recepcijo filma je morda še najbolje povzel *Guardianov* novinar Peter Bradshaw, ko je poudaril, da Danielsov film spremlja odobravanje, ki pa ni slavnostno, pač pa bizarno pridušeno, spoštljivo in korektno, kot takrat, ko vstopimo v kapelico ali bolniško sobo. V Cannesu je film požel 15-minutno ovacijo. Kritiki so mu hiteli pesniti jokave slavospeve, nominacijam za zlati globus so sledile nominacije za bafto in oskarja. Konec. Uspeh zagotovljen, in kdor reče kaj slabega, je brezsrčen cinik, ker ne pozna strahotne (harlemske) resničnosti, ki jo film opisuje. Bulšit.

Kaj torej opisuje film? Piše se leto 1987 in debela, introvertirana temnopolta 16-letnica Claireece, po domače Precious (debitantka Sidibe), ki živi z brezposelno, psihotično mamo Mary (komedijantka Mo'Nique), tiho prenaša očetove spolne zlorabe in materine izbruhe nasilja in ljubosumja. Posledica posilstev sta že dva otroka, prvi ima Downov sindrom in živi z babico, drugega še nosi. Zato jo izključijo iz

šole, ampak ravnateljica, ki ne želi, da bi Precious zapravila svojo nadarjenost za matematiko (čeprav je nepismena in tu se postavi tudi vprašanje o scenaristični doslednosti, če že ne učinkovitosti ameriškega šolskega sistema), jo pošlje na alternativno šolo za težavno mladino. Tu jo učiteljica Blu Rain (Paula Patton) spodbudi, da se postopoma vzame v roke, in ob iskanju izhoda iz svojega tegobnega položaja se Precious obrne na socialno delavko Weiss (Mariah Carey), ki dekletu naposled ponudi priložnost za katarzično soočenje in odrešitev.

Glavni igralki filmu nedvomno vdihneta dušo, ki mu je režija ne zna dati, sploh Mo'Nique, ki ustvari avtentično materinsko pošast, ki je ob vsej svoji labilnosti in grotesknosti srhljiva in nikoli smešna – v nasprotju z nehoteno komičnostjo nekaterih dramatičnih prizorov, ki so posneti kot nerodni video spoti in popolnoma uničijo izpovedne vrhunce zgodbe.

Tudi stranski igralki prispevata, kolikor pač lahko. Mariah Carey je svoji birokratski vlogi primerno monotona, in ko je treba, tudi ravno dovolj čustvena. Tudi nežna in obenem odločna Paula Patton je prepričljiva kot skrbna učiteljica, ki zbegani Precious odpre vrata v svet ljubečega (alternativnega) družinskega okolja. Njen lik ima precej skupnega

z režiserjem samim. Daniels je namreč z bivšim partnerjem skrbnik bratovih dveh otrok od njunega rojstva, pred 14 leti, ko je bilo jasno, da ne moreta ostati z biološkima staršema (oče je bil v zaporu, mati na kokainu). Je pa ob tem verodostojnost filma spet pod vprašajem, saj Precious, ki naj bi odraščala v bedi in nevednosti, sredi uličnega kriminala, le malce prehitro sprejme dejstvo, da je njena učiteljica lezbijka.

Ampak komu mar za verodostojnost, ko ti izdelek proda sama kraljica medijske melase. Najpomembnejši adut filma je namreč figura, ki ponosno stoji za kamerami in vneto goni meh publicitete. Namreč izvršna producentka in neutrudljiva »lobistka« Oprah Winfrey (ne gre spregledati zvite reference na *Barvo škrlata*, ki je slučajno najljubša barva učiteljice Rain; je pa tudi naključje, da je Daniels sodeloval s Princem pri snemanju filma *Purple Rain*).

Komu mar torej, če so prehodi med gorjem, ki ga prenaša Precious, in kvazi-prisrčnimi prizori v šoli – in obratno – tako nenadni, da gledalci ne dajo niti časa, da bi lahko sočustvoval z glavno junakinjo? Kaj potem, če te hoče film na koncu prepričati, da bo še vse v redu, čeprav imamo pred sabo obilno najstnico z dvema otrokoma, samo in okuženo s HIV-om (ob koncu 80. let! Amm, ne, vse ne bo tako zelo v redu)?

Ko ti sama glasnica črnske emancipacije govori, da je to zgodba o dekletu, mimo katerega se vsak dan pelje v službo v limuzini, a ga še nikoli ni resnično »videla«, in si odslej take ravnodušnosti ne bo več dovolila, potem masa prime za vabo in nimaš več kaj. Kot bi bil to prvi film, ki obravnava šokantno realnost, in zato ne more biti nič drugega kot ganljiv.

Ocena

Novo na DVD... v tujini

Diverso da chi?

Produkcija: Italija, 2009
 Scenarij: Fabio Bonifacci
 Režija: Umberto Carteni
 Igrajo: Luca Argentero, Claudia Gerini, Filippo Nigro

Piero (Luca Argentero iz filma *Saturno contro* – glej *Narobe* št. 2) je razkrit mlad politik, ki že dolga leta srečno živi z ljubljenim Remom (Filippo Nigro iz filma *La finestra di fronte* – glej *Narobe* št. 2). Po spletu okoliščin in okolišnih spletkah postane kandidat za župana. Ker pa se njegova stranka boji njegovih naprednih stališč v konservativnem severovzhodnem mestu (fiktivnem, je pa drugače film posnet v Trstu), mu v kampanji postavi ob bok pobožnjaško Adele (Claudia Gerini – *Ne gani se, Neznanka*), ponosno zagovornico tradicionalnih vrednot, znano kot »sredinska furija«. Kampanja je pravi pekel besednih dvobojev in preprirov in rahločutni Remo ponudi obupanemu partnerju nekaj nasvetov, da bi se prikupil togi nasprotnici. Napaka. Načrt nerodnemu Pieru uide iz vajeti in dobrikanje se sprevrže v skrivno razmerje. Posrečena, neškodljiva satirična komedija zmešnjav z dobro uigrano zasedbo.

Ocena
LUKA PIERI

Rožnato morje

Produkcija: Italija, 2009
 Režija in scenarij: Donatella Maiorca
 Igrajo: Valeria Solarino, Isabella, Ragonese, Marco Foschi, Ennio Fantastichini

Film *Viola di mare* se odvija na enem od otokov blizu Sicilije v drugi polovici 19. stoletja. Spremljamo resnično ljubezensko zgodbo med Angelo (Valeria Solarino) in Saro (Isabella Ragonese), ki se poznata že od mladih nog. Ko pride čas za poroko, Angela izpove Sari ljubezen in reče, da se bo poročila z njo. Ko oče izbere Angeli moža, Tommasa (Marco Foschi), enega od svojih delavcev, se mu hči upre in reče, da ljubi Saro. Oče jo za kazen zapre v klet. A njena mama, ki ne more sprejeti hčerkinе tragične usode, se domisli, da Angelo preobrazijo v sina in s tem rešijo problem lezbične ljubezni. In res, Angelo ostrižejo, ji povežejo prsi, preimenujejo v Angela in posledaj živi ter dela kot moški (prevzame celo očetov posel). Sedaj ni več ovir za poroko in celo za otroka ne. Vendar pa se zgodi tragična nesreča – Sara ob porodu otroka umre.

Film odlikuje tekoča pripovedna nit, izjemna kemija med igralkama in očitni, a vendar estetsko stilizirani seksualni prizori. A film je več kot le ljubezenska zgodba, je zgodba o osebnih svobodi in ženski identiteti.

Ocena
KATARINA MAJERHOLD

Eloïse

Produkcija: Španija, 2009
 Režija: Jesús Garay
 Scenaristka: Cristina Moncunill
 Igrajo: Diana Gómez, Ariadna Cabrol, Bernat Saumell, Laura Conjero

Osemnajstletno Asio (Diana Gómez) je zadel avto. Leži v bolnišnici in je v komi. Ob njeni postelji sta zaskrbljena mama in fant. V nizu »flash-backov« spoznavamo življenje pred nesrečo: kako skupaj s prijatelji uživa pravkar začeto študentsko življenje: obiskuje predavanja arhitekture, se zabava, ljubimka, opravlja. Asia ima tudi fanta Nathaniela (Bernat Saumell). Ko v njeno življenje vstopi privlačna študentka slikarstva in lezbijka, Eloïse (Ariadna Cabrol), kateri pozira, spozna, kaj je do tedaj pogrešala: umetnost, lepoto, poglobljeno razpravljanje o stvareh in seveda strast. Zaradi vsega tega Eloïse nezadržno privlači Asio, in zapleteta se v ljubezensko razmerje. A čeprav se Asia na začetku zaradi tega počuti »umazano« (njena mama in prijatelji ne odobravajo homoseksualnosti) in si vzame čas za premislek, kaj zares čuti, spozna, da se ne more več vrniti v »prazno« življenje. A žal se tudi ta film konča tragično ...

Film je tenkočutna in realistična pripoved o prvi ljubezni in bolečem procesu odkrivanja/priznavanja lastne homoseksualne usmerjenosti. Odlikuje ga tudi estetska fotografija, izbrana glasba in dobra igra mladih igralk.

Ocena
KATARINA MAJERHOLD

Edie in Thea — Zelo dolga zaroka

Produkcija: ZDA, 2009
 Režija: Susan Muska in Gréta Olafsdóttir

»We danced so long, I wore a hole in my stocking.«

Dokumentarni film v režiji Susan Muska in Grette Olafsdóttir (avtorici razvpite Brandon Teena story) spremlja življenja dveh, zdaj že ostarelih, lezbijk od predstonewallskega obdobja do poroke v Torontu. Številne težave ju niso ustavile, da ne bi odplesali svoje življenjske poti na samosvoj, edini pravilen in edini možen način. Energija dveh gospa je izjemna, sami s svojim humorjem nosita cel film in pripovedujeta nenavadno navadno zgodbo o ljubezni, boleznih, staranju, sreči, seksu, prijateljstvu in vseh lepih in grdih stvareh, ki jih vsi doživljamo in s katerimi se soočamo, vsak glede na okoliščine in lasten značaj. Edie in Thea sta se morali soočiti vsaka s svojo družino, prijatelji, sodelavci in širšo javnostjo ter balansirati med odkritostjo in skritostjo, odprtostjo in zaprtostjo, besedami in molkom od zgodnjih 60-ih let 20. stoletja do prvega desetletja 21. stoletja. V filmu vidimo veliko zasebnih posnetkov in fotografij s potovanj, nemirom po Stonewallu, shodov za človekove pravice itn. Edie in Thea je en izmed tistih dragocenih in ganljivih filmov, ki lahko tudi zabite heteroseksiste spremeni v normalne ljudi.

Ocena
KSENIJA ZUBKOVIĆ

PLOŠČE POSLUŠA IN NA
KONCERTE HODI JANIS.

Lady Gaga — The Fame Monster

Ob izjemnem pomanjkanju kvalitete popa v zadnjih letih je prav osvežujoče, ko človek naleti na nekaj tako simpatično ekscentričnega in hkrati že slišanege, kot je zadnja plošča Lady Gaga. Morda jo obožujete, morda vam gre na živce, vsekakor pa ji moramo priznati, da je v dolgočasni in zljajani pop vnesla malce avantgardnega pridiha, novo energijo in drznost. Vse tisto, kar je MTV ob prehodu v novo desetletje krvavo potreboval. Njen imidž in njegove neštete variacije so neločljivo povezane z njenimi komadi, ki so ravno tako žrtve serijske reinvencije, a hkrati nikoli zares inovativni. Na ta način je bejba postala ultimativna pop zvezda nove dekade, saj je kljub navidezno povsem novemu pristopu hkrati Britney, Kylie, Madonna, Freddie Mercury, Michael Jackson, pa še kompletna ABBA za povrh. Dodajmo še ušesom vsečne in udarne refrene, seksi elektro-popasto podlago, pa smo tam, kjer si Evrosong le želi biti. Singel *Bad Romance* (če še niste videli videa in slišali komada, potem verjetno živite tam nekje blizu Faak am See-ja) je morda res najmočnejši izmed osmih komadov, vendar so tudi drugi vsekakor vredni poslušanja. Če vam ena diva ni dovolj, pa vam Gaga v komadu *Telephone* postreže še z duetom z Beyonce. Ziher je ziher.

Ocena ◆◆◆◆

t. A. T. u. — Waste Management

Kdo bi si bil mislil, da bo kvazilezbični ruski duo še vztrajal, ko pa je minilo že deset let od njunih največjih hitov (kako so ti komadi sploh postali hiti, znanstveniki še raziskujejo) in nekaj manj od takrat, ko sta kot favoritki neslavno popušili na Evrosongu. Ampak dečvi se ne data in očitno računata na neke vrste kolektivno amnezijo vesoljnega poslušalstva. Še vedno nimata pojma o angleščini, zato pa veselo izdajata angleške verzije svojih albumov, za katere očitno, bogsigavedi kje in zakaj, še vedno obstaja trg. Same skladbe ne prinašajo nič novega, predvsem gre za igračkanje z elektroniko in povsem spodoben, malček ezoteričen vokal, ki bi morda v drugačnih okoliščinah prišel bolj do izraza in bi si vsekakor zaslužil bolj kvalitetne komade. Glavna težava t. A. T. u. je ta, da njune plošče zelo očitno zvenijo kot to, kar so: rezultat velikih denarnih vložkov v produkcijo in po vsej verjetnosti tudi tekstopisje, čeprav bi morali avtorji to pot res ostati brez honorarja. Umeten gravž brez duše, srca in še kakšnega vitalnega organa.

Ocena ◆◆◆◆

Delphic — Acolyte

V povsem drugo zgodbo pa spadajo manchesterski alternativci Delphic, ki so s svojo debitantsko ploščo več kot navdušili. Tudi tisti, ki nam plesna glasba ni najbližje, smo v zadnjih mesecih našpičili ušeska ob njihovem nalezljivem singlu »Doubt«, ki je le ena izmed svetlih točk albuma. Rock in plesna glasba nista vedno najboljša prijatelja, vendar sem in tja kakšnemu bendu le uspe doseči posebno alkimijo, ki jo takšno združevanje zahteva. Po Chemical Brothers smo tako končno spet dobili nekoga, ki obvlada oba žanra in ju zna spretno zaviti v ličen paketek, ki ga hkrati ni težko tržiti. Saj ne, da so fantje odkrili toplo vodo, vpliv njihovih someščanov New Order je vsekakor slišati vsaj pri polovici komadov, vendar je zadeva kljub temu dovolj izvirna in tehnično dodelana (na trenutke morda celo preveč »spolirana«), pesmi pa izžarevajo moč in samozavest, tisti »točno-vemo-kaj-delamo«, ki ni ravno značilen za prvence. Obvladovanje plesišč, vsaj tistih malce bolj alter, jim je v tem letu zagotovljeno.

Ocena ◆◆◆◆

Borghesia — 20th Century: Selected Works

Končno smo dočakali tudi poslastico iz domačih logov, dvojno antologijsko ploščo legend in pionirjev slovenske alter scene osemdesetih. Borghesia je dete še enega legendarnega projekta, gledališča FV 112/15, in je ena redkih skupin, ki se je iz vlažnih kleti in zakotja ljubljanskih ulic (kjer so se sicer, po besedilih sodeč, sicer imeli prav perverzno fajn) prebila na mednarodne odre, hkrati pa ostala glasnik družbenopolitične resničnosti naše bivše skupne države v zadnjih letih pred razpadom. Ob tem so s svojo mešanico industrialna in elektronske plesne glasbe (kasneje so jih z veseljem posvojili na evropski EBM sceni) ter specifičnim vokalom opozorili na celo kopico marginaliziranih in tabuiziranih tem, še posebej tistih s področja spolnosti, pa naj bo to homoseksualnost ali s/m. Prvi del kompilacije je nekakšen Best of in vključuje nekatere bolj znane komade (npr. *Ni upanja, ni strabu*), na drugem ploščku pa najdemo večinoma instrumentalne in bolj eksperimentalne zadevščine. Tisti malček starejši boste izbor verjetno poslušali zavoljo nostalgije, mularija pa – slušaj in uči.

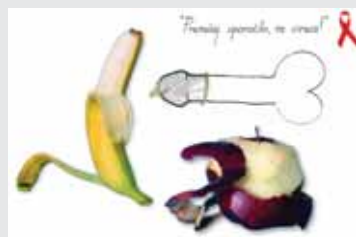
DR. BOŠTJAN MLAKAR

KO UPADEJO LICA NA OBRAZU

Vsi, ki so se kdaj soočali z odvečnimi kilogrami in so v obraz izgledali kot dobro napihnjena luna, bi naredili marsikaj, da bi njihov obraz izgledal bolj uplahnjen, manj podalpsko rdečeličen in ... bolj seksi. Tak, kot nam ga uspešno in za precej denarja dnevno prodaja popularna kultura (v sodelovanju s kapitalom). A uplahnjena lica in izguba podkožne maščobe lahko postanejo pereč problem, ki vpliva na posameznikovo psiho, ga lahko vodi v depresijo in socialno osamitev. Tako kažejo nekatere študije o sindromu HIV lipodistrofije, ki se lahko pojavi pri HIV pozitivnih osebah kot stranski učinek antiretrovirusne terapije.

Lipoatrofija pomeni izgubo podkožne maščobe na obrazu (lica, senca), rokah, ramenih, stegnih in zadnjici. Predvsem izguba maščobe na obrazu daje shujšan, izmrogan in nezdrav videz, ki je lahko varljiv. Imunološki status HIV pozitivne osebe z lipoatrofijo je namreč lahko povsem dober in v nasprotju s tem, kar okolica poskuša prebrati s posameznikovega obraza.

Lipoatrofije ne smemo zamenjati s splošno oslabeleostjo in izgubo mišične mase, ki se pojavi pri HIV pozitivnih osebah, ki se ne zdravijo. Upadla lica in gube pa so lahko tudi odraz običajnega staranja, ki je pri suhih še bolj izrazit. Zdravila starejše generacije za zdravljenje HIV okužbe so pogosteje povzročala lipoatrofijo, danes pa zdravniki izbirajo kombinacije, ki imajo manj stranskih učinkov, ali pa kombinacijo zdravil zame-

njajo, če se pri posamezniku pojavijo znaki lipoatrofije. Lipoatrofijo obraza je moč učinkovito zmanjševati tudi z lepotnimi posegi, pri katerih v lica injicirajo filerje (na primer iz hialuronske kisline) ali lastno maščobo. S tovrstnimi posegi seveda ni moč ljudi pomlajševati za dvajset let, a načeloma rezultati pozitivno delujejo na samozavest posameznika. Morda se ob branju vsega tega nasmihate, češ da se nikoli ne boste posluževali takšnih postopkov, kar je razumljivo; ob svežem in mladem izgledu na obrazu si je težko predstavljati psihične težave, ki jih lahko povzroči lipodistrofija na obrazu. Vendar pa sindrom HIV lipodistrofije ni le kozmetična nevšečnost. Povzroča namreč tudi nalaganje maščobe v predelu trebuha, zadnjega dela vratu in prsi, velike zaloge maščobe, predvsem v predelu trebuha, pa lahko resno ogrozijo zdravje. Zato je za HIV pozitivne osebe še toliko pomembnejše, da poskušajo živeti zdravo.

MITJA BLAŽIČ

Z LEGOM NAD AIDS

V Sloveniji imamo od 1. decembra lani po dolgem času spet nacionalno kampanjo o HIV/aids-preventivi. Nastala je kot odziv na naraščajoče število novih okužb z virusom HIV in je plod sodelovanja Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani, Ministrstva za zdravje RS, Inštituta za varovanje zdravja RS in nevladnih organizacij: DIH, Legebitra, ŠKUC, Center za preventivo aidsa in ranljive skupine CARS/ROBERT in Društvo študentov medicine Slovenije.

V okviru kampanje je do konca februarja potekal nagradni natečaj na Facebooku »Prenašaj sporočila, ne virusa in zmagaj.« Organizatorji so mlade povabili, naj ustvarjajo videe, spote, glasbene posnetke, stripe, zgodbe, sporočila, misli, fotografije, plakate in slogane, ki bodo ponudili najbolj svež in kreativen odgovor na vprašanje »Kako preprečiti širjenje virusa HIV?«. Svoje izdelke so objavljali na zidu Facebook skupine. Posebna komisija je izmed 18-ih prispelih izbrala zmagovalce in jih sredi marca predstavila na tiskovni konferenci na Direktoratu za javno zdravje pri Ministrstvu za zdravje. Prvo mesto je zasedel video Lego stop aids, ki ga je izdelal dijak Vid Zdovc, Manca Ogrizek se je z videom Learn from nature uvrstila na drugo, Aleksandar Domitrica s fotografijo mobilnika s kondo-

mom pa na tretje mesto. Sponzor natečaja, Agencija za mlade Collegium Mondial travel, ki se je hkrati zavezal, da bo mladim absolventom in maturantom na svojih potovanjih v okviru kampanje razdelil 8.000 kondomov, bo nagrajene odpeljal v Amsterdam, na Krif in v Rovinj.

Sicer pa nacionalna kampanja slavljata dve ranljivi skupini: mlade in moške, ki imajo spolne odnose z moškimi (MSM). Z različnimi aktivnostmi, kot so razdeljevanje nalepk, letakov, vizitk, plakatov, zloženek s kondomi in z lubrikanti po izobraževalnih institucijah, zdravstvenih ustanovah in po različnih drugih mestih druženja mladih in MSM, s spletno stranjo www.stop-aids.si, s pomočjo Facebooka, Youtuba, s flashmob dogodki ipd. želijo, kot pravijo, posameznicam in posameznikom prenašati sporočila o pomenu varne spolnosti. Kampanja Prenašaj sporočila, ne virusa!, pripravili so jo mladi za mlade in MSM za MSM, bo potekala do konca leta, predstavili pa jo bodo tudi na svetovni konferenci o aidsu julija letos na Dunaju, so še sporočili organizatorji.

foto: Nada Žgank/Memento

SUZANA TRATNIK

Pogovor z
Barbaro Rajgelj

Spolna usmerjenost ni najhujše, kar se ti v življenju lahko zgodi

Barbara Rajgelj je doktorica prava, docentka za civilno in gospodarsko pravo na Fakulteti za družbene vede in slabi dve leti sonajemnica prvega lezbičnega in gejevskega lokala v Sloveniji, Cafeja Open v Ljubljani. Med prijateljicami znana kot »odvetnica«, ki ji nikoli ne zmanjka idej in se loti prav vsega, če se ji le zdi dovolj tehtno. Predvsem pa človek, ki o vsem poglobljeno razmišlja, a to tudi sproti in zelo neposredno pove. Razkritje pa dojema kot vprašanje svobode, ki pa seveda ne more biti absolutna – o čemer pa je pripravljena z veseljem razpravljati.

Začniva z vprašanjem, ki se navadno postavi na koncu. Kaj vse lepega počneš trenutno?

(Smeh.) A lahko samo naštejemo? Trenutno popravljam izpite, pripravljam se na nov semester, večeraj zvečer sem tu v Open šraufala stole, tako da delam same rutinske stvari. Teh opravil je toliko, da po dveh letih dela v lokalu, pa tudi sicer na faksu, ne pridem do tega, da bi počela stvari, ki bi jih želela: spet poglobljeno študirala, pisala in brala.

Kako pa bi ti opisala sebe, če bi si morala pripisati nekaj vlog?

Navadila sem se, da se javno opisujem s svojim akademskim naslovom. Redko se opišem kot aktivistka, ker te vloge ne čutim tako močno, hkrati bi potem morala povedati, v čem je moj aktivizem.

Ne vem, če veš, da se o tebi večkrat pogovarjamo kot o tisti Barbari, ki ji nikoli ne zmanjka energije? A je to genetsko?

(Smeh.) Ne vem, če je genetsko. Zadnje čase pa veliko razmišljam o tem, da sem zelo preobremenjena. Ko se enkrat zavrtiliš v krogu prekomernega dela in obveznosti, se moraš ukvarjati še s tem, kako manj delati. Sem pa iz družine, v kateri delo velja za vrednoto. Zlasti oče mi je v mladosti pogosto na posreden način dal vedeti, da je vrednota pridnost, ne pa uživanje. Ko je videl mojega bratranca rekreativno teči po vasi, je komentiral, mar bi šel v delavnico, ne pa da leta okrog. Po drugi strani pa se mi zdi, da ta energija izvira tudi iz mojega nemira. Verjetno pa sem zelo naporna za ljudi okoli sebe, ker jih tudi potegnem za sabo.

Te kdaj jezijo ljudje, ki se ne morajo kosati s tvojo energijo?

Stvari poskušam razumeti tako, da za vse obstaja razlog in da sama nisem poklicana, da o tem sodim. Ne boš verjela, ampak mene tudi Ljudmila Novak ne jezi. Lahko pa te to zapelje v drugo skrajnost, da v bistvu ljudi pomiluješ, jih gledaš s pozicije nekoga, ki vse razume – torej hierarhično. To pa je mogoče nespoštljivo. Sicer pa je moje načelo, da vsak da od sebe, kar se mu zdi primerno in kar pač zmore. Ne, nihče me ne jezi.

Ko sem te pred leti spoznala, si bila zagreta doktorantka in vse zabave si zapuščala

predčasno, ker te je nenehno preganjalo akademsko delo. Nekoč sva se sporekli, ker si menila, da ne moreš narediti širšega coming outa, dokler se najprej ne razkriješ staršem. Potem so začele domine padati ...

Res je, čutim, da prebijam koncentrične kroge okoli te svoje zaprtosti. Najprej sem se razkrila prijateljem in prijateljicam, potem bratu, potem v službi in slednjič staršem. Zadnji krog, ki še ni prebit, pa je ožja okolica mojih staršev.

Mogoče se ni treba vsakič razkriti. Včasih je lažje, da ne lažeš, ampak tudi ne poveš vse resnice. Ko se sama pogovarjam na vlaku z naključnimi potniki, ne govorim o svoji intimi, ker se mi zdi to nepotreben stres.

Če gledaš konkretne situacije, je razkritje zagotovo nepotrebno. Ne moreš pa reči, da to, da nisi absolutno razkrit, ne vpliva na tvoje življenje. Jaz sem razkrita, ampak tisti delček, v katerem nisem, me vseeno omejuje. Pač moram o tem razmišljati in se v določenih situacijah tudi zadrževati. Ljudje dostikrat trdijo, da se jim ni treba razkriti, pa so kljub temu svobodni. Sama tega ne verjamem, ker čutim pri sebi, da s podiranjem meja razkrivanja padajo tudi meje moje nesvobode. Mogoče v vsakdanjem življenju ne znaš te nesvobode, saj lahko počneš, kar hočeš, se družiš z gejevskimi in lezbičnimi prijatelji, žuraš v gejevskih in lezbičnih prostorih, potuješ s partnerko ali partnerjem, celo greš na Parado ponosa, a imaš vedno pripravljen odgovor za vsak slučaj ... Nekje v ozadju te vseeno skrbi. Razmišljam, ali ni v Opnu tudi zato več splošnega programa, da imam alibi, da lahko v vsakem trenutku rečem, da je to odprt prostor za vse, ker mi je to v določenih situa-

cijah lažje kot vsakokrat reči, da je to lezbični in gejevski prostor. Mogoče je to povezano s strahom, kaj če bo ta moj stavek objavljen v Gorenjskem glasu, ki ga berejo sorodniki (smeh).

Zakaj si se odločila odpreti prvi gejevsko-lezbični lokal v Ljubljani in Sloveniji?

Leto preden sva s prijateljico odprli lokal, sem bila pogosto v Londonu in videla, kako je tam svet čisto drugačen in svoboden. No, vem, da to drži predvsem za velika mesta. Tako se mi je zdelo, da bi tudi Ljubljana morala imeti tak lokal. V začetku sem si zamišljala, da bi bil to dnevni lokal s hrano, časopisi in knjigami, a se je izkazalo, da si LGBT-populacija želi predvsem prostora za večerno in nočno druženje, čeprav zlasti slednje zagotavljajo drugi. Potem smo svoje začetne ideje nekoliko prilagodili potrebam okolja, tako da smo vedno več pozornosti začeli nameniti programu. Bogat program v Opnu je nastal tudi iz moje potrebe po ustvarjalnosti, zato, ker ljudje to potrebujejo, in tudi zato, ker želimo spodbujati participacijo v kulturnem življenju. Zato je, denimo, osnovna ideja večerov Open mic, da tudi občinstvo aktivno sodeluje.

Kakšne zaplete si pričakovala po odprtju lokala? Gotovo ne, da bo ta lokal v središču medijskega zanimanja?

Bilo me je strah. Pravzaprav je bil to strah pred neznanim. Nisem vedela, kaj lahko pričakujem. Poskušala sem se izogibati razmišljanju o tem, tudi o tem, da bi gostje, geji in lezbijke, lahko bili tarče. Ko so bile težave konkretne, sem spoznala, da jih pač sproti rešuješ. Nisem pa pričakovala, da me bodo tako zelo obremenili stiki z najrazličnejšimi ljudmi, česar prej nisem bila vajena. Poleg tega nisem bila izkušena v nobeni od vlog, v

katerih sem se kar naenkrat znašla: popolnoma sem bila neizkušena v gostinstvu, še stregla nisem nikoli, nisem bila aktivistka, nikoli prej nisem bila v vlogi kulturne delavke, nisem bila aktivna v neprofitni sferi, nisem imela izkušenj z mediji. Moje delo je bilo branje, pisanje in poučevanje. Nekatere stvari so bile zato kar težke, saj je gostinski lokal že sam po sebi problematičen prostor. Če pa je lokal jasno opredeljen kot gejevsko-lezbični, to prinaša še dodatno breme. Da je bilo delo še težje, smo podedovale še ne preveč rožnato prazgodovino lokala in je bilo treba najprej vzpostaviti drugačno kulturo lokala in obnašanja. Pred tole gostinsko izkušnjo ne bi nikoli verjela, kako izjemno nاپorna populacija so zlasti starejši strejti moški, pri katerih sem dolgo časa imela občutek, da v lokal pridejo izkazat svojo moč v svoji siceršnji družbeni nemoči, seveda vedno opogumljeni z alkoholom. Oblikovanje lokala kot gejevsko-lezbičnega je kljub jasni opredelitvi na spletni strani in v letakih, vseeno šlo postopoma. Spomnim se dogodka kmalu po odrtju lokala, ko sta se dve puncici poljubljali pred lokalom, zunaj pa so bile neke sosede. Jaz sem tebi in sonajemnici rekla, češ, a morata puncici to početi, a nam ne moreta malo prišparat. Ti si mi rekla, da sem mogoče odprla napačen lokal, če me to moti. Seveda me je to prizadelo. Zdaj se vse zdi tako običajno in samoumevno, ko pa gledam nazaj, sem tudi jaz potrebovala neko postopnost, navajanje, soočanje ... Imam pa srečo, da se lahko pogovarjam z ljudmi, ki so zelo izkušeni na sceni. Dojela sem, da je lezbično in gejevsko življenje razmeroma manj varno od strejtovskega, ampak da vsak tudi sam zase nosi odgovornost za svojo izbiro. Mi nudimo prostor, žal pa ne moremo zagotoviti absolutne varnosti.

Saj v demokratični družbi naj ne bi bilo potrebno zagotavljati take varnosti. O čem pa si razmišljala po lanskem napadu na Open, ko je 25. junija potekal literarni

večer, organiziran v sklopu tedna pred Parado ponosa?

Spomnila sem se očetovih besed, ko mi je enkrat prej rekel: »Barbi, v tem lokalu se bo nekaj zgodilo.« Sama že več kot deset let živim v krogu ljudi, ki jim homoseksualnost ni problem, in zato nimam realnega vpogleda v družbene razmere. On pa je mogoče imel neki intuitiven vpogled, ker socialno okolje vidi drugače kot jaz. Kot vidiš, veliko razmišljam o starših. Onadva si pač nista izbrala tega, kar sem si jaz, ampak sta z mano v tem in mi stojita ob strani, ker smo zelo navezani. Ob napadu sem najprej pomislila, da bomo lokal zaprle, saj ga bo napad uničil. Podpora aktivistov in aktivistk ter obiskovalcev in obiskovalk v dneh po napadu je bila za obstanek lokala odločilnega pomena. Informacije o incidentu so se tako hitro razširile, da se nismo niti spraševale, ali obveščati javnost ali ne. Dolgo časa sem imela občutek, da moramo goste v lokalu varovati pred medijsko pozornostjo, jim zagotavljati intimo in anonimnost. Odtlej tega občutka nimam več.

Takrat si tudi ti nastopila v medijih in sodelovala na tiskovki – spomnim se

tvojega večkrat citiranega stavka, da je »na knjigo padel kamen«. Ta zadnji korak v javnost seveda je oblika aktivizma.

Naj ti povem eno zgodbo o paradoksnem učinku tega mojega javnega razkritja. Naslednji dan po incidentu me je poklical neki sorodnik, rekoč, da je to grozno, ampak da bom že videla, kako bodo zdaj ti homoseksualci ta dogodek »izkoristili«. On ve, da vodim lokal, ampak očitno je raje razumel tako, kot da so v njem geji in lezbijke samo gostovali. Ljudje pač težko dojamajo, da je kaj takega možno tudi v njihovi družini.

Že dolgo se je na sceni govorilo, zakaj nekdo ne odpre tovrstnega lokala, ampak meni se je vedno zdelo, da se bo tega lotil nekdo s scene, ki se ne bo uklonil ne pritiskom ne premajhnemu zaslužku.

Zagotovo je moje siceršnje poklicno življenje zelo pomembna podlaga za to, da lahko zdaj počnem, kar počnem. Najbrž ni naključje, da smo vse, ki sodelujemo v Opnu, precej izobražene, ozaveščene in družbeno nekako usidrane. Po mojem tega lokala ne bi mogel voditi nekdo brez neke družbene pozicije in vse to zdržati. Na srečo nobena od soustanoviteljic lokala ne pristaja na to, da

bi bilo edino merilo uspeha njegov profit. Če bi štele kot uspeh profit, bi bil Open že zdavnaj zaprt.

Večkrat omenjaš, da je Open tvoj otrok. Vzgajaš ga tako, da se bo nestrpnosti znal upreti z močnim programom, z izdelanimi stališčem. Kaj vse se dogaja v Opnu?

Program se oblikuje okoli treh stebrov: zabava, družbeno-humanistični in kulturno-umetniški sklop z literarnimi večeri, razstavami in s koncerti. Zelo se mi zdi pomembno, da smo sestavile skupino mladih izvajalk elektronske glasbe Female'S'Cream, ki jo vodi po mojem prepričanju ena najboljših slovenskih elektro DJk. Vztrajam tudi na tem, da program poleg spola in spolne usmerjenosti sestavljajo tudi druge teme, saj sem prepričana, da spolna usmerjenost ni najhujše, kar se ti v življenju lahko zgodi. V družbi obstajajo tudi drugi hudi problemi, v katerih se lahko znajdejo tudi lezbijke in geji, zato se mi zdi pomembno da se ukvarjamo tudi z njimi, npr. z revščino, nasiljem nad ženskami, duševnim zdravjem, nacionalizmom. Že od začetka smo želele zagotavljati pretočnost občinstva: Open je jasno opredeljen gejevsko-lezbični lokal, v katerega so zaradi kvalitete programa vabljeni

vsi, ki pa se z vstopom v lokal za-vežejo k spoštovanju določenih pravil. Zadnjič sem v Barceloni dobila idejo, da bi na vrata obesili tablo, za kakšen lokal gre, in zapisali, da se po vstopu ne preizprašujeta ne spol ne spolna usmerjenost. Dovolj imam že tega, da moram problematičnim gostom pojasnjevati, ali smo res lezbijke in geji, kako to vemo, zakaj je tako, in če je to naravno – vsaj tu mi na ta vprašanja res ni treba odgovarjati. Zlasti na začetku smo bili kot živalski vrt – v smislu: Glej jih! Tukaj to ne sme biti stvar debate, seveda imajo vsi pravico do svojega mnenja, ampak tudi mi imamo pravico, da teh mnenj ne poslušamo. Po mojem gre za ne-spoštovanje in provokacijo, za to, da ljudje potrebujejo reakcijo, ki je drugje očitno niso deležni.

Kako vidiš vlogo lokala za samo lgbt-skupnost in mesto ljubljano?

Kot košček v mozaiku. Open je v bistvu otrok svojih staršev, ne samo mene in vseh, ki se angažirajo v njem in za njega, ampak vseh aktivistk in aktivistov, ki delajo že vrsto let. Hkrati upam, da se bo iz njega razvil kakšen drug prostor. Open je pomemben, ker prispeva k vsakdanji vidnosti, ki pa jo je v splošni javnosti še vedno premalo.

Ali se premalo dela na vidnosti ali pa je družbena situacija slabša?

Lahko govorim samo po občutku. Odzivi ljudi ob kakšnih aferah me res spominjajo na mračen slovenski srednji vek, na izbruh potlačeni-h frustracij. Sicer pa mislim, da

smo naredili veliko korakov naprej in da homoseksualnost le postaja nekaj običajnega.

Mogoče lahko izpostaviš kakšne prireditve v slabih dveh letih delovanja Cafeja Open ali poveš kakšno anekdoto?

Dobro obiskana in odmevna prireditve je bila obisk Rečanke Ane Dragičević, ko smo organizirale tudi solidarnostno akcijo zanj. Zame pa je bil to najnapornejši večer, ker so za šankom trije pijani moški grozili, da bodo razbili lokal in natakraje. Potem sem jih zvelkla ven in se z njimi tri ure klatila po prulskih lokalih, da ne bi ovirali prireditve. Dobre in pretočne so bile vse okrogle mize. Mislim, da tudi vsi tvoji literarni večeri pritegnejo različne ljudi. Ljudje najbrž potrebujejo občutek, da je nekaj z naše scene tudi zares dobro. Zato si prizadevam, da bi imeli zares kvaliteten program. Uspel je tudi tridnevni festival ob prvi obletnici lokala. Rada bi poudarila, da me veselijo vse dobre in uspešno izpeljane prireditve, ne glede na obisk ali odmevnost.

Hvala za pogovor.

No, upam, da sem strukturirano odgovarjala. Veš, jaz imam to pravniško pamet in se mi zdi, da moram vedno dati celosten odgovor, da ne smem ničesar pozabiti, ker je potem to luknja v sistemu. (Smeh.)

Danijel Malalan,

igralec, pevec,
voditelj priporočila

PET DOBRIH

1

Oder

Predstave, v katerih trenutno igram: *Moje pesmi, moje sanje* (PG Kranj), *Arlexport in Uh, ljubezen* (SSG Trst), *Nenavadna prigoda* (SNG GO), *Znamke, nakar še Emilija* (Gledališče Koper).

2

Fitness

Redna telesna vadba in fizična aktivnost. To mi je zelo pomembno, ne samo zaradi poklica, pač pa zato, ker to enostavno potrebujem. Ob tem ne morem mimo zdrave prehrane, ki sem jo, po dolgih letih neuspešnega hujšanja, le našteliral.

3

Družba

Kljub temu da s »samskostjo« dobro shajam, brez dobre družbe ne gre.

4

Knjiga

Kakšna dobra zbirka poezij ali roman. Romanov veliko preberem, tudi takih z erotično vsebino. Nazadnje: »Zapleši z menoj« (Hafis, založba CDK) in »Radosti gejevskega seksa« (dr. Charles Silverstein in Felice Picano, založba Škuc/Lambda).

5

Recept

Fitness proteinska torta z mandeljni in čokoladno kremo, brez rumenjakov, brez sladkorja, brez moke, ki sem si jo sam izmislil. Za poskusiti se morate osebno oglasiti.

MIHAEL TOPOLOVEC

ZASTRUPljena MOŠKOST: MAČIZEM IN HOMOFODIJA V Znanstveni PREOBLEKI

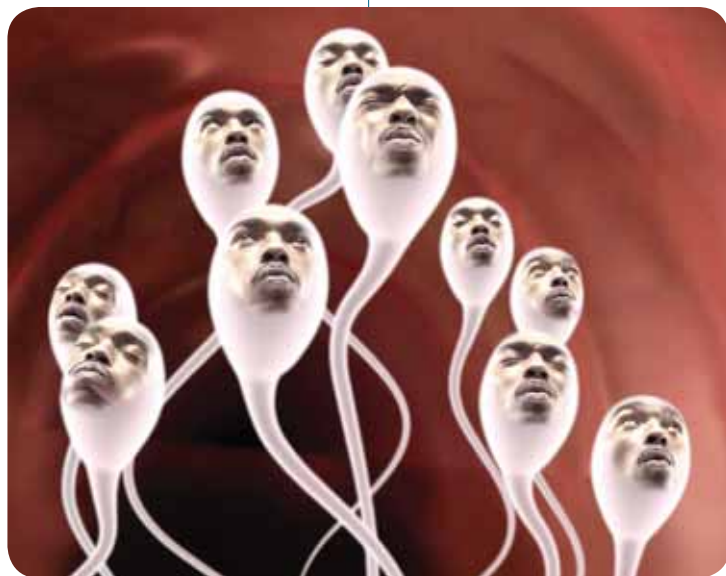
V slovenskem prostoru je dajanje medijskega glasu številnim nazadnjaškim miselnostim postalo vsakdanja praksa. Niti ne preseneča več, da dnevne časopise, informativne oddaje ter spletne strani polnijo konservativni populizmi, ki v svoji apokaliptično-vizionarski maniri svarijo pred pogubo sodobnega sveta. Medijsko vzbujanje množične paranoje pred izgubo moralnega kompasa, ki ima svojo os v pozitivnem vrednotenju stereotipnih pogledov na tradicionalno preteklost, je postalo temeljno sredstvo družbene komercializacije ter depolitizacije. Značilnost teh javno odmevnih tradicionalističnih diskurzov je njihova utemeljenost na znanstveni argumentaciji. Zdi se, da nanašanje na superiorni status, ki ga ima znanost v modernih družbah, služi za prikladen način legitimacije številnih iracionalnih tvorb, preko katerih se uveljavlja diskriminacija. Med te vrste medijsko privlačnih razprav že ustaljeno spadajo domnevno znanstvene ugotovitve o izginjanju razlike med spoloma, ki so svojo najnovejšo različico dobile v nadvse čudaškem diskurzu o kemijski feminizaciji moškega spola.

»Spolno čiščenje«

Pri govoru o kemijskem vplivu na pojav poženščenih moških gre za konzervativno izrabo sicer liberalnega diskurza o okoljevarstveni problematiki, ki znotraj globalnega političnega prostora postopoma pridobiva na svoji družbeni

pomembnosti. Umeščanje družbeno specifičnih pogledov na spol v objektivno polje okoljske problematike kaže na to, kako se zgodovinsko ustaljeni vzorci podrejanja prilagajajo novim razmeram sodobnega sveta ter si na ta način zagotavljajo lastno časovno kontinuiteto. Tako se patriarhalna podoba 'pravega' moškega razširja tudi skozi področje ekologije, ki na prvi pogled deluje popolnoma ločeno od vprašanj človeškega spola. Če na zadevo pogledamo iz nekoliko bolj radikalne pozicije, bi lahko celo trdili, da pojav takšne oblike diskurza spominja na tiste čase, ko je pojem 'čiščenje' bil uporabljen za legitimacijo političnega nasilja nad celotnimi populacijami.

Za kaj sploh gre? Boštjan M. Zupančič, ki je paradoksalno tudi sodnik na Evropskem sodišču za človekove pravice v Strasbourgu, je v svoji knjigi »Prva od suhih krav« opozoril na moralno, družbeno in politično regresijo sodobne družbe, ki se med drugim kaže tudi v sedanjem stanju gospodarske krize. Vzrok za to pa je v feminizaciji družbe, izginjanju 'pravih' moških in v tem, da ženske vse bolj prevzemajo prvotno moške pozicije. Takšen proces »poženščenja« moških naj ne bil posledica neposrednih družbenih sprememb, ampak škodljivih vplivov kmetijske uporabe pesticidov na moško hormonsko ravnovesje. Po tej interpretaciji so socializacijske spremembe moške spolne vloge zgolj posledica kemično mutiranega genetskega zapisa. Zupančičeva zaskrbljenost o izginjanju »testosteronskih« temeljev družbe izhaja iz nekaterih ekološko-bioloških raziskav, ki govorijo o obstoju t.i. hormonskih motilcev v okolju. Tako je že v 90. letih danški znanstvenik Niels Skakkebaeck opozoril na pojav nižanja mo-

ške sposobnosti oplodjevanja, kar naj bi bila posledica toksičnega učinka nekaterih kemijskih snovi, ki so jih v 50. letih začeli množično uporabljati za kmetijske ter industrijske potrebe. Te snovi (govor je predvsem o danes že prepovedanih substancah, ki pa zaradi svoje trdovratnosti ter pretekle prekomerne uporabe še vedno ostajajo del okolja: insekticid DDT, PCB, uporabljen kot hladilna in izolacijska tekočina v elektronskih napravah, ter pesticid atrazin) bi delovale kot okoljski estrogeni, torej umetno proizvedeni ženski spolni hormoni, ki moškemu odvzemajo biološko specifične karakteristike. Zavoljo kemične onesaženosti naj bi se zadnjih 40. letih število moških semenčic prepolovilo in nivo testosterona, prisotnega v hormonskem sistemu moškega, drastično zmanjšal. Po teh psevdoznanstvenih ugotovitvah, ki na podlagi raziskav, opravljenih na živalih (predvsem na vretenčarjih moškega spola, npr. na ribah, žabah in miših), slikajo darvinistično podobo moškega kot ogrožene vrste, se moška genetska mutacija izraža tudi preko vse večjega števila genitalnih deformacij (npr. nespuščena moda in nenormalno odprtje sečnice) ter v porastu raka na modih in prostati. Takšni simptomi telesne feminizacije so predstavljeni kot najbolj jasni pokazatelji bolezni, ki se razširja tudi na nivo moške psihe in celotne družbe.

Kemijsko feminizirana kultura

Zupančič govori o »demaskulinizaciji« možganov, ki ima za posledico psihološko ter družbeno razvrednotenje univerzalnih temeljev moralnega reda. Vrednote pravičnosti, solidarnosti, osebne avtonomnosti in družbene kohezivnosti so po Zupančiču del ekološko neonesnažene preteklosti, ki je temeljila na zdravem »alfa samcu«. Razlago o tem, kako je kapitalistično izkoriščevalski sistem rezultat kemijske feminizacije moških, Zupančič še dodatno podkrepi s psihoanalitičnim diskurzom. Prekomerna navezanost sinov na mater ter njihova nesposobnost osamosvojitve sta posledici genetsko feminiziranih moških, ki znotraj družine več ne zavzemajo vloge avtoritarnega očeta. Narcistična izprijenost sodobne družbe je tako rezultat genetsko degeneriranih očetov, ki zavoljo svoje bolezni niso sposobni določiti moralnih prepovedi, ter iz sinov, katerih hormonska feminiziranost je še dodatno okrepljena z odsotnostjo avtoritarnega očeta. V intervjuju za Dnevnikov Objektiv (9. 5. 2009) Zupančič izreče: »Če je feminizacija moških tisto, kar se vidi na površini, potem resnični problem, za katerega je bil vzrok seveda v maternici, nastopi v zgodnjem otroštvu: takrat, ko bi se moral deček poistovetiti s svojim očetom, ki je nosilec prepovedi. To je ojdipizacija, v kateri so instalirane moralne

preučuje vplive škropiva atrazin na reprodukcijo miši, ki bi lahko bili primerljivi z učinki na ljudeh.

»Znanstvena« homofobija

Perverznost vse te »znanstvene inkvizicije« zoper poženščene moške, emancipirane ženske in vse ostale »spake«, ki ne upoštevajo »naravno« določenih mej biološkega spola, je v njeni navidezni politični korektnosti. Pod pretvezo znanstvene argumentacije se nikoli ne izgovori tistega, o čemer dejansko ves čas teče beseda. Poženščen moški ni niti enkrat poimenovan z besedo homoseksualec. Čeprav pojem poženščenosti ni uporabljen izključno za označevanje telesnih gest, ki se jih stereotipno pripisuje homoseksualcu, je jasno, da najvišja stopnja feminiziranosti predstavlja moško nesposobnost izvajanja heteroseksualnega koitusa. Biološko-ekološka znanstvenost diskurza pa pade v trenutku, ko se govor o kemijski feminiziranosti razširi iz opazovanj moške neplodnosti na moralno obsodbo specifičnih oblik vedenja in načinov življenja. Ne samo da je kemijsko feminiziran moški neploden, sam se tudi obnaša kot ženska. Obnašati se kot ženska pa pomeni imeti žensko gestikulacijo, ženski značaj (npr. čustvenost, nežnost, občutek za estetiko) ter žensko seksualno zanimanje za moške. Iz tega lahko sklepamo, da je homoseksualnost kemična okužba moške vrste, ki se kaže kot moška imitacija ženske narave. Tako lahko torej Zupančičevo metaforo »suih krav«, ki ponazarjajo prihod spolno, finančno in moralno nerodovitnih časov, brez večjih težav nadomestimo z Rugljevim odkrito homofobnim izrazom »suih vej«.

norme [...]. Če se to ne zgodi, družba pade na predodjipsko raven, na kateri vrednote ne delujejo več.« Na tem mestu smo tako ponovno priča populistični izrabi psihoanalitičnega diskurza, kar je v zadnjem času že ustaljena praksa razširjanja nestrpnih idej.

Nadvse shizofren govor o iztrebljanju »moške rase«, ki svojo šovinistično vsebino črpa iz mešanice ekoloških, bioloških in psihoanalitičnih znanosti, pa ne prihaja zgolj od Zupančiča, ampak mu družbo na slovenskem prostoru delajo (vsaj) še trije: ekolog Anton Komat in biologa Gorazd Pretnar ter Gregor Majdič. Anton Komat v knjigi »Simbiotski človek«, ki tako kot Zupančičeva »Prva od suhih krav« predstavlja poskus znanstvene utemeljitve avtorjevih osebnih predsodkov, zapiše: »V sodobnem 'moškem' polu družbe vse bolj prevladujejo brezciljna apatija, brezvoljna vodljivost, nezainteresiranost, krotka pridnost, nekritična ubogljivost, vse manj je zdrave agresivnosti in aktivnega zanimanja za ženski spol, mladi moški se vse bolj feminizirajo v modnih trendih in fizični podobi. Po drugi strani se zdi, da ženske čedalje bolj 'vdirajo' v vse pore družbenega življenja, so vse bolj emancipirane in agresivne, vse več jih je samobranilk in vse več jih pogosto menja partnerje.« Vendar pa vse ne ostaja le pri 'nedolžnih' besedah določenih medijsko izpostavljenih posameznikov, saj so takšne seksistične domneve tudi del finančno podprtih raziskav, ki se izvajajo znotraj slovenskih raziskovalnih ustanov. Tako Gregor Majdič v okviru ljubljanske Veterinarske fakultete

ALMA M. SEDLAR

KAJ JE SOVRAŽNI GOVOR?

Čeprav je sovražnega govora tudi pri nas vedno več in je največkrat uperjen v predstavnike manjšin, si strokovnjaki in strokovnjakinje še vedno niso na jasnem niti o tem, kaj sovražni govor sploh je. Kako naj ga torej omejimo, če pa ga pogosto ne zmoremo niti prepoznati? Več prakse kot v Evropi imajo na tem področju v ZDA. Tam so začeli preganjati sovražni govor že sredi šestdesetih let minulega stoletja, najprej v študentskih naseljih, kjer je bil zelo pogost in največkrat uperjen v temnopolte ter pogosto tudi v geje in lezbijke. Sovražno izražanje je že takrat pogosto privedlo do nasilja nad predstavniki ogroženih skupin oz. do tako imenovanih dejanj iz sovraštva. Nema lokrat se je končalo z najhujšimi možnimi posledicami, tudi s smrtjo.

Na področju opredelitve sovražnega govora je odprtih kar nekaj pomembnih vprašanj. Še vedno, recimo, ni povsem jasno, koga naj zaradi takšnega govora sploh preganjajo, ali govornika (ki mu je običajno težko dokazati, da je nameraval spodbujati nasilje ali širiti sovraštvo) ali tistega, ki je, primerno spodbujen, sovražna sporočila udejanil s konkretnimi sovražnimi dejanji. Razni populistični, posebej tisti, ki z usmerjanjem sovraštva proti članom ogroženih manjšin nabirajo politične točke, so običajno pravi mojstri v izgovarjanju, da s svojimi besedami in sporočili seveda niso hoteli prav nič hudega in da so v imenu svete pravice do svobode izražanja zgolj skromno izrazili svoje mnenje. Najbolj splošna definicija sovražni govor opredeljuje kot *izraz za govor, katerega namen je degradirati, zastraševati ali spodbujati nasilje oz. škodljiva dejanja proti določenim osebam ali skupinam ljudi*. Razlogi za takšno sovraštvo lahko temeljijo na rasi, spolu, starosti, etnični pripadnosti, narodnosti, religiji, spolni usmerjenosti, spolni identiteti, mentalnih ali jezikovnih sposobnostih, moralnih ali političnih stališčih, ekonomskem položaju, poklicu ali videzu. Pojem »izražanje« se pri tem nanaša tako na pisno kot ustno izražanje, pa tudi na nekatere druge oblike vedenja v javnosti, kot so razne neverbalne oblike komuniciranja, recimo, nošenje majice z napisom »Moja punca ni lezbijka« ali mavrične zastave ali če govorimo o sovražnem izražanju, meta-nje gorečih bakel in kamnov. Ni pa, na primer, izražanje, če kihnete med smrtno tišino v nabito polnem gledališču ...

Ker je za preganjanje sovražnega govora ključno, da ga (po možnosti še pravočasno!) prepoznamo, bomo v naslednjih nekaj številkah revije Narobe analizirali nekaj posameznih primerov. Če sami naletite na izražanje, za katerega niste prepričani, ali gre za sovražni govor ali ne, vas vabimo, da se nam oglasite. Lažje bo, če bomo poskusili to ugotoviti skupaj.

MITJA BLAŽIČ

JEDLA – L'ENFANT TERRIBLE ALI PREŽIVETVENA STRATEGIJA?

Metelkova mesto. Klub Tiffany. Temačno, zakajeno in lepljivo zasmrajeno vzdušje neke subkulture. Noč. Pedri kapljajo. Šank. In nekoliko feminiziran, vidno nervozen mladeč divje briše pult s prevlažno krpo. Pristopim. »Džus z vodo.« »Na, lubica!, tle maš pomarančo, stisni jo v kotliček v sekretu, pa maš 10 litrov džusa z vodo.«

To je samo eden od urbanih mitov, ki krožijo po rožnatem podzemlju o l'enfant terrible slovenske homoscene, nevrotičnem mitološkem bitju, ki te lahko z enim samim samcatim zamahom jezika stre in neusmiljeno pokonča, da od tebe kvečjemu ostane le hlipajoča kosmata kepica. In takih drobnih hudobnih scenskih ehov se z leti nabere toliko, da pred človekom izoblikuješ tisti butasti rešpekt, ki ti preprečuje, da bi ga vsaj pošteno pozdravil, kaj šele, da bi pristopil.

Za srečanje sva se zmenila prek Facebooka. Kot vedno, par dni po preteku roka za oddajo člankov. Subject: PANIKA – GORI VODA – KONC SVETA!! Vljuden uvod, potem pa: Na juriši! »... pa me zanima, bi si jutri vzel eno urco časa zame, če te povabim na kafe al čaj al kuhano vino al pivo al martini z olivo da se malo pomeniva? Pridem, kamor rečeš ... častim pijačo in magari kosilo ... samo reci JA! ... jutri ali v nedeljo ... drgač mi jih bo urednik odrezal in bom lahko pela vlogo kastrata na naslednji Gradeviziji ... eee ... Kaj praviš?«

Blok iz šestdesetih, sedemdesetih. Skleпам po socialističnem vonju na stopnišču. Izvem, da so se pripravljali na moj prihod in da živi v socimrom, mokrimi sanjami moje mladosti. Da sploh ne bom opazil, da tu živita dva pedra, me pripravi na nered. Res ni fensi, je pa prijetno. Skuha mi kavo. Takoj mi je jasno, da me zver ne bo požrla, kot Saturn svojega sina v tisti črni Goyevi sliki. Pa saj to sem vedel že prej. »Ti si v nekaj letih postal zelo prepoznaven na sceni,« rečem. Prižge cigareto: »Na žalost v negativnem smislu. Saj vem, vsi imamo nadimke, samo meni ta Jedla ni všeč in je nastala iz čisto bedne fore. S Špangico smo šli iz

Tiffanyja k Frizerki, evo še nadimki (smeh). Bil sem ful lačen, Frizerka je pripravljala narezek. Jaz sedim, gledam in: 'Jaaaaaa, jedla, jedla, jedla, jedla, jedla!' In je bila rojena.« Dejan torej ve, da nosi zoprno nalepko: »Ja, vem, da sem na momente čuden karakter. Če mi je šel kdo v Tiffanyju na živce, ker je moril za šankom, sem mu to povedal. Če mi ni potegnil, ko se je hotel z mano dat dol, sem mu rekel ne! In potem je seveda prišlo ven, da sem samovšečen, samozadosten, jezikov, vzvišen. Nisem.« O njem vedo vsi vse, mi pripoveduje o IRCu: »Aja, Jedla! O tebi vem pa vse!« je včasih sledilo izmenjavi slik. Pa navadno niso vedeli niti njegovega imena. Dejan Primož Gradišnik. Dve imeni ... hm ... morda bo pa res kaj resnice v zgodbi o Dr. Jekyllu in Mr. Hydu. »Primož je krstno ime, meni je bilo vedno bolj všeč kot Dejan in vedno sem govoril, da si ga bom zamenjal. Pred časom se je ponudila priložnost, a se mi je zdelo čudno, da bi mi na dokumentih pisalo Primož, saj me vsi kličejo Dejan. Pa sem se odločil kar za obe imeni.«

Dejan Primož Gradišnik je avtohtoni Ljubljčan. Na stiku tisočletij je pri 22. naredil razkritje in se odselil od doma. Pravzaprav mu je

pri razkritju pomagala mama, ko je v njegovem rokovniku iskala datume nekih praznikov. Našla pa »pisma za dušo«, namenjena prvi ljubezni, ki ni bila pravega spola. In potem je bilo hudo. Tako hudo, da sem obljubil, da o tem ne bom pisal. Zdaj je bolje in odnosi so se umirili. »Domov grem enkrat tedensko, slišiva se tri do štirikrat na teden in imava normalen odnos mati-sin, ki je odšel. O moji spolni usmerjenosti ne govorimo.« Dejan je edinec. Očeta ne pozna, ker sta se starša ločila zelo zgodaj, a je vseeno imel očeta, saj se je mama zblížala s sodelavcem, ki mu je potem »igral očeta do 12. leta«. Potem je tudi ta odšel in je prišel tretji, ki pa »ni več očeta špilal«. Nista si tako blizu, da bi se mu razkril.

Brihten, a len. »Ko sem šel v prvi razred, sem znal pisati in govoriti srbohrvaško. Pri pouku sem se dolgočasil. Doma sem naredil domačo nalogo, učil se nisem nič in petke so padale. Če ti pokažem spričevalo, boš umrl od smeha: odličen, odličen, odličen, odličen, prav dober, zadosten, pogojno zadosten, dva popravca. V srednji šoli enako, prvi letnik dober, drugi popravc iz matematike, ki sem ga zamudil in je šla šola v k....« Srednjo šolo tiska in papirja je pustil

in zdaj je že veselih 15 let izreden dijak gostinske šole na Cenetu Štuparju. Vedno si je želel biti natak. In to tudi je, v Kantini peperončin v City parku.

»September 1996 – oktober 2001 – blue collar worker,« razkriva njegov Facebook. »Pet let sem bil v kombinezonu, fizikalc na Javni razsvetljavi. Moj uradni naziv je bil: vzdrževalec in urejevalec nesvetlobne cestno-prometne signalizacije (smeh). Poleti smo barvali talne obeležbe, pozimi postavljali, menjali in popravljali znake ter urejali cestne zapore, ko je bilo treba.« In kako preživijo gej v svetu prešvicanih, mesnatih, kosmatih moških in umazanije? »V službi sem bil avtiran zadnji dve leti. Mlajši so to sprejeli, starejši pa so me gledali malo postrani, ko se je razvedelo po firmi, a večjih problemov ni bilo. En šofer me je npr. nehal pozdravljati. Rekel pa ni nikoli nič.« In doda, da mu je bilo vedno malo nerodno, če ga je kdo videl na cesti, saj to ni poklic, s katerim bi se človek hvalil. Dokler mu nekdo ni povedal resnice: »Uau, sem te videl v kombinezonu, ko sem se peljal mimo in sem se skoraj zabil.«

Sceno je spoznal prek parka (Tivoli), kjer je, pravi, bolj kot izkušnje pridobival poznanstva, ki so ga kmalu pripeljala v Tiffany. Vstop je bil, kakopak, spektakularen: »Grozno! Imel sem oblečeno belo srajco in bele kavbojke. Notri pa so bile tiste fluorescenčne luči, tako da sem čisto odseval. In, saj veš, kakšne smo, ko pride kaj novega. Vsi gledamo in bulmo in meni je bilo samo za zbežati!« Se spominja časov, ko je bil v Tiffanyju še star lesen šank in en stolp in en CD. Dafne ga je spravila za šank. In potem je bil v Tifli inventar na službeni strani pulta kar precej časa. In še v Lanu in v K4. Aktivizem ga nikoli ni mikal,

bodisi zaradi stare garde, ki ni pustila nikogar zraven, bodisi zato, ker se mu je zdelo, da za sceno naredi čisto dovolj, če dela v edinem gejevskem klubu v državi, ki je tako ali tako vpet v aktivizem. Gradevizija nosi njegovo ime.

»Med nekim špricanjem smo bili pri meni, poslušali kasete, peli in se snemali, pa je padla ideja: dajmo pripraviti par komadov, pa bodo prijatelji gledali in poslušali in izbrali zmagovalca. In tako sva na prvi Gradeviziji v naši dnevni sobi leta 1997 pred štiriglavo publiko z Uršo odpela 18 komadov. Po četrti Gradeviziji je postala dnevna premajhna in smo se preselili na Metelkovo. Po štirih letih smo ugotovili, da je tudi Tiffany premajhen. Zdaj smo v Črnučah, v starem kinu.« Oktobrska Gradevizija, lani je bila že 14., ni parodija na Eurosong, to je Rozavizija, mi razlaga. »V začetku je bila zabancija, zdaj je nekaj med zabancijo, Evrovizijo in karaokami na festivalski način. Ker smo ugotovili, da je ljudem všeč, poskušamo vsako leto ponuditi nekaj novega. Tako smo npr. opustili petje čez originale in zdaj pojemo na matrice. Jernej Dermota je začel kariero pri nas, Nace Junkar je dobil dva učenca z našega odra, naši Barbara in Bojanca sta lani peli back vokale na koncertu Tinkare Kovač. Ni sicer poanta Gradevizije odkrivanje talentov, so pa v žiriji vedno kakšni znani.« Na Gradeviziji ne boste slišali samo evrovizijske glasbe, boste pa petje v živo. Dejan trdi, da prisegajo na glasbo, ne na šov. »Zdaj je projekt tako velik, da je pristal pod okriljem Kluba OGAE Slovenija. V njem sem generalni sekretar. To je slovensko združenje ljubiteljev Evrovizije, sicer je OGAE (Organisation Generale des Amateurs d'Eurovision) mednarodna organizacija, ki združuje državne klube

po Evropi. Brez pretirane samohvale lahko rečem, da je OGAE Slovenija nastal na mojo pobudo.« Dejan je velik ljubitelj Evrosonga. Dokler je tekmovalo samo 22 držav, je znal vsakič vrstni red skladb s točkami vred na pamet. V klubu je med aktivnejšimi, sodeluje pri pripravi klubskih tekmovanj, dvakrat letno imajo piknik, občni zbor ... Kljub vsemu na vprašanje, od kod usodna povezava med geji in Evrosongom, ne zna odgovoriti. »Ne vem. To je res fenomen. V našem klubu imamo 30–40 članov, od tega je samo en hetero. Samo v Beogradu sem bil na Evroviziji, ampak večje parade, kot so bile nočne zabave v Evroklubu, še nisem videl. Razen nekaj domačinov ni bilo tam nobenih strejtov. Ne vem, meni je dejansko muzika kul, pa tisto točkovanje, ko grizeš nohte, ali bomo prišli noter ali ne, ko itak veš, da ne bomo, pa potem slučajno pridemo, pa potem spet nohte grizeš, ali bomo dobili kakšno piko al ne, pa potem nikoli ne zmaga tisti, ki si želel, da bi zmagal, pa pizdiš še ves mesec. Včasih se sprašujem, kako moji matki ni bilo že prej kristalno jasno? Kot otroku mi je bila všeč Helena Blagne, plesal sem, hotel sem biti stevard in gledal sem Evrovizijo.«

Kateri stereotipi o Jedli ne držijo? »Tisti, ki me res poznajo, itak vedo, da večina ne drži. Je pa res, da se, če malo več spijem, vedno spravim v kakšno neprijetno situacijo, kot je bila npr. sinočnja v K4, ko sva imela z bivšim manjši incident. In tako je Jedla v svoj življenjepis dodala še eno dramsko zvezdico. Stereotipi, ki ne držijo? OK, gotovo nisem neko poosebljenje moškosti, nisem pa tudi taka drama queen, kot naj bi Jedla bila. Vsekakor se Jedla ni dala dol s tričetrt scene in ni se prodajala za denar.«

Jedla, ki je ljudje ne poznajo? »Joj, kako naj to povem, da ne bo izpadlo, da sem tik pred samomorom? Je zelo čustvena in sramežljiva. Ko rečem, da sem sramežljiv, ljudje umrejo od smeha, ampak sem res. In iskren in čakam do bo prihajal princ na belem konju. Lahko je tudi na oslu, samo da bo. Ni tako zelo zabavna in ni vedno pri volji, da bi zabavala druge, kot se od nje pričakuje. Jedla udari ven, ko stopim na sceno. Ven pride, ko odprem omaro in začnem iskati, kaj bom oblekel. Kljub temu, da so časi mojih six packov minili, sem še vedno rada v teliranih srajčkih in oprijetih majčkah. Mislim, da hoče ugajati. Ja, Jedli zelo godi, če jo ljudje pozitivno gledajo, če je malo v centru pozornosti. Če jo pohvalijo, da dobro izgleda, je tudi vesela.«

Brskam po njegovem Facebooku. Bleda fotografije nekih časov, ko je bil še vitkejši in je plesal, pričeške vseh barv, trenutki hedonizma in evrosongovske ljubezni z iskričnimi komentarji, Gradevizija in tudi kaj bolj pikantnega. In vidim, da se Jedle ne bojim več.

Medo žur
Tiffany, 10. 4. ob 23h
DJ Wragetz

Spremljajte novo spletno stran Medotov:
www.medoti.si

META BLAGŠIČ

ČUDOVITI ROŽNATI ČASI

V času globalnega kapitalizma konec 20. in na začetku 21. stoletja se je glbt-skupnost podobno kot že prej druge manjšine znašla v središču tržne ekonomije in postala svojstven fenomen, poznan kot roza ekonomija.

O roza ekonomiji (Pink Money, Pink Pound, Dorothy Dollar) se je začelo razpravljati v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, predvsem v povezavi z razvojem celega spektra specializiranih ekonomskih panog, namenjenih glbt-populaciji. Pri tem izstopajo predvsem turizem, modna in kozmetična industrija, zabavna in medijska industrija in še kaj. Vso to mašinerijo poganja populistični mit o domnevni potrošniški moči gejev in lezbijk. Predvsem gejev. Transseksualci, biseksualci, butch ženske, pa tudi lezbijke so v diskurzu roza ekonomije marginalizirane. In nenazadnje: glbt-skupnost je heterogena in marsikdo si izdelka ali storitve »z mavrično nalepko« ne more privoščiti ...

Medijska pozornost, ki jo pritegnejo nekatere množične priredite

ve, kot so Mardi Gras, športne igre Outgames in GayGames in kakopak kakšna parada ponosa v zahodnih prestolnicah, je zanimiva za veliko podjetij, ki so zagnala priložnost za zaslužek in so si v glbt-skupnosti pozitivno podobo začela graditi s finančno podporo zabavnih in dobredelnih prireditev.

Gejevski in lezbični trg se je postopoma in počasi razvijal od šestdesetih let naprej. Prva prelomnica pri aktiviranju tržnih aktivnosti za glbt-skupnost je bil stonewallski upor leta 1969, pomembna mejnika, ki sta tudi ustanovitev gejevskega časopisa Advocate leta 1967 in The Gay Playboy v sedemdesetih letih. Ena od prvih znamk, ki se uspešno trži na gejevskem tržišču, je vodka Absolut, ki z oglaševanjem svojega izdelka poskuša vzpostavljati podporo različnim pogledom na svet. Zanimanje za gejevske potrošnike se je v ZDA povečevalo vse do osemdesetih let, ko je tovrstno trženje za nekaj časa prekinila kriza, po-

vezana z aidsom. Vendar pa se je gejevski trg v ZDA kot tržna niša v vsej svoji polnosti razvil šele v začetku devetdesetih let 20. stoletja, ko se je tudi glbt-gibanje vse bolj pojavljalo v medijih s prizadevanji za civilne pravice in v boju proti virusu HIV.

V ZDA so korporacije (avtomobili Subaru, gin Tanqueray, moška oblačila Abercrombie & Fitch in American Express Financial Advisors), potovalne agencije (Orbitz), zavarovalnice (John Hancock) začele prikazovati gejevske in lezbične pare v oglasih na najbolj gledanih televizijah in v gejevskih časopisih. Pojavile so se gejevske revije (Gay Times, Diva), spletni portali za gejevskimi, lezbičnimi, biseksualnimi in s transspolnimi vsebinami (PlanetOut), oglaševalske agencije v lasti gejev (Prime Access in Mulryan/Nash), televizijske oddaje (Queer Eye for the Straight Guy). Vse to so bili znaki, da so geji in lezbijke dovolj velika in dobičkonosna skupina, ki si zasluži pozornost. Tudi v finančnem smislu.

Komunikologinja Katherine Sender meni, da razvoj roza trga in sorodnih habitusov ni bil naključen niti ni bil naraven rezultat domnevno vse večje strpnosti do glbt-skupnosti. Nasprotno, sprožili so ga tržniki (istospolno usmerjeni in heteroseksualni) zaradi možnosti, ki so jim jih ponudile strategije nišnega marketinga, hkrati pa so k temu prispevali tudi notranji vzgibi v gejevskem in lezbičnem gibanju po Stonewallu.

In kaj pokaže natančnejši pogled v oglase, ki se pojavljajo v gejevskem in lezbičnem tisku? Analiza 2748 oglasov v enainsemdesetih številkah revij *Out* in *Advocate* (1999–2008), ki sta opredeljeni kot »lifestyle« reviji za geje in lezbijke, pokaže, da v osnovi lahko ločimo med dvema tipoma oglasov: tisti, ki samo ciljajo na glbt-skupnosti in tisti, ki skozi oglaševanje poskušajo promovirati tudi strpnost.

Oglasi, ki promovirajo strpnost, ki so »osveščeni in politično korektni«, se manifestirajo v sinhronem

podpiranju aktivističnih, dobrodelnih in nevladnih glbt-organizacij na eni strani in profitnega sektorja na drugi strani. To je učinkovita metoda, ki povečuje solidarnost in pripadnost potrošnikov določeni blagovni znamki. A tovrstni oglasi so v manjšini. Še vedno namreč v oglasih izstopajo podobe, ki jih narekuje ekonomija in so narejeni po normah heteroseksualne večine. Feminizirani geji so tako pogost prodajni koncept, ker se zdijo kot potencialni predmet identifikacije najširšemu občinstvu: gejevska skupnost v podobi prepozna sebe, strejtovske občinstvo pa »dobrega soseda Janeza«.

V večini oglasov se pojavljajo podobe mladih, svetlopoltih moških, z discipliniranimi in zdravimi telesi. Umeščeni so v prostore zabave in priložnostnih aktivnosti, s kem-povskim odnosom do sveta. Priljubljene so androgine podobe, aluzije na spolnost in igranje z dvoumnimi pomeni, z metaforičnimi podobami in izrazi. Večina teh teles je umeščena v luksuzna stanovanja, na zabave na rajskih otokih ali križarjenjih, z žgano pijačo v rokah, nasmeškom na obrazu, belimi zobmi, z zlato kreditno kartico nekje v žepu in drveči v prestižnem avtomobilu.

Zanimivo je, da je analiza – navkljub domnevni večji poudarki na gejevski populaciji – vendarle pokazala, da oglaševalci v veliki meri nagovarjajo glbt-skupnosti na splošno. Nagovarjajo jih z nevtralnimi sporočili ali podobami, kar morda govori o tem, da se oglaševalci vendarle vse bolj zavedajo problema izključenosti in pestrosti skupin znotraj glbt-skupnosti. Tipični izrazi, ki se pojavljajo v oglasih, so »out«, »closet«, »pride«, »to know«, »diversity«, »hard« in so povezani s kul-

turnim kapitalom glbt-skupnosti. Značilna je tudi uporaba simbolov (mavrica, roza trikotnik, črn trikotnik, roza in modri trikotnik ...), ki še natančneje sporočajo, komu sta izdelek ali storitev namenjena.

Eksplisitno seksualnih podob je zelo malo, vendar sta pogosta namigovanje na spolnost in fiksiranost na disciplinirano moško telo, četudi oglas prodaja izdelek ali storitev, ki v resnični situaciji ali funkciji ni povezan s spolnostjo. Geje najbolj pogosto prikazujejo kot hedonistične in v povezi s spolnostjo, vendar so prisotne tudi podobe parov ter športnih in profesionalnih tipov.

Na podlagi analize lahko zaključimo, da oglaševalci v analiziranih revijah, ki najpogosteje oglašujejo izdelke višjega cenovnega razreda, večinoma nagovarjajo občinstvo kot hipermobilne, bogate in privilegirane geje in lezbijke. V revijah »Out« in »Advocate« so najpogosteje oglaševani izdelki priložnostnih dejavnosti (turizem in zabava), nato alkoholne pijače, modna oblačila, obutev in dodatki, zdravila ter finančne storitve.

Se v vsem tem prepoznate tudi vi?

ANAMARIJA ŠPORČIČ

OD TRIBADOLA DO LEZBOGRADA – 2. DEL

Ena izmed mnogih besed, ki smo jo na slovenski lgbt-sceni prevzeli iz angleščine, je tudi *dyke* oz. *dajk* (slednji zapis vedno pogosteje opažamo na internetnih forumih). Izvor besede ni povsem jasen (njen izvorni pomen je nasip oz. jez, lahko pa tudi jarek, kar nekateri povezujejo z lezbično afiniteto do ženskih »jarkov«), spada pa med tiste izraze, ki so bili sprva zmerljivke, nato pa so prešli v splošno rabo med lgbt-populacijo, čeprav še vedno veljajo za žaljive, kadar jih uporabi kdo izven lgbt-krogov. Kadar želimo bolj specifičen izraz za določeno »podvrsto« lezbijke, lahko pred besedo *dyke* vtaknemo cel kup pojasnjevalnih besed in dobimo npr. *trans dyke*, *bear dyke* ipd. V tridesetih letih prejšnjega stoletja se je v ZDA razvila subkultura, v kateri so se uveljavila striktna pravila glede izgleda in obnašanja tako imenovanih *butch* in *femme* lezbijk. Danes izraza uporabljamo bolj prosto tako v angleškem kot tudi v slovenskem jeziku, kjer se poslovenjeni izrazi *buč*/*bučica*/*bučarka*/*bučka* nanašajo na bolj močat videz dekleta oziroma ženske, *femme*/*femica*/*femka* ipd. pa na ženstven videz. *Butch* se v knjižni slovenščini pogosto prevaja z *možiča*, čeprav ne gre za povsem enak pomen. *Femme* po podobnem ključu postane *ženstvena lezbijka* (če vam uspe to absurdno dolgo besedno zvezo uporabiti v smiselnem stavku po treh vodkah, vam čestitamo), kar se uporablja tudi kot prevod za *lipstick lesbian*. Pred leti smo na Legebitrinem taboru med rezultati ankete našli še nekatere zanimive izraze, s katerimi naši anketiranci očitno obkladajo uboge bučice, na primer: *tovornakar'ca*, *mehankar'ca*, *dizelca*, *muško*, »ženska« (pri čemer narekuje nakažemo s kazalcem in sredincem obeh rok) in pa *bulldyke*, za tiste najbolj ekstremno močate gospe. Bolj ženstvene gospice pa po številu izrazov v slovenščini krepko zaostajajo za svojimi kolegicami. Zanimivo je, da očitno obstaja tudi nekakšno vmesno bitje, tako rekoč bučica v razvoju, za katero angleški jezik pozna izraze *baby dyke* in *semi-diesel*, pri nas pa nekako še nismo prišli do take silne stopnje diferenciacije. Prav tako nimamo ekvivalenta za angleški izraz *hasbian*, saj v takem primeru ponavadi le zaničljivo in nejeverno prhnemo: »Ona je pa zdaj kao *strejt*.« Tako ali tako pa po logiki prijateljeve stare mame vsem lezbijkam manjka moški, so torej »ledig« in zatorej vse po vrsti prave – ledbike.

LUKA PIERI

JANIS IAN

OTROK, KI JE PREBIJAL MOLK DRUŽBE

»Sva v Torontu, receptorka naju vpraša, če sva prišli na konferenco. Pat odvrne: 'Ne, prišli sva se poročiti.' Ženska pa: 'Kako lepo. Dali vama bomo poročni apartma.' Greva v kavarno. Natakarkar vpraša, ali sva tu zaradi konference. Odvrnem, da ne, prišli sva se poročiti. In dobiva kavo na račun hiše. Tako je bilo ves teden, kot da sva povsem normalni. Šele tedaj sem spoznala, kako samoumevno se mi je dotlej zdelo, da me imajo ljudje za nenormalno. V svojih havajskih srajcah sva torej šli v mestno hišo. Na koncu sva obe planili v jok. Nobeni ni bilo jasno, zakaj, saj je šlo le za kos papirja. Ampak prvič po tolikih letih skupnega življenja sva resnično čutili podporo celotne države. To je bil neverjetno močan občutek dostojanstva. Da si nekje, kjer se ti nihče ne bo smejal, nihče te ne bo pretepel, nikomur se ne boš zdelo čudaška. – No, nato sva se vrnili domov.«

Ameriška kantavtorica Janis Ian (7. 4. 1951) je prvič opozorila nase pri trinajstih (takrat se je tudi uradno preimenovala iz Janis Eddy Fink), ko je izdala za tiste čase skrajno drzno pesem *Society's Child*, o dekletu, ki zaradi pritiskov svoje matere in okolja zapusti temnopoltega fanta, češ da ji družbene norme ne dajejo druge možnosti. Kar je bilo za širšo javnost kontroveržno, je bila zanj vsak-

danja realnosti. Kot hči židovskih zakoncev v večinoma črnski soseski New Jerseyja je bila že kot otrok izpostavljena rasizmu, v katerem ni videla nobene logike. Mama in oče sta vsako poletje organizirala multi-kulturne taborne in FBI je imel že pred njenim rojstvom obsežno kartoteko o njeni družini.

Mlada Janis se seveda ni zavedala, kakšne odzive bo sprožila pesem. Nekatere radijske postaje so jo prepovedale, ena od postaj, kjer je niso, pa je celo zgorela in prepovedanost je za sabo privlekla groznilna pisma. Založba Atlantic Records, ki je financirala snemanje, ji je zaradi polemik vrnila posnetek, češ da ga ne more izdati.

Ploščo je končno leta 1967 izdala nova MGM-ova založba Verve Forecast in prilezla je na 12. mesto. Z njo je med drugim nastopila v oddaji *The Smothers Brothers Comedy Hour*, katere tarča sta bila rasizem in vietnamska vojna. Pri šestnajstih si je tako delila oder z legendami, kot so Joan Baez, George Harrison, The Doors in The Who. Več let zatem se ji je tedanji predsednik Atlantica javno opravičil.

Kljub temu da je bila še zelo mlada, je bila Janis Ian preveč svojeglava, da bi popustila pogojevanju vseeno spodbudil, da je iz leta v leto izpopolnjevala svoj talent.

Njen izjemni čut za melodijo in prodorna besedila, zaradi katerega se tudi uvršča med redke glasbenice in glasbenike, katerih dela nikoli ne zbledijo, prežema odlično ploščo *Stars* (1974). Poleg naslovnih pesmi (ki jo je leto zatem posnela Cher, z izjemnim občutkom pa jo je pela tudi Nina Simone)

sama plošča odraža neverjetno osebno in umetniško zrelost («When the war was over, I went dancing in the streets, with the corpse of my dead brother, to the sacrificial beat¹»), v pesmi *The Man You Are in Me* pa se skozi poetično besedilo že kaže tudi njen nekonvencionalni duh.

Kronski dragulj plošče je nedvomno čudovita balada *Jesse*, ki jo je začela pisati že pri 14-ih. Z njo je bila zadovoljna šele pri 20-ih, ko je »imela dovolj življenjskih izkušenj, da bi pisala o taki temi«. Koliko današnjih 20-letnih zvezdic bi lahko reklo kaj takega? Z Janisino ganljivo pesmijo o pogrešanem vojaku je leto prej imela velik uspeh že Roberta Flack, priredila

¹ Ko je bilo vojne konec, sem šla plesat na ulico, z bratovim truplom, ob žrtveniškem ritmu.

pa jo je tudi Janisina vzornica Joan Baez.

Najbolj znana uspešnica Janis Ian pa je seveda zimzelena *At Seventeen*, s katero si je kantavtorica leta 1975 prislužila prestižni grammy. S pesmijo o grdih račkah je mlada Janis v beli moški obleki nastopila v premierni epizodi kulturnega *Saturday Night Live* in fenomenalni album *Between the Lines*, ki perfektno spaja prvine klasičnega (folk) rocka, popa in bluesa, je dolgo ostal na vrhu lestvic. Iz njega še bolj kot prej pronicata Janisina tankočutnost in zrelost, zlasti v otožni *In the Winter*, melanholični *Water Colors* in srce parajoči *Tea and Sympathy*.

Leta grozljivih pisem so bila stvar preteklosti. Na valentinovo leta 1977 je Janis baje prejela 461 voščilnic, kot neposreden namig na

besedilo pesmi *At Seventeen*². O brezčasnosti njene največje uspešnice priča tudi dejstvo, da je po ponovitvi prve epizode *Saturday Night Live* prejela 300 mailov mladih gledalk in gledalcev, ki jim Janis dotlej ni bila znana in se jih je njen nastop globoko dotaknil.

Taki in podobni odzivi občinstva so vedno bili glavna motivacija za Janis Ian, ki se nikoli ni zmenila za togost glasbene industrije in ji ni hotela kloniti samo zato, da bi laže obogatela. Pisanje pesmi je tisto, kar jo najbolj veseli. »Razne Britney Spears lahko mirno prepevajo o banalnih stvareh, ampak moja naloga je, da pišem o stvareh, s katerimi se ljudje lahko posebijo. Tega ne bi mogla početi, če bi bila polna same sebe in bi živela v Bel Airu,« je svoj odnos do zvezdnitva povzela v pogovoru s priznanim voditeljem televizije Bloomberg Mikom Schneiderjem.

Avtentičnost besedil in čustev, ki jih izražajo, je nedvomno tisto,

² *To those of us who know the pain of Valentines that never came, and those whose names were never called when choosing sides for basketball.* (Takim, ki smo doživele bolečino Valentinov, ki jih ni bilo, in takim, katerih ime nikoli ni bilo izrečeno ob izbiranju ekip pri košarki.)

kar še danes odlikuje Janis Ian. Po manj uspešnih, morda manj drznih in manj osebnih, a vseeno kakovostnih ploščah *Afertonos*, *Miracle Row* in *Night Rains* ter spregledani *Uncle Wonderful* (izšla je samo v Avstraliji), ki pod krinko plesne glasbe à la *Footloose* in tipičnega beata osemdesetih opisuje mračne in pretresljive zgodbe (kot na primer pedofilijo), se je Janis 10 let posvečala le pisanju za druge.

V tem času je morala tudi preboleti težavno ločitev od portugalskega režiserja Tina Sarga (poročena sta bila od leta 1978 do 1983), ki jo je pretepal, ter se izvleči iz finančne stiske, v katero jo je pahnil bivši menedžer, ki ji ni odvajal davkov (pospravljaj jih je v svoj žep in je umrl, preden bi ga lahko tožila). Ker je bila za glasbeno industrijo »nedonosna«, je zastavila svojo hišo in leta 1993 končno izdala ploščo *Breaking Silence*, ki jo je kritika sprejela z navdušenjem in ki ji je prinesla deveto nominacijo za grammyja.

V albumu se dotakne številnih kočljivih tematik, med drugim opisuje tudi nasilje, ki ga je sama trpela³. Poleg dramatične balade o holokavstu *Tattoo* in naslovne pesmi o incestu pa je ploščo zazna-

³ *He learned it from his father and from his father's wife, he learned from the preacher who told her they were married for life, and if I'd had his children they might have learned from me.* (Naučil se je od očeta in od očetove žene, naučil se je od duhovnika, ki ji je povedal, da bosta skupaj do smrti, in če bi imela njegove otroke, bi se morda naučili od mene.)

movalo tudi Janisino javno avtiranje.

Starši in sodelavci so vedeli, da je lezbijka (sama je to odkrila pri devetih), in že nekaj let je bila v zvezi s Patricio Snyder, ki jo je spoznala, ko se je preselila v Nashville. Leta 2003 sta se poročili v Torontu, ker sta hoteli iste pravice in družbeni status kot njuni heteroseksualni prijatelji. V nekem intervjuju je Ian poudarila, da je že zaradi osveščanja pomembno tudi to, da se slavne osebnosti avtirajo, saj gre navsezadnje za državljanske pravice. Za pravico do tega, da se poročiš, s komer hočeš, ne glede na polt, veroizpoved ali spol.

O paradoksu položaja homoseksualnih parov v različnih državah je pred nekaj leti napisala genialno satirično pesem *Married in London* (»We're married in London but not in New York, Spain says we're kosher, the States say we're pork.«⁴), ki jo je možno brezplačno prenesti z njene spletne strani.

V novem tisočletju je izdala še tri studijske albume. *God & the FBI* se ironično navezuje na družbeno

⁴ Poročeni sva v Londonu, a ne v New Yorku, za Španijo sva košer, za Ameriko svinjina.

paranojo, ki jo je poznala že kot otrok, in vsebuje nekaj posrečeno lahkotnih, pa tudi tipično melodičnih pesmi (*Memphis*, *Jolene*, *Play Like a Girl*, *She Must Be Beautiful*), njen značilni intimistični čut pa pride še posebej do izraza v odličnem albumu *Billie's Bones* (2004), s katerim je želela počastiti Billie Holliday. Poleg prizrčnega dueta z Dolly Parton, *My Tennessee Hills*, album obogatita tudi nežna *I Hear You Sing Again* (po nedokončanem besedilu legende folk glasbe Woodyja Guthrija) ter presunljiva *Matthew*, o žrtvi zloglasnega homofobnega umora (»Did he walk too lightly, did he seem too shy? Did they feel like real men when he died?«⁵).

Leta 2008 je izdala intimno avtobiografijo *Society's Child*, rada pa tudi piše poezijo in znanstvenofantastične zgodbe. Bila je tudi redna kolumnistka za osrednjo ameriško lgbt-revijo *The Advocate* (na Janisini spletni strani je objavljenih nekaj najzanimivejših kolumn), s katero občasno še sodeluje.

Zaradi spleta okoliščin in delno lastnih odločitev, nenazadnje pa tudi zato, ker je bila kot kantavtorica od vsega začetka predana iskrenosti in se nikoli ni odpovedala integriteti, morda ni dosegla slave, ki bi si jo zaslužila, je pa zato danes srečno (ne)poročena babica (dva vnuka je dobila od Patine hčere), ki še vedno uspešno nastopa po svetu in počne, kar ji paše.

⁵ Je hodil prelahkotno, je bil preveč sramežljiv? So se počutili kot pravi moški, ko je umrl?

JASNA MAGIČ

Najboljša družina na svetu

Marijan in Christian sta Slovenca, ki že 25 let živita in delata v Ameriki. Tam sta tudi registrirala svoje 30-letno razmerje. Pri nas sta poznana kot tisti gejevski par, ki je v ZDA posvojil punčko, odločba o posvojitvi pa je s 1. marcem 2010 postala veljavna tudi v Sloveniji in predstavlja pomemben mejnik v slovenskem pravnem redu. Za Narobe smo se pogovarjali s Christianom (čeprav je tudi Marjan iz ozadja prispeval svoj delež k odgovoru) o procesu posvojitve, pričakovanjih, razočaranjih, srečnih koncih in nikoli dokončani borbi za enakopravnost. Družinica, ki ji lahko zavida marsikdo, med potovanji, delom in igro pozorno spremlja dogajanje v Sloveniji ter nestrpno pričakuje končno sprejete predloga novega Družinskega zakonika.

Pogovor z odvetnico Uršo Chitrakar, ki je zastopala Marjana in Christiana v postopku za priznanje tuje sodne odločbe o posvojitvi otroka

Zakaj ste prevzeti ta primer?

Vedela sem, da slovenska sodišča priznavajo odločbe tujih sodišč o posvojitvah, vendar še nisem zasledila, da bi sodišče pri nas odločalo o posvojitvi, kjer sta posvojitelja istospolni par. Christian, Marijan in Zora so prva družina z istospolnimi starši, ki sem jo spoznala. Ko sem se prvič srečala z njimi v New Yorku, mi je takoj postalo jasno, da ni razlogov, zakaj istospolni pari ne bi smeli imeti ali posvojiti otrok. Zato se mi je zdelo pomembno, da zahtevamo

Za posvojitev sta se odločila že pred več kot šestimi leti.

Želja po posvojitvi se je rojevala kar nekaj let, vendar sva vedno imela občutek, da je to zelo težaven proces. Šele ko sva preko prijatelja izvedela za gejevski par, ki je posvojil otroka, sva se končno odločila, da bolj intenzivno raziščeva to področje.

Sta se pri tem obrnila na agencijo za posvojitve?

Ne. Sodelovala sva s t. i. specialistko za posvojitev, ona pa je potem poiskala mamico, ki je želela dati otroka v posvojitev. Za tovrstno zasebno posvojitev sva se odločila, ker je bila preko agencije daljša čakalna doba, proces pa bolj kompliciran. Ko sva začela proces iskanja matere, sva hkrati tudi sprožila zakonski postopek za posvojitev. Sodelovala sva s posvojitveno agencijo v New Jerseyju, ki je pripravila študijo naših domačih razmer, preverila najino zgodovino, pa tudi najino finančno in socialno sposobnost kot potencialnih bodočih staršev.

priznanje take posvojitve in seveda me je zelo zanimalo, kako bo sodišče reagiralo in kako se bo odločilo.

Kako dolg je bil proces in kako je potekal?

Postopek se je začel novembra 2006, končal pa marca 2010. Postopek je potekal povsem drugače, kot sem predvidevala, saj sem očitno povsem neupravičeno pričakovala, da bo sodišče naš predlog že na prvi stopnji zavrnilo in da bom morala vlagati pritožbe na vrhovno in ustavno sodišče in na koncu morda celo na Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourg. Zato sem se v začetku veliko ukvarjala s sodno prakso evropskega sodišča.

Foto: zasebni arhiv Marijana in Christiana

So vaju obravnavali popolnoma enako kot heteropare ali sta se morala kot gejevski par soočiti s kakšnimi dodatnimi ovirami?

Ne, absolutno ni bilo nobene razlike, ker sva gejevski par. Od vsega začetka sva bila obravnavana kot vsak drug par, ki gre v posto-

So bile v procesu kakšne ovire in kako ste jih premagovali?

Prvo presenečenje se je zgodilo že takoj na začetku, ko je okrožno sodišče prekinilo postopek priznanja in na ustavno sodišče vložilo zahtevo za oceno ustavnosti 135. člena Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR) in celotnega ZRIPS. Okrožno sodišče je namreč menilo, da sta ta dva predpisa, ki bi ju sodišče moralo uporabiti v postopku odločanja o priznanju ameriške sodbe, v nasprotju z ustavo in z Evropsko konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ker onemogočata posvojitev zunajzakonskim in istospolnim parom in torej povzročata neenak pravni položaj. Ustavno sodišče se ni

spustilo v oceno ustavnosti navedenih predpisov, ker je menilo, da okrožnemu sodišču v postopku priznanja tuje sodne odločbe sploh ni treba uporabiti (spornih) določb ZZZDR in ZRIPS, ampak zakon, ki ureja postopek in pogoje za priznanje tuje sodne odločbe, tj. Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku.

Zanimiva situacija je nastala tudi, ko smo kasneje na podlagi

pek posvojitve. Bilo je precej zbiranja papirjev, izjav sodelavcev,

sorodnikov, ker je bil to del študije, ki jo je morala pripraviti agen-

cija. Oba sva morala izpolniti vrsto vprašalnikov, ki so se nanašali na najino življenje, vse podatke z vseh področij življenja pa je potem preverila še socialna služba. Prvo leto, ko posvojitve še ni bila uradna, sva imela polno napovedanih in nenapovedanih obiskov socialne službe. Preverjali so tudi

vse tiste, ki so pri nama živeli, varuško, goste, ki so prišli na daljše obiske, vse to seveda, da bi zaščitili otrokov interes.

Koliko časa pa so trajale priprave?

Študija primernosti je bila izvršena dokaj hitro. Center za socialno delo iz New Jerseyja naju je v treh mesecih potrdil, da sva primerna bodoča starša. Del priprav je bil tudi najin portfolio – pripravljena

pravnomočnega sklepa, s katerim je okrožno sodišče priznalo veljavnost ameriške sodne odločbe o posvojitvi v Sloveniji, vložili zahtevo za vpis v rojstno matično knjigo. Upravna enota zaradi obstoječih računalniških programov, ki podpirajo elektronsko vodeno matično knjigo, ni mogla opraviti vpisa obeh očetov, ker je bil v programu predviden vpis očeta in matere. Zato je bilo potrebno prilagoditi oziroma popraviti programsko opremo.

Zadnje presenečenje pa je bila zahteva za varstvo zakonitosti, ki jo je zoper pravnomočen sklep o priznanju ameriške sodbe o posvojitvi vložilo državno tožilstvo.

Zakaj, menite, je vrhovno tožilstvo vložilo zahtevo po varstvu zakonitosti?

Državno tožilstvo lahko vložijo zahtevo za varstvo zakonitosti zoper (vsako) pravnomočno sodno odločbo, če so izpolnjeni pogoji, predpisani v Zakonu o pravnem postopku. Vrhovno državno tožilstvo je menilo, da je okrožno sodišče zmotno uporabilo predpise in da so učinki priznanja tuje sodne odločbe o posvojitvi v neskladju z javnim redom Republike Slovenije, saj ogrožajo pravno in moralno integriteto obstoječe slovenske ureditve.

Kaj ta odločba pomeni za slovensko sodno prakso ter za proces trenutnega sprejemanja Družinskega zakonika?

Zelo pomembno se mi zdi, da je že okrožno sodišče podvomilo v ustavnost obstoječih predpisov, ki urejajo družinska razmerja in položaj istospolnih parov. O morebitni protiustavnosti teh predpisov se je v svojem sklepu vprašalo tudi vrhovno sodišče. V Sloveniji so torej sodniki tisti, ki ugotavljajo preživetost pravil družinske zakonodaje in tako opozarjajo na nujnost sprememb. S priznanjem tuje sodne odločbe o posvojitvi pa je prišlo do absurde situacije, saj istospolni pari v Sloveniji glede na trenutno (še) veljavne predpise ne morejo postati starši s posvojitvijo. Lahko pa posvojijo otroka v tujini in potem v Sloveniji dosežejo, da se taka posvojitve prizna in učinkuje ena-

ko kot vsaka druga. Enako nesmiselno je, da v Sloveniji posameznik (kljub istospolni usmeritvi) lahko posvoji otroka, istospolna partnerja skupaj pa tega ne moreta narediti.

Primer je zdaj zaključen in Christian in Marjan sta se odločila spregovoriti o njem, pred tem pa tega nista želela, ker ste jima vi tako svetovali. Zakaj?

Ker se mi zdi, da širša medijska in splošna javna debata o (kateremkoli) pravnem vprašanju, glede katerega teče sodni postopek, lahko pomeni neugoden pritisk na sodnike in tako morda slabo vpliva na njihovo odločitev.

knjiga za potencialne mamice, ki je vsebovala najine podatke, predstavitev naju samih, slike, izjave in tudi najine želje in pričakovanja.

Kako naporen je ta proces?

Finančno in emocionalno je bilo vse skupaj zelo zahtevno. S finančnega stališča zvezni zakon kot tudi državni zakon o posvojitvi strogo določajo stroške, ki so povezani s plačili materi, ki name-rava dati otroka v posvojitev. Na primer, vsak strošek, ki je bil namenjen bodoči materi, je moral odobriti odvetnik. Zakon je tu zelo jasen in se ga natančno upošteva, da se ne bi slučajno zgodilo, da bi se plačevanje stroškov materi razumelo kot neposredna kompenzacija za otroka, torej kot plačilo za otroka. Po čustveni strani pa je bil proces še težji. Nama se je namreč zgodilo, da smo prvo mamico našli dokaj hitro. Na podlagi profila naju je izbrala kot bodoča starša svojega otroka. Tako sva bila prisotna ob rojstvu deklice 24. decembra 2004 in bila dva dni v neprekinjenem stiku z otrokom v porodnišnici, tretji dan pa si je mamica premislila in se odločila, da obdrži otroka.

Kako vama je uspelo prebroditi ta udarec?

Bila sva popolnoma razočarana in zelo žalostna. Težko je opisati, kako sva se takrat počutila. To so bili najtežji dnevi v najinem življenju in na tisto punčko dostikrat pomisliva. Takoj po novem letu 1. januarja 2005 pa naju je poklicala specialistka za posvojitve, ki jo je zanimalo, ali želiva še naprej ostati v postopku posvojitve. Za naju je bila to zelo težka odločitev, vendar sva se kljub vsemu odločila nadaljevati, s še večjo željo in poglobljenim razumevanjem, kaj prinaša najina odločitev. Kmalu potem sva izvedela, da specialistka že sodeluje z bodočo

mamico, ki pa so jo izbrani starši zavrnilo, ko so izvedeli, da je oče otroka temnopoln. Naju seveda to sploh ni motilo, specialistka pa je še isti dan mamici poslala najin profil. Malo jo je skrbelo, da bi mamico motilo, da sva gejevski par, ko pa sva se mamici predstavila, je bilo jasno, da to ne bo problem. Hotela je le, da gre za odprto posvojitev. Bila sva izredno navdušena, hkrati pa prežeta s strahom, kaj če si mamica ponovno premisli.

In vendarle se je potem vse srečno izteklo ...

Ja, otrok naj bi bil rojen okoli 25. januarja 2005. Torej natanko en mesec po prvi izkušnji, ki se ni izšla. Mamica naju je nato poklicala že 4. januarja, saj so ji povedali, da bo verjetno rodila prej kot 25. januarja. No, po nekaj zapletih se je Zora rodila 5. januarja 2005. Takrat se je vse dogajalo tako hitro, v enem dnevu sva priletela v Phoenix, se odpeljala v porodnišnico in spoznala mamico in najino Zoro. Bila sva presrečna. Fizično odgovornost za Zoro sva podpisala v bolnici eno uro po prihodu in tako postala odgovorna za svojo hčer. Ker je bila Zora rojena prezgodaj, ni imela sesalnega refleksa, tako da sva morala takoj stopiti v aktivno vlogo staršev. Hranila sva jo na dve uri in tako sva preživela naslednje tri dni. Medicinske sestre in ostalo osebje so bili izredni. Vsi so bili navdušeni nad nama in nihče ni imel slabega komentarja.

Prej ste omenili odprto posvojitev. Kaj to pomeni?

Odprta posvojitev – na kratko – omogoča rojstni materi ostati v stiku z otrokom ter obratno, otrok lahko kadarkoli pridobi informacije o rojstnih starših. Glede razsežnosti odprte posvojitve se dogovorijo tako rojstni kot posvojitveni starši, dogovorijo se, v kolikšni meri bodo vzdrževali stike. Za odprto posvojitev smo se odločili, ker veva in priznavava, da bo Zora vedno imela svojo mamico in dve sestrici. Zora z mamico govori skoraj enkrat tedensko, midva pa ji pošiljava slike in poročila o Zorinem napredovanju.

Kaj pa vajino osebno življenje, kako je nanj vplivalo rojstvo Zore? In kako so jo sprejeli vajini bližnji?

Najino življenje je s prihodom Zore dobilo popolnoma novo dimenzijo. Presrečna sva in izredno hvaležna Zorini mamici za njeno darilo. Zora je največje bogastvo in dnevni vir sreče in zadovoljstva v najinem življenju, kot tudi življenju najine širše družine in prijateljev po svetu. Najini domači kot tudi prijatelji in tudi delovno okolje so nama v celem procesu stali ob strani in nama nudili vso pomoč, ki sva jo potrebovala. V službi sem dobil 3 mesece očetovskega dopusta, ki v Ameriki ni zakonsko določen, in moji 3 meseci so bili izenačeni z mamicami v podjetju, v katerem delam. Nikoli nisva naletela na negativne komentarje glede svoje družine. V Ameriki, kot tudi v Sloveniji,

so vsi ljudje, ki smo jih spoznali in srečevali, imeli samo pozitivne komentarje in Zora vedno vsem pove: »Mi smo najboljša družina na svetu!«

Kaj pomeni za vaju končno priznanje vrhovnega sodišča, da sta uradno starša male Zore tudi v Sloveniji?

Razlog za našo vlogo pred štirimi leti je bil, da se Zori omogočijo osnovne pravice tudi v Sloveniji ter da se jo prizna kot najino hčer in da postane slovenska državljan-ka. Zelo dobro se zavedamo odločitev vrhovnega sodišča in zelo sva hvaležna odvetnici Urši Chitrakar za izredno delo, pa tudi sodnikom, ki so v tej zadevi odločali in se odločili, čigavi interesi so pomembni. Vsi vpleteni smo se od vsega začetka zavedali, da bo ta proces dolgotrajen, hkrati pa pomemben za nas kot družino in tudi za slovensko družbo. Vsi smo bili izredno veseli, ko smo zvedeli za končno odločitev vrhovnega sodišča, še bolj pa, da je odločitev prišla v tem pomembnem trenutku, ko se sprejema predlog novega Družinskega zakonika.

Kako doživljata razpravo o novem Družinskem zakoniku, predvsem tisti del o istospolnih družinah?

Kadar sledim komentarjem, vidim, da je naša družina do sedaj imela veliko srečo. Sedaj se zavedava, bolj kot kdajkoli prej, kako je Slovenija nazadovala v odnosu do spoštovanja človekovih pravic in ravno ti komentarji so glavni razlog, da sva želela spregovoriti tudi o svojem primeru. Pokazati sva želela, da smo kot vsaka družina ne glede na spol staršev.

Foto: Anamarija Šporčič

ANAMARIJA ŠPORČIČ

V deželi dolgega belega oblaka

Po nekajletnem sanjarjenju človeka včasih le sreča pamet in se spomni na to, da danes tudi na povsem drugo stran zemeljske oble ni več potrebno potovati po več mesecev na zanikrnih ladjah, temveč vas tja v roku kakšnega dneva ali dveh relativno udobno dostavijo velike jeklene ptice, na katerih vas zgledno nahranijo in vam ob tem predvajajo še kakšen bolj ali manj obupen film, vse skupaj seveda za primerno ceno. In sem šla. Nova Zelandija leži na jugozahodnem delu Tihega oceana in je ena izmed od Slovenije najbolj oddaljenih dežel, časovna razlika pa znaša kar 12 ur. In ker boste prvih nekaj dni tako ali tako zamenovali dan in noč, se lahko že kar takoj odpravite raziskovat nočno življenje, za kar pa se morate znajti v enem izmed treh večjih mest: Aucklandu, prestolnici Wellingtonu ali Christchurchu, če se nahajate na jugu. Preostale novozelandske naselbine so namreč bolj miniaturnega značaja in premorejo le najosnovnejšo infrastrukturo, kamor se gejevski lokali zaenkrat, kdove zakaj, še ne uvrščajo. Največja lgbt-dogodka sta poletna festivala Hero in Big Gay Out, ki se oba odvijata v Aucklandu v februarju ali marcu in pritegneta precejšnje število ljudi, o njihvi pomembnosti pa pričajo tudi vsakoletni gostje iz političnih kro-

gov, ki pridno prihajajo nabirat točke. Kljub pomanjkanju kakšnega silnega lgbt-dogajanja se zdi dežela gejem in lezbijkam prijazna. Vsi hostli, v katerih sem stanovala, so bili gej-frendli in tudi, ko sem na recepcijah spraševala o dogajanju na sceni in v klubih, nihče izmed receptorjev ni zardel in se skril pod pult, temveč so mi vsi z veseljem pomagali. Nova Zelandija je bila med prvimi državami, ki so uvedle volilno pravico za ženske, istega leta (1893) pa so dobili tudi prvo županjo v Britanskem imperi-

ju. Britanska osvajanja pa so s seboj seveda prinesla tudi njihovo zakonodajo, ki je od leta 1840 pa vse do sredine osemdesetih let prejšnjega stoletja kriminalizirala homoseksualne spolne odnose. O lezbijkah, kot običajno, niti besede. V zadnjih dvajsetih letih je država naredila velik korak naprej in danes so istospolne partnerske skupnosti skorajda izenačene s heteroseksualnimi, z izjemo posvajanja otrok in nazivom »zakonska zveza«, ki si ga pedri pač ne zaslužijo in se morajo zato zadovoljiti z nekim čudom, ki se mu

reče »civil union«. Še dobro, da ni »civil laško«. Novo Zelandijo sestavljata Severni in Južni otok (ter še nekaj manjših otočkov), ki se med seboj precej razlikujeta. Če ste na severu uživali v ponorelem praprotnem pragozdu, peščenih plažah in geotermalnih pojavih, vas na jugu pričaka nekakšna povečana Slovenija: zasneženi gorski vršaci in prelazi, ledeniki, smaragdne reke, približki kraških jam, milje in milje zelenih pašnikov, na katerih se ležerno prestopajo krave in ovce, ter najjužnejši vinogradi na

svetu. Kar tri četrtine vsega prebivalstva živi na Severnem otoku, jug pa velja za nekolikanj eksotično in prvinsko počitniško destinacijo, kjer se vse odvija bolj počasi in se živi bolj lagodno, »ker so južnjaki leni«, kot so nam zaupali na severu. Nekateri stereotipi so pa res globalna reč. Kljub temu pa je bil ravno »naš južnjak« tisti, ki je prišel z vinogradništvom v Novi Zelandiji, in podjetje naše gore lista Ivana Jukića je danes največji pridelovalec novozelandskih vin, ki so vsekakor vredna pokušine. Večkratne.

Dežela je precej redko poseljena in ima zgolj enkrat več prebivalcev kot naša kokoška, je pa zato skoraj trinajstkrat večja. Potovanje po sami Novi Zelandiji posledično ni tako preprosto, kot se zdi na prvi pogled, saj boste za ogled vseh zanimivosti porabili vsaj mesec dni časa in prepotovali kakšnih 4000 ali več kilometrov. Železniških povezav je malo, zato vam preostanejo avtobusi ali najem avtomobila, če vas mikajo vratolomne vožnje po levi. Na svoji poti se boste pogosto znašli sredi ničesar, med prostranimi pašniki, hribi in dolinami, ki močno spominjajo na reklamo za neke vijolično navdahnjene čokoladne tablice, dasiravno svizcev ni bilo na spregled. Pravzaprav na Novi Zelandiji izvorno sploh ni bilo kopenskih sesalcev, zato so se razvile številne neleteče vrste ptic, ki pa so si ob prihodu psov, mačk, kun in drugih žverc gotovo zaželele, da bi šla evolucija v drugo smer. Vsem dobro znani kiviji so prav zaradi omenjenih krvoločnežev danes ogrožena vrsta, prav tako pa se prikažejo le ponoči, zato jih je mogoče videti le v živalskih vrtovih. Tam pridno nabirajo kroge svojega zatemnjenega in zastekljenega bivališča in se jim, kuram trapastim, niti

ne sanja, da je zunaj pravzaprav dan in da jih v živalskem vrtu vlečejo za kljun.

Nova Zelandija je poleg ptičjega življa (prikupni kakapo, precej neprijetno dišeči beli morski vranter nadležna kea, ki vam z avta profesionalno pobere vse nepritrjene gumijaste dele v nekaj minutah) predvsem raj za vse ljubitelje morskih sesalcev. Mnogo krajev ponuja opazovanje kitov vseh mogočih vrst, tolsti tjunji se redno sončijo na skalah in delfini vas navdušeno pozdravijo, ko navsezgodaj zjutraj z njimi zdrsnete v vodo. Kot eden najboljših krajev za ogled delfinov je znana Kaikoura, ki je ob našem obisku vsekakor upravičila svoj sloves. Ko so nas ob petih zjutraj v izjemno nemodnem neoprenu zvekleli na odprto morje, smo najprej seveda bentili, kaj nam je tega treba, nato pa kaj hitro utihnili in opazovali fantastičen sončen vzhod, ki mu je sledilo plavanje s stotinami delfinov. Imeli smo srečo, da smo nalteli na res ogromno kolonijo, in srebrne beštije so bile poleg tega še odlično razpoložene in so ves čas plavale v naši neposredni bližini. Če za obisk Nove Zelandije obstaja kakšen res dober razlog, potem je to prav neverjetna izkušnja plavanja z delfini.

In ker so Novozelandci tako zelo odmaknjeni od preostalega sveta, jim je bilo pogosto dolgčas in so v prostem času izumljali vse mogoče adrenalinske neumnosti. Tako lahko v njihovi rojstni državi preizkusite bungee jumping, zorbing (kdo pa ne bi hotel, da ga vtaknejo v veliko napihnjeno žogo in ga zakotalijo po hribu navzdol?) in vožnjo z jet boatom, posebnim čolnom, ki lahko pelje po izredno nizki vodi in celo brzicah, hkrati pa vas prijazni striček za volanom še nekajkrat obrne za 360 stopinj. Pa še kaj bi se našlo, od padalstva do smučanja na vodi, saj je Nova Zelandija res pravi raj za adrenalinske navdušence, kot se danes

reče tem ne povsem mentalno zdravim ljudem. Itinerarjev po Novi Zelandiji je toliko, kolikor je turistov. Sama sem se iz svetovljanskega Aucklanda odpravila najprej na čudoviti polotok Coromandel, kjer domujejo sanjske peščene plaže, nato pa proti turističnemu mestu Rotorua, ki je znano po svojih geotermalnih pojavih in večji koncentraciji prvotnih prebivalcev Nove Zelandije. Maori so se v zadnjih letih naučili svojo kulturo uspešno tržiti in jo vključili v turistično ponudbo kot bistven element. Zanimivo si je ogledati kakšno predstavo z njihovimi tradicionalnimi plesi in s petjem ter

izvedeti kaj o njihovi zgodovini in legendah. Pot me je nato vodila do jezera Taupo, največjega jezera v Novi Zelandiji, v bližini katerega se nahaja nacionalni park Tongariro, ki ponuja večurne in večdnevne trekinge za prej omenjene adrenalinsko navdahnjene osebkke. Sledilo je simpatično mestce Napier, ki so ga po potresu v

tridesetih letih obnovili v art deco slogu in kjer vsako leto poteka Art Deco Festival (ja, točno to, bleščice, perje in čunje iz dvajsetih let). Glavno mesto Wellington ponuja veliko, predvsem pa je zanimiv nacionalni muzej Te Papa, kjer lahko vidite orjaškega lignja v formalinu in cel kup drugih fascinantnih eksponatov. Potem pa

hop na trajekt in že smo na Južnem otoku, kjer se najprej igram z delfini v Kaikouri, nato obiščem prikupno obalno mestece Akaroa in se nato zadržim v največjem južnem mestu, Christchurchu, čudoviti kopiji britanskih mest. In že prečkamo Novozelandske Alpe do Tasmanovega morja, si vmes pogledamo nekaj veličastnih slapov in se ustavimo pri ledeniku Franz Josef. Ja, Avstrijci so nas spet prehiteli. Kot da še nimamo dovolj zmrznjenih gmot, se nato lahko pomudimo še ob ledeniku Fox, sledi pa jezero Matheson, vožnja z jet boatom po reki Haast (ja, tudi Nizozemci so že bili tu) in nočitev v Wanaki. Sledi adrenalinska (v mojem primeru pa bralna in lenorična) prestolnica Queenstown, naslednji dan pa fantastični fjord Milford Sound. In skoraj smo pri koncu, čaka nas še prekrasno jezero Tekapo, kjer se prav nesramno prehladimo, in že smo žalostni na letalu iz Christchurcha proti Sydneyju, s šalom okrog glave in redno dobavo vodke za ubogo vneto grlo, pred nami pa 37 ur letenja in čakanja na letališčih. Nova Zelandija – fantastična dežela, vredna vsake septotele.

GAYSGREEN

... pa tudi **L, B, T** in vsi, ki ste dovolj **Queer**, da berete *Narobe*.

Tokrat:

PLASTIČNE VREČKE

1

Končno se spravita v šoping, ti nabereš jabolka, on pomaranče, spomniš se še na čebulo in krompir.

4 VREČKE!

2

V soboto odideta na tržnico, ti imaš rada rukolo, ona radič. Obožuješ motovilec in regrat. Ona ne.

4 VREČKE!

3

V papirnici kupiš svoj najljubši kuli, ona medtem skoči po milo v sosednjo trgovino.

2 VREČKI!

4

Plastična vrečka, ki pri tebi živi pol ure, umira več stoletij in bo v tem procesu naredila ful štale. Na leto pogine več kot milijon živali, ker plastične vrečke zamenjajo za hrano. Tiste, ki preživijo, skupaj s plastiko končajo na tvojem krožniku. Vrečka razpada na majhne delce ter onesnažuje zemljo in vodo. Aja, na svetu recikliramo samo 3% plastičnih vrečk.

5

Zmanjšaj uporabo plastičnih vrečk na nullo; uporaba papirnih vrečk ne pomaga, navadi se na vrečke iz blaga! Uporabljalj nahrbtnik, košaro, nauči se narediti furoshiki (japonsko tradicionalno culo) ali pa vsaj uporabljaj biorazgradljive vrečke.

Za vse družine! Za pravice vseh otrok. Za človekove pravice.

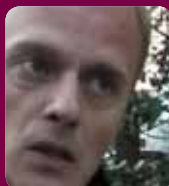
POLONA JUH, IGRALKA

Mislim, da je potrebno Družinski zakonik podpreti. Le če bomo vedeli, da reprodukcija ne pomeni samo neko konservativno mišljenje o družini kot celici v heteroseksualnem odnosu, bomo verjetno lahko naredili nek korak naprej.

DR. LJUBICA MARJANOVIČ UMEK, RAZVOJNA PSIHOLGINJA

Na področju čustvenega razvoja je na primer zelo pomembno, da odrasla oseba otroku zagotavlja varnost in sprejetost in nobenega razloga ni, da tega ne bi mogla zagotavljati dva starša istega spola.

DR. KLEMEN JELINIČ BOETA, ANTROPOLOG

Zdi se mi, da je skrajni čas, da Slovenci naredimo korak naprej in postanemo bolj svobodomiselni, bolj napredni, bolj moderni. Gre za zelo preprosto reč: ali verjameš v enakopravnost vseh ljudi ali ne.

IZTOK ŠORLI, RAZISKOVALEC

Če nasprotnike Družinskega zakonika poslušam bolj natančno, ugotovim, da jih na gejih in lezbijkah moti še vse kaj drugega kot samo to, da bi posvajali otroke.

MAG. SUZANA TRATNIK, PISATELJICA

Mislim, da je čas, da začnemo živeti v skladu s stoletjem, v katerem živimo – to je 21. stoletje. Naveličana sem 19. stoletja in razlag o medikalizaciji homoseksualnosti.

SAŠA TABAKOVIČ, IGRALEC

Pozivam slovensko javnost, da podre Družinski zakonik, ker je dober, ker je pravičen in ker odpravlja vse tiste pomanjkljivosti, ki so se že zdavnaj izkazale za katastrofalne.

DR. ALENKA ŠVAB, SOCIOLOGINJA

Država s tem zakonikom uresničuje zgolj samo svoj dolg do državljanek in državljanov, ki so diskriminirani na podlagi obstoječe družinske zakonodaje.

MAJA DELAK, PLESALKA

V vzgoji otroka je potrebno veliko ljubezni, časa, vztrajnosti, predanosti... Zdi se mi krivično do otroka in do ljudi, ki so pripravljeni to dati od sebe, da se jim ta možnost okrne na kakršen koli način.

NEDA R. BRIC, REŽISERKA IN IGRALKA

Ljudje včasih niso razumeli, da je zemlja okrogla, da ženske lahko delajo in se šolajo in čeprav se zdi, da je to neka čisto druga tema, je to pravzaprav ista stvar: potrebno je premakniti predsodke v glavah in dovoliti, da je ljubezen ljubezen.

BOŠTJAN GORENC PIŽAMA, STAND-UP KOMIK

Ne vidim tega, kar pravijo nekateri, da bo zdaj konec klasične družine. Mislim, da vse oblike družine lahko čisto dobro shajajo druga ob drugi.

NEBOJŠA POP – TASIĆ, DRAMATURG IN PERFORMER

Tisti, ki so proti Družinskemu zakoniku, govorijo predvsem o nekih možnih zlorabah tega zakona... Ampak zloraba nima spolne usmerjenosti. Ničkolikokrat smo že slišali, kako heteroseksualni pari zlorabljajo neke od boga dane, naravne zakone.

DR. ALEŠ ČRNIČ, SOCIOLOG

Kritike Družinskega zakonika so zelo pavšalne, zvenijo zelo demagoško in so racionalno zelo slabo opredeljene.

DR. METKA MENCIN ČEPLJAK, SOCIALNA PSIHOLGINJA

Upam, da se ne bo ponovno zlorabilo instituta referendum – tisti, ki se poslužujejo referenduma z namenom, da bi ožili pravice ali ohranili diskriminacijo, ta institut namreč grobo zlorabljajo.

MATEJA ROJC, SLIKARKA

Mogoče bi bilo dobro, da bi klasičnim družinam za en mesec vzeli vse njihove pravice, da bi videli, kaj pomeni, če si brez njih.

DR. MILICA ANTIĆ GABER, SOCIOLOGINJA

Zakonodajalec je upošteval stroko, kajti raziskave kažejo, da so družinske oblike veliko bolj raznolike, kot jih priznava naša zakonodaja, da je socialno starševstvo veliko bolj razširjeno, kot je videti na prvi pogled, in da je bilo veliko otrok zato, ker je zakonodaja capljala za vsakdanjo prakso, diskriminiranih.

Poglej spletno stran kampanje v podporo novemu Družinskemu zakoniku: www.zavsedruzine.si.

Oglej si mnenja o novem Družinskem zakoniku, strokovne razprav z okroglimi miz, znanstvene raziskave o istospolnih družinah...

Pridruži se Facebook skupini Za vse družine.

Podpiši peticijo: www.petitiononline.com/druzine/petition.html.

Kampanjo podpirajo:

DIH – Društvo za integracijo homoseksualnosti, Društvo informacijski center LEGEBITRA, Mirovni Inštitut, Društvo Parada ponosa, Škuc LL, Amnesty International Slovenije, Zavod za kulturo raznolikosti Open, Mladi Forum, Zares Aktivni, Mladi liberalni demokrati.

Pomoč

LEGEBITRINA SVETOVALNICA – poteka v obliki osebne svetovanja, podpore in pomoči. Vsak torek in četrtek med 16. in 18. uro na Trubarjevi 76/a ali po telefonu 01 430 51 44. [www.drustvo-legebitra.si]

MAVRIČNA SVETOVALNICA – telefonsko, e-mail in osebno svetovanje za pomoč v stiski. Vsak ponedeljek, sredo in petek med 18. in 20. uro. Telefon: 031 258 685, e-mail: mavricna.svetovalnica@gmail.com

SKUPINA ZA SAMOPOMOČ OKUŽENIH GEJEV – v Sloveniji deluje internetna mreža HIV-pozitivnih gejev in skupina za samopomoč: člani se dobivajo enkrat na dva tedna. Če bi se jim rad pridružil, vprašaj svojega zdravnika na Infekcijski kliniki za kontakt. Anonimni e-mail: gaypoz.si@gmail.com

Gejevske in lezbične pogovorne skupine

DIC Legebitra organizira skupino, ki je namenjena mlajšim gejem in lezbijkam do 30. leta starosti. Za več informacij pokliči 01 430 51 44 ali piši na naslov: legebitra@siol.net

DIC Legebitra organizira tudi »Iskrene pogovore« za razpravo o tistem, kar želiš in te muči. Za več informacij pokliči 01 430 51 44 ali piši na naslov: legebitra@siol.net

Društvo za integracijo homoseksualnosti (DIH) pogovorne skupine organizira izmenjaje vsak petek ob 19.30 uri v Ljubljani (Slomškova 11) in Kopru (klub MKC, Gregorčičeva 4, Koper). Za program in vsebino pogovornih skupin glej: www.dih-drustvo.si

V klubu Monokel (Metelkova mesto, Masarykova 24, Ljubljana) vsako drugo sredo potekajo pogovorno-filmski večeri in bralni krožek Anonymous Readers. Za program in vsebino glej: www.klubmonokel.com in Klub Monokel na Facebooku.

Pogovorna skupina za starše gejev in lezbijk

Društvo za integracijo homoseksualnosti (DIH) pogovorno skupino za starše organizira enkrat mesečno v Ljubljani (Slomškova 11). Za program in vsebino glej: www.dih.si

Informacijski centri in knjižnice

Info točka Legebitra, Trubarjeva 76/a, 1000 Ljubljana. Odprto vsak delovni dan med 12. in 16. uro. E-mail: legebitra@siol.net. Telefon: 01 430 51 44. [www.drustvo-legebitra.si]

Lezbična knjižnica, Metelkova 6, 1000 Ljubljana (1. nadstropje, prostori Škuc-LL). Telefon: 01 432 73 06. Izposoja: četrtek in petek od 15. do 19. ure [www.ljudmila.org/lesbo/knjiznica.htm]

Galerija Media Nox (Kotiček za istospolno usmerjene mlade) in Homodok Maribor (Arhiv za gejevske in lezbične študije), Židovska 12, 2000 Maribor.

Revije ter radijske oddaje

Narobe [www.narobe.si]

Lezbomanija na Radiu Študent (vsako prvo soboto v mesecu ob 13. uri) [www.radiostudent.si (kultura – lezbomanija)]

Transintegral na Radiu Marš (vsak zadnji četrtek v mesecu ob 13. uri) [www.radiomars.si]

GLBT organizacije

DIC Legebitra [www.drustvo-legebitra.si]
Gejevska sekcija Škuc Magnus [www.ljudmila.org/siqrd/magnus]
Lezbična sekcija Škuc LL [www.ljudmila.org/lesbo]
Društvo za integracijo homoseksualnosti DIH [www.dih.si]

Gverila

Orto lezbijka
Rekrutacija na: orto.lezbijka@gmail.com

Klubi in bari

Café Open – gej frendli lokal, Hrenova ulica 19, Ljubljana [www.open.si]
Tiffany – gejevski klub v okviru sekcije ŠKUC – Magnus, Masarykova 24, stavba Lovci, pritličje desno (Metelkova mesto, bivša vojašnica). [www.ljudmila.org/siqrd/tiffany]

Monokel – lezbični klub v okviru sekcije ŠKUC – LL, Masarykova 24, stavba Lovci, pritličje desno (Metelkova mesto, bivša vojašnica). [www.klubmonokel.com]

Klub K4 – nedeljski gejevski in lezbični disk, občasno tudi ob sobotah. Kersnikova 4, Ljubljana. [www.klubk4.org]

Gymnasivm – klub in savna: »moški za moške«, Ulica pohorskega bataljona 34, Ljubljana. Telefon: 01 5342 485. Odprto: Nedelja, ponedeljek, torek, sredo, četrtek med 15. in 22. uro, petek in sobota med 15. in 23. uro. [www.klub-libero.si]

Internet

Slovenski seznam virov za geje in lezbijke SIQRD [www.ljudmila.org/siqrd]
Blog Glavca [http://glavca.blog.siol.net/]

Mejling liste

Mreža – poštni seznam (mailing lista), ki je namenjen diskusijam o queer (gejevskih, lezbičnih, biseksualnih, transvestitskih in traseksualnih) temah in obvestilih o queer dogodkih v Sloveniji. [www.ljudmila.org/siqrd/mreza]

Forumi

Legebitrin forum za mlade [www.lgbt-mladi.si]
Mavrični forum [www.mavricni-forum.net]
Open Cafe forum [http://forum.open.si]
Drugačen [http://www.drugacen.org/smf/index.php]
Yingyang club [http://yingyangclub.mojforum.si/]
Rozalija (za roza mame in očete) [http://rozalija.editboard.com/]

Kultura

Ljubljanski festival gejevskega in lezbičnega filma - najstarejši tovrstni festival v Evropi. Poteka vsako leto konec novembra / začetek decembra. [www.ljudmila.org/siqrd/fglf/]

Zbirka Lambda, zbirka literarnih in teoretskih del s področja homoseksualnosti. [www.ljudmila.org/siqrd/lambda.php]

Zbirka Vizibilija, lezbična knjižna zbirka. [www.ljudmila.org/lesbo/vizibilija.htm]

Turizem

Slovenia For Gay Travelers – koristne informacije za homo turiste [www.sloveniaforgaytravelers.com]

Menjava GLBT-stanovanj [www.surfingsofa.de]

Prijava homofobičnega nasilja

Povej naprej! [DIC Legebitra]
Prijava: activate.lgbt@yahoo.com ali po telefonu 01 / 430 51 44 (Jasna)

Roza alarm [Škuc-LL]
Prijava: www.ljudmila.org/lesbo/alarm

In še

Škratova čitalnica – radikalna gej frendli infoteka, Metelkova 4, 1000 Ljubljana (Metelkova mesto) Telefon: 01 4340 345
Izposoja: od ponedeljka do četrтка od 17. do 21. ure [www.ljudmila.org/anarhiv/]

Arhiv

Revije
eL magazin [www.elmagazin.com]
Lesbo [www.ljudmila.org/lesbo/lesbo.htm]
1xy [www.1xy.biz]
Revolver [www.ljudmila.org/siqrd/Revolver]

Internetne strani
Slovenske gejevske strani [www.ljudmila.org/sgs]
Gaja Kafe [www.gaja-kafe.org]
G! [www.gej.si]

Forumi

Forum Labris [www.gaja-kafe/labris]
Queer forum [www.queer-forum.com/index.php]
Roza simbioza [http://galeb.mojforum.si/]

narobe

Jani Renner
21
ekonomski tehnik,
gasilec in lovec,
ki se podi po za javnost
zaprtih delih jame Petnjak
gej

Mia Ventin
19
študentka modnega
oblikovanja
lezbijka

Tina Saliaj
19
aktivna žurerka,
bobnarka,
Vstaja Lezbosov
lezbijka

Foto razkritje

Vabljeni k sodelovanju pri akciji Foto-razkritje!
Kontakt: Lothar Orel, tel.: 040/522-881;
e-pošta: gink.biloba@gmail.com

Sara Širnik
18
drama queen,
moje življenje je žur
queer

Revija Narobe je ta, ki vam jo kažem. Revija, kjer je vse prav. Pametne stvari se da tu notri prebrat, tudi pametni ljudje pišejo in pametni ljudje dajejo intervjuje.

Poslanec Vito Rožej med parlamentarno razpravo o Družinskem zakoniku

ISSN 1854-8474

9 771854 847004